

9 mf
L498

O. Brauns

Baltijas revoluzija

Atskats uz 1905. un 1906. gadu

Pirmā daļa

Brisele, 1912. g.

Latvijas Sojaldemokratijas apgadsheens

L

9
—
498

didd.

L
9

m/↓

O. Brauns

Jansons-Brauns O

Baltijas revoluzija

Atskats uz 1905. un 1906. gadu

Pirmā daļa

Brifelē 1912. g.

Latvijas Sociāldemokrātijas apgaņbeens

0303048021

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

98 - ~~22187~~

pārē. 2. T. 99.

Preekšwahrd.

Latvijas revolūzijas veštūre wehl tīfai rakstama — 1905. gada zihnās wehl tīfai eekalamas marmorā. Do mehš esam parahdā šawai pagahntnei un nahkotnei. Un pee tam šchim darbam jabuht jo plascham un pamatigam: te, faktus kritiski pahrbaudot, netiktveen jaapraksta notikumu gaita wišos šihumos, bet jaapgaismo to šafarā ar wišas Sree-wijas ahrejām un eekšhejām katastrofam, te jaiswirsa un jaisklaidro muhsu revolūzijas wišpahrejee un weetejee zehloni. Šchis broschuras noluhšs naw aptwert 1905. gada revolūzijas weštūri, ta apšfata tīfai weenu nodalu — pašchu breefmigako un ašinainako — par kontr=revolu zijas šchaušmu darbeem Baltijā, par balteeschu junkuru rihfotām un waditām šodekšpedizijām. Un ari šchi nodala nebuhs glušchi pilniga: truhst apraksti uu šinajumi no teem, šas pašchi pahrzeetušchi šodekšpediziju breešmas, truhst daudsi un daščadi dokumenti, nebij pat pee rokas „Dīna Btg.“ un „Baltische Tageszeit.“ gadagahjumu, šur pašchi baroni, daščreis wehl ar ašinaineem piršteem, apleezina un ištahšta šawu rihžibu. Šchi broschura tā tad ušfātama tīfai par preekšdarbu nahkotnē šaraktamai revolūzijas weštūrei un ta lai noder ari par eerošinajumu wahtt un kraht materialus iš pagahjušcho zihnu deenam, lihds tās wehl nešahť šegt aijniršibas krešļa.

Sneedsot šinamu weštūrišku liniju ušmetumu šchis apzerejums grib atkal wairak šaulē ižzelt daščus no Latvijas revolūzijas šwarigakeem momenteem, apgaismot fewišchki lauku proletariata taktiku to-reišejās zihnās pret mušchneezibas neganto waru, šā ari aprahdit muhsu šihgruntneezibas un birgelibas lomu pirms un pehž revolūzijas (nešenā interpelazija walsis demē par Baltijas šodekšpedizijam un birgelisko laikrakstu atšaušmes dod ištī eemeslu šchis atteezibas pahrrunat un nosklaidrot). Un reiše ar to šchis apzerejums lai buhtu šwaigs puku wainags uš muhsu kritušcho waronu šapa, lai mi-

ruščo peemianu godinot tas dšihwajeem atgahdinatu wiinu peenahkumūs
pret nepabeigto zihnu, kura no Latvijas proletariata prašijufe tirdauds
dahrgus upurus, tirdauds tautas ašinis un ašaras. Wehl warmahku
kahjas spahrda brihwibas mozekku kapus, wehl kehdes štan un flogi
šchnaudš — bet nešatrizinamo pahrlēezibu tomeht wijeem atšahjis
1905. gads, ka šchee upuri naw bijušči welti, ka tauta tiks
brihwa un ušwarēs šawā leelā zihnā par leeleem
mehršeem! —

I.

Jr nenoleedjams fatts, ka 1905. gada revoluzijā Baltijas provinces bij aisteiguschās wistahlas preekščā netikween pahrejām walsts nomalem, bet ari Kreewijas zentram. Nebuht nemaldas balteesču junkuri, ja tee ar nifnu ruhgtumu min, ka latweešči 1905. gadā atradušees revoluzijas zihnitaju pirmās rindās.*) Ka revoluzionarā masu kustiba šafneedja pee mums tahdu plaschumu un dšilumu, tas iškaidrojams ar to, ka šaimneeziska attihstiba teit jau bij jagatawojuse semi klajām un ašām šķiriu zihnam. Beetejos ruhpnenezības un tirdšneezības zentros — Rīgā un Leepajā, kā ari Jelgavā un Wentspilt — kapitāls jau 90-tos gados bij kopojis plasču strahdneeku armiju, peešpedis tos heedrotees un štah zihnā par šawa liktena atweeglinaschanu. Zif leels strahdneeku štāits Widsemē un Kursemē teef jau nobarbinats ruhpnenezības ušnehmumos, to redjam ij fabriku inspektoru šinajumeem par 1909. gadu: Rīgā fabriku inspežijai bij padotas pawišam 269 ruhpnenezības eetaišes ar 50,670 strahdneekeem, wišā Widsemē kopā — 372 ruhpnenez. eetaišes ar 60,507 strahdneekeem; Kursemē — 159 ruhpnenezības eetaišes ar 14,095 strahdneekeem. (Šhee štāitli atteezas titai uš fabrikas inspektoru pahrsinā štahwošcheem ruhpnenezības ušnehmumeem un tā tad nebuht wehl neaptwer wišu ruhpnenezibā nodarbinato strahdneeku kopškaitu.) Šahda loma Baltijas šabeedriški-politistkā dšihwē peešriht pilsehtām — un tamlihdš ari pilsehtu proletariata zihnām —, to waram špreest jau no tam, ka pehž 1897. g. statistikas no wišiem Widsemēs eedšihwotajiem pilsehtās dšihwoja 28 proz., Kursemē — 22 proz., fomehr Polijā it uš šints eedšihwotajiem nahža 21,8 pilsehtneeki un pahrejā Kreewijā titai 12,6. Par lauku proletariatu mehš pašneegšim tahlas atteezigus štāitlus un aprahdišim tuwak wišpahr jau pašihštamo faktu, šahdā mehrrā pee mums laukšaimneezibā walda kapitalistiskas atteezības un šahds bešjemes laušču wairums teef lihds ar to eebihdits proletariškā šķiriu zihnā.

Revoluzijās pilsehtu proletariatu peešriht iškširošča loma. Pilsehtu proletariškās masas wišpirms nahf pee šķirās apšinas, wišpirms uštahda šawas ekonomiskas un politiskas prasības, wišpirms ušahf klaju zihnu pret waldošcho eekahrtu —, un tad titai wehla wehra išnehžā revoluzijas šwehloščas dširšteles no pilsehtas pār lauku kluseem, meerigeem zeemeem. Beš janwara generalštreita Baltijas pilsehtās, beš fabriku strahdneeku ilgstoščām ekonomiskām un politiskām zihnām, beš pilsehtu masu demonstrazijām un masu mitineem, mehš nebuhtum ari peedšihwojušči muišču talpu un lauku gašjeju streikus, baņnizu demonstrazijas un brunotas šaduršmes ar šelbstšuhzneekeem un kafakeem, kā ari nowembra „šemneeku šaru“ un muišchneezības padšihšchanu. Un

*) „Mehš šeram, ka . . . Latweešcher m itš eerahdita goda weeta šarp Kreewijas revoluzionareem.“ — šata ar šchultainu ušudinajumu pašihštama pamšleta „Die lettische Revolution“ šastahditajs (H. Bd. II, Vorwort). Mehš to ari šeram un wehla mees, šant tas tā paliktu ari joprojam Kreewijas nahstoščās revoluzionarās masu zihnās.

tomēr jāleezina, ka newis pilsehtu proletariata zihnās peefchihra Latvijas revoluzijai 1905. g. vinas wehsturiski ihpatnejo raksturu, bet gan lauku demokratisko masu kara gahjeens pret Baltijas muišchneezibu. Newis kwehposchee fabritu skursteni, bet Baltijas muišchu un basnizu torni ir šchis revoluzijas zela rahbitaji, un Latvijas revoluzijas wehsturiska drama norisinajas newis pilsehtu eelu zihnās uš barikadem, bet uš baronu piku kuhposcham drupam . . .

Kapehž revoluzijas zihnās nehma pee mums tahdu gaitu, to mehš ispratisim, ja masleet apskatishim Baltijas muišchneezibas šaimneezisko un politisko waru un vinas šmago apspeedeju lomu tautas masu dšihwē. Mums tad buhs jānem palihgā statistiski skaitli, bet atsihmesim jau eepreefch, ka tee pa leelai dalai ir nepilnīgi un nowezojuschees (tee šneedšās atpakaļ 1897. gadā) un ka tos daudšreis ir šameistarojuschi muišchneezibas algoto statistiku (peem. Tobiens) garee pirkti. Behž ofšizialās statistikas mehš redšam, ka **Widsemē** ē tā šautās muišchu semes ir 1 milj. 664,315 defetinas, „kwotu semes“*) — 256,318 defetinas, semneeku semes — 1 milj. 121,269 defetinas. Bruneneezibas muišchu **Widsemē** ir 729 — tā tad muišchu un kwotu semi kopā skaitot išnāht uš katru muišchu 2634,6 defetinas semes platibas. Semneeku seme **Widsemē** bij išbalita uš 25,456 mahjām, — ta tad katru mahju leelums ir zaurmehrā 44,73 defetinas. No šchis semneeku semes lihds 1905. gadam zaur pirfchānu bij pahrgahjuschas semneeku ihpaščumā 22,272 mahjas ar 1 milj. 93,152 def. semes. Muišchu rotās tā tad wehl palikās (pahrdotās kwotu mahjas un zitus semes gabalus atrehfinot) 1 milj. 849,127 def. semes. Krona un mahžitaju nowadus lihdsnereshkinot tā tad išnāht, ka no wiša privata semes ihpaščuma **Widsemē** 61 proz. peeder muišchneekem, kamehr semneeku rihzibā atrodas itai 39 proz. semes (ta pate wehl noslodšita ar muišchas paradu mahjām). No **Widsemes** bruneneezibas muiščam 608 atrodas 162 muišchneezisku dšintu peederumā, pee kam weenai pašchai baronu š. Wolšu dšimtei peekriht 36 muišchas (šcho muišchu kopleelums istaiša kahdas 200 tuhtst. defetinas). Weenā pušē tā tad šahw šchis 162 baronu dšimtas, kurām peeder gandrish $\frac{3}{5}$ no wišas **Widsemes**, un šchim dšimtām ir padoti 25,456 semneeku mahju šaimneeki un lihds ar teem wišš miššigais bessemes laušchu wairums (šchahdu bessemes laušchu **Widsemē** 1897. gadā štattijas ap 650 tuhtst.)!

Kursemē pehž šcheem pašcheem statistikeem dateem muišchu semes ir 976,705 defetinas un semneeku semes 898,249 defetinas (krona un mahžitaju muišchu semi mehš te atšahjam pee malas). Bruneneezibas muišchu **Kursemē** ir 648, — tā tad uš katru muišchu nahš zaurmehrā 1507,26 def. semes platibas. Pee šchim muiščam peeder kahdas 12,864 semneeku mahjas (bes tām wehl **Kursemē** atrodas kahdas 7910 prahwafas krona semneeku mahjas, 6210 masmahjeles un 1280 šalda-

*) Šchi „kwotes seme“ zehlujēs tahdā kahrtā, ka no **Widsemes** semneeku semes, kura gan zaur 1804. g. šihmu tita iššubinata par „neaištaramu“, šinama data (aliquotus Teil) tita uš 1849. g. šihma pamata peeweenota muišchu semei. **Widsemes** junkuri pašahweja uš to, ka teem jābod tešiba semneeku semi apzicpt un pat noposht semneeku mahjas, lai tee waretu noapatot šawu muišchu lautus un piawas. Tahdā kahrtā muišchas eewištā šesto dalu no semneeku neatņemamā leetošchanā nodotas semes.

teem eemehriti gabali*). No šchim 12,864 semneeku mahjam Kursemes junkuri lihdš 1884. gadam jau bij pasteigušči pahrđot 10,188. Zaurnehra skaitlūs nemot mehš redšam, ka no wiša priwata semes ihpaščuma Kursemē 53 proz. peeder muiščneekem, samehr semneeku ihpaščumā pahrgahjuščas 47 proz. semes. De jaatšihmē wehl, tā Kursemes muiščam wehl leelata mehra peemiht latifundiju raksturs nekā Widsemē, jo te mehš šastopam tahdas muiščas tā Dundagu ar 66,700 def., Popi ar 46,500 def., Puseneekus ar 19,500 def., Suhras ar 14,900 def. u. t. t.***) Šchis Kursemes baronu muiščas pehz šawa semes plaščuma war pilnigi lihdšinatees Saksijas un Tiringenas firštu un herzogu šihkwalstinām, bet tikai Wahzijas herzogeem un firšteem nepeeder tahda neaprobeščota wara un tahdas feodālas priwilegijas un rektēs tā muhšu šila junkureem.

Šchee škaitli ween jau runā loti štaidru walodu, bet tee wehl neijšata wišu un nepastahsta mums, kašdas priwilegijas peeščkrtās muišču semei un kašdas n a s t a s un k l a u š č i i nosloga semneeku semi. — Starp šchahdām priwilegijām pirmā weetā jamin muišču monopols uš m e š č e e m, jo semneeku semei atgreesti nošt wiši mešču gabali (mahjas pahrbodot muiščneeki patureja šew teešibu šinamu gadu laitā izjirst pat pehdejas semneeku birštalas un koku pudurus!). Wiši buhwokoti un kurnamais materials tā tad sem nesamehriigi šmageem noteikumeem eeguhštami waj nu no muišču ihpaščneekem waj ari peegahđajami ij krona mešcheem. Bet ja nu eewehrojām, ka peem. Kursemē Wentšpils aprinkī muiščam peeder 100,775 def. mešča un kronim tikai 26,868 def., Alšputes aprinkī muiščam — 46,993 def. mešča, kronim turpretim — 13,263 def. (tahds pat šamehšs ir ari Talsu un Tukuma aprinkos), tad šapratišim, ka šcho aprinku semneeki malkas un buhwokoti šinā gandrihs pilnigi padoti „lungu“ šchehlastibai. Zik ihšti muhšu baroni eedšen no šaweem mešcheem, par to truhšt škaitli, bet ja eegaumejam, ar kašdu traktu štabu baroni pehdejos gabos leef izjirst un nopostit meščus, tad šchi šuma katrā šinā šneegšees šiljonos. Wajadšiga tatschu naida Berlīnes šmalkām eelu dahšmam un Monte-Karlo špehlu galdeem, un šchi wajadšiba tā špeeš muhšu diščziltigos junkurus, ka tee daščreij paščrozigi norauj šehnu lašitajām galwas lakatus waj ogotajeem atnem grosus! — Bet tamdehl mehš warām ari šaprast, ka pehz 1905. g. lauku mitinu resoluzijās wišgaram atrodama prasiba, ka mešču iščkauššana apturama un ka mešču leetošānai janahš sem weetejo pagaštu šabeedribas kontroles.

Starp tahštām priwilegijām minešim baronu peesawinatās rektēs, ka tikai muišču ihpaščneekem peekriht uš laukeem r u h p n e e z i b a s un t i r d š n e e z i b a s teešibās un ka pehz kontraktu noteikumeem uš semneeku mahju semes nedrihšt atwehrt nekahdas ruhpneežibas etaišes waj weikalus. Tikai muiščām drihšt peederet papes fabrikas un šahgu šubmalas, keegelu dedšinatawas un talku zepki, ja pat weentahrščas dširnawas un šmehdes (pat no tik nepezeeščamam semneeku wajadšibām kā no širgu kalščanas un labības malsčanas

*) Bešemes semneeku škoitu Kursemē 1897. g. rehtinaja uš 377 tuhši.

**) Apnehram diwaspeektālas (746,463 def.) no wišas priwatihpaščumā atrodščas semes Kursemē peeder 28 muiščneezštām dšimām (to šarpā f. Behreem — 105,227 def., Dštein-Sateneem — 91,481 def., f. Šahneem — 67,223 def., f. Širkeem — 59,759 def. u. t. t.).

muišchneeki prata preeščj ņewis iņņiņi zenu!). Kaħdā meħrā zaur ņahħbeem ņainneeziņteem monopoleem, ņewiņņi weħl tagad, ruħpneeziņkai un tirdņneeziņkai dņiħwei Baltijā uņplauņņtot, teeņ ņawairota muiņņchu wara un kaħdi eeħeħmumi pluhņti no teem baronu tabatās, par to buħtu leeķi weħl kaħdu warħdu biņņti.

Ɔomeħr par ņawu wiņņweħtato priwileģiju Baltijas ĵunkuri it diņbinati uņņkata muiņņchu teeņibu — eeriņņtot a l u s b r u ĥ ņ ĵ u s un ņpirta dedņinatawas, kā ari paħrdot un kroģet alkoholiņņus dņehreenus. Ɔaiņni ņĆi muiņņneeziņbas kroģu priwileģija neħuņe Baltijas ņemneeħeem neņņakamu poņtu: paaudņe peħģ paaudņes tiħuņe ņĆiniņ kroģos ņamaitata, apdņirdita un noņliģita, un kā puħņtoņĆā bedrē te latweeņchu ņemneeki noņliģizinaģuņĆi gan ņawu truħģigo peħu, gan ņawu apņinu un paħrleeziģibu! Bet tamdeħl ari balteeņchu ĵunkuri ņawas kroģu buņetes aiņņahw ar daudņ karņtatu dedņibu neņā baģniģu altarus: peħģ ņodeņpediģiju eeraņĆanās muħņu graņi un baroni, pār liħteem Ćluħpot, ņeidģās tuħlił atdarit ņawu kroģu durwiņ, ņameħr baģniģas weħl daudņās weetās 1906. ĝ. waģarā palika ņeħģtas. Miģjonus un atkal miģjonus muħņu baronu leeħģungi uņņuħģuņĆi no bauru iņdņerteem ņĆnaba korteliņĆeem un baģiņĆa puħeem, bet kaħ 1900. ĝ. Baltijas ĝubernās tiģa eeweņņs degwiħna monopols un kroģu ņkaitņs tiģa ņamaģinatņs ($\frac{2}{3}$ no Wiģņemeņ kroģeem tiģa ņeħģti), tad uņ muiņņneeziņbas peepraģiģumu par ņĆahħdu „teeņibu“ aproģeņĆoņĆanu beģ kaħdas eeħunās tiģa no walņņs liħdņeħteem iņmaģtati 10 miģ. ruħtu „atliħdņibas“.*) (ĆeņĆĆkreewijas ĝubernu ņaħdņĆas, ņurām tapat tiģa atmentas kroģeņĆanas teeņibas, nedabuģa, protams, ne graņi!) Bet atliģuņĆo kroģu ņkaitņs nebuħt neģiģ tiģ maģņ: 1903. ĝ. uņ lauteem daģĆadu priwatu dņertuģu biģ 762, 1905. ĝ. ņĆiņs ņkaitņs pamaģam biģ ĵeħlees uģ 798, — tad naħģa neģauģais treeģeens muiņņneeziģibai, ka rewoluģijas meħneņĆos kroģi tiģa ņeħģti! — bet peħģ tam pa ĵodeņpediģiju un Ćara teeģu laitu kroģu ņkaitņs biģ ĵau pawairoģees uģ 904. Un tagad Wiģņemeņ muiņņneeziģiba atraduņe, ka tauta tiģ loti iņņlahpuņe, un ĵawā ņĆeħliģā ĝaħdiģā ta luħdņ walģibu, lai tai atlauģ weħl no ĵauna atweħrt 300 kroģus!**) Ɔā muħņu auggiģņimtee kroģeri netiģween dabuģa atpaķal ņawus kroģus, bet ņawas reiģ ĵau iģarģeģetās kroģeņĆanas teeņibas tee taiģas atkal par ĵaunu — iģpaħrdot. Peħģ walņņs domeņ noliģuma, ka paģaņtu ņabe-

*) Ćapeņiģimē weħl, ka peħģ monopola eeweņĆanas muiņņchu eeħaņtimi no kroģeem beeņĆi ween naw wiņ maģinaģuņĆees, bet taiņni wairoģuņĆees. Ɔā peem. Veel-Ćeģawās muiņĆā aģrat biģa 3 kroģi, par ņureem toģā tiģa maģtata 1500 ruħtu leeģa rente ĝadā, peħģ monopola palika 1 kroģus, bet ar 2000 ruħtu leeģa renti. Ćeħburgas muiņĆā (Riģas aģrinti) biģ 2 kroģi ar 1700 ruħ. ĝada rentes, peħģ monopola palika weens ar 3300 ruħ. rentes u. t. t.

„3. Deenas Ćapa“, 80. num. 1911.

**) Wiģās maģas tagad balteeņĆu ĵunkuri dņen naģiģu aģitaģiju par kroģu atweħrĆšanu. Ɔā peem. no Ćernawas aģaħrmeņ ņino, ka muiņņneeki ĝriģot atkal atweħrt monopola eeweņĆanas laiģā ņeħģtos kroģus. Ɔas paģs noteģas ari Ćurģemē. Ɔā peem. uņ Ćurģiģu alus bruħĆa iģpaģĆneeta eeģoģinaģumu ar 1. ĵul. atkal atweħrĆģot ĝuģiģ ĵau aiģuģirģto Ćreeģes baģniģas kroģu, jo tas eģot neģeeģeeģĆami waģadģiģas „ģeģimeeku un ĝalwenaģis baģniģenu atpuħtai“. Par kroģu weeteģais barons Ćemģģot 3500 ruħ. leeģu ĝada nomu. Kroģa atweħrĆģanaģ neģas neģiģt pretim ne no „paģaģta teħwu, ne no baģniģģunga, ne ari leeģģunga (— kā lai ari leeģģungas pretotos! —) puģes“. „Dņimģt. Weħņģt“, 91. num. Ćaiģos par kroģa atweħrĆģanu „loti intereeģeeģ ari weeteģais maģģitaiģis (!), jo liħdņ ĆĆimģ baģniģu apmeģleģa weeniģi paģaģta neģeģģeģeeki un weģas ņeeģinaģ, Ćurģ, ka tas paģs par ņewi ņaprotams, biģiģiģi Ćuģtri Ćeģeģē meteģi. Domajams, ĵa liħdņ ar kroģa atweħrĆģanu wairoģeeģ ari baģniģenu ņkaitņs“. „Dņiģwe“, 46. num., 1911. Kā buħtu, ĵeeniģi maģģitaiģi, ĵa deewalģpoģĆanu wiņpaħrim paħrģeģtu uņ baģniģas kroģu teģpam? Baģniģeni tad neģaħdā ņinā netruħģtu.

dribas wār peenemt lehmumu par weetejo frogu slehgſcham, balteeschu preſe ſaželha negantu brehtu, ka nepawifam newarot un nedrihtſtot aiſſſahrt balteeschu muuſchu iſpaſchuma teeſibas, bet turpat ari peem-
tinaja, ka par peemeſhriġu naudas ſumu warot ſchis dahrgās teeſibas
no Baltijas junkureem „atpirtt“. Pee kam weikals droſchi ween atkal
iſnahktu tahds, ka pehz „atpirtſchanas“ muuſchneeki tikpat paturetu ſa-
mus frogus . . .

Newar atſtaht neminetas ari zitas muuſchu rektes un preeſchrozibas,
kuru weenigais uſdewums ir pildit baronu muhſchigi zauras kabatas.
Tā peem. m e e ſ t i n u s drihtſt buhwet tikai uſ muuſchu ſemes: ſatitmes
tiſklam Baltija paplaſchinotees ſchahdi meſtini rodas weenā otrā weetā,
ſewiſchki dſelſzeli peeſtahtu tuwumā (kā peem. Veel-Nuſe, Stende,
Stukmani, Smiltene u. ſ.), kaſ wiſi atkal eeneſ muuſcham ſmagas ſu-
mas.*) — Gada t ir g u s uſ laukeem drihtſt atkal weenigi tikai noturet
uſ muuſchu ſemes; pehdeja laika, tirdſneezikſtai iſmainai uſ laukeem pla-
ſchumā ejot, teel daudſjās weetās eerihkoti nedelas tirgi un baroni prot
te atkal zixpt wiſjadeem lihdsleem.***) — Lopu ehdamo drihtſt weenigi
pahrdot muuſchas; beſ tam baroni iſgudrojufchi, ka weenigi wineem tee-
ſiba pahrdot buhwmaterialu, afminus, mahlus, granti u. t. t. — Un
kur tad wehl paleef ſlawenās ſeodalās rektes: muuſchu i w e j a s un
m e d i b a s teeſibas pat paſchu ſemneeku peederumā, pee kam muuſch-
neezibas ſwehto lopinu — ſaku — ſaudſeſchanas dehl baroni reiſā ar
to peeſawinas teeſibu apſchaut ſemneeku ſunus un fakus. Naw breeſ-
migata noſeeguma balteeschu junkuru azis kā nomeedit winu meſchos
ſahdu ſaſi waj teteri un taiſni par ſchis priwilegijas nezeeniſcham daſchs
labs ſodekſpediziju laika dabuja ſamafſat ar ſawu dſihwibu . . .***)

Kā Baltijas muuſchneeki prot ſew nodroſchinat wiſadus eenehmu-
mus un ſainneezikſtus labumus, pehz ſahdeem ſihſumeem te daſchreis
teezās winu negauſigā mantſchriha, par to mums wiſlabako leezibu
dod baronu ſaſtahditee mahju pirtſchanas waj rentes k o n t r a k t i
iſ paſcheem pehdejeem gadeem. Tā peem. ſahdā Siguldas pils rentes
kontraktā noteikts: „Rentneekam naw teeſibas ſawās ehkās atwehrt un
uſturti noteikts. „Rentneekam naw teeſibas ſawās ehkās atwehrt un
uſturti noteikts, weſnižas, ſabritas, tirdſneezibas, ruhpeezibas, dſehreenu
un zitas tamlihdsfigas eeſtahdes, tapat winam nau teeſibas ehkas un
atſewiſchſkas telpas tani i ſ i h r e t agrat minetam eeſtahdem, kā ari wal-
dibas eeſtahdem, krona monopola noliktawam un bodim, beſ tam dſih-
woklus ahrſteem, apteekam, ſchandarneem, wiſeem polizijas eerehdneem,

*) Neſen laikrakſtos bij laſama ſina, ka barons Wolfs nodomajis pee Stahme-
reenes dſelſzela ſtažijas eerihſtot meſtinu; jau ſamehriti 64 ſemes gabali pa pus puhra
weetas teeli; pirzeju ari netruhtſtot.

**) Nupat laikrakſti ſinoja, ka nedelas tirgus iſ zeturtbeenas atlauts Tirſas baronam
Alfredam ſeimeram pee wina muuſchas frogu. „Tirgus weetejeem eedſihwotajeem gau
bij wajabſigs, bet ne pee frogus“, — elegiſti peeſilſt lauku koſpondents.

***) Ari pehz ſodekſpediziju laikeem baroni ſchur un tur riſho ſawas ſilwetu
jakti. Tā peem. „Dſihwes“ 53. num. laſam ſchahdu ſchawſchaliġu ſinojumu no
K r u h t e s: „Barons meſchſargeem par meſchā noſchautem ſunoom un takeem maſſā
ſinamas premijas. Tā ka minetes tuſtomus war deeſgan reti ſaſtapt da meſchu klejoſam,
tab meſchſargi ſawu ſchawſchanas mahſſu iſmehgina pee ſilweteem, kuri aiſ ſaut
ſahdeem eemeſleem beſ winu ſinas eeet meſchā. Tā pahris gadus atpatal, meſchſargis
Lobijans wahrigi ſaſchahwa ſahdu G., kurſch bij eegahjis barona iſpaſchumā wizes
greeti. Tagad, 4. maja wiſi ſeſchi meſchſargi ſariſtoja mebibas uſ pahris „meſcha
brahſleem“, kuri eegahjuſchi meſchā medit. Ar pehdejeem ſtreſchānā newaredami meh-
rotees, meſchſargi n o ſ i c a h w a Bartas pag. 103. 3. W e z w a g a r i. Ar ſchahwee-
neem no muguras puſes nelaimigajam ſabragata galwa un plezi“.

dselšzēku stāziju bufētšhiteem un wispahr wīseem, kas kalpo frona eestahdēs". Jēb atkal šchahds pants īj „Leel-Gezawas leelfunga fīrsta v. d. Pahlen" kontraktu likumeem (fīrsta walodu atstahjam nepahr-grosītu): „Waj īsnomatāja kunga atwehles zaur rakstu nomneekam naw brīhw . . . ašbolim, seenu, šalmus, pelawas un mehslus (pat mehslus „leelfungam" jabahšch šaws degunš!) pahrdot waj zitadi kā īj mahjām aisdot projam . . . Nomneekam ari ne uš kahdu wīhši naw brīhw un pee strahpes par mahjās postīschanu uš šchīs mahjās gruntes atrodoscho neapstrahdato materialu, kā: atminūs, granti, mahslus, semes malku u. t. j. pr. pahrdot jēb zitadi kā aisdot projam. Ne nomneekam, ne ari pee wīna dšihwodameem laudin naw brīhw jē fktī šchīhs mahjās robeschās ne pašcham, nedš ari zitam laut turet, tīf weenīgi nomas deweja tungam" u. t. t. Beerīnu muīschas ihpašch-neeks baronš Kautenfeldš šawos kontraktos pašludīna: „Nomneeks ap-nemas ne pee sewīs nepeelaīst atklahtas šapulzes un beedribas, ne tahdām atwehlet nomato gabalu waj kahdu wīna dalu waj uš to atrodoschās ehkas, kautschu tīfai īj weenu reīšī". Un netīf-ween pār pašcheem semneekeem šneedšas baronu gāhdība, tā tee nenoturetu „atklahtas šapulzes", bet teem pat ruhpes dara semneeku lopi un taphz Siguldas pīls kontraktos štingri noteīfts: „Nomneekam wajag šawus lopus (širgus, gowīs, zuhtas, aitas) turet weenīgi aīšflehtās telpās; par katru pahrhāpumu šchīnī šinā wīnšch īsnomatājam malkā 5 rub. šoda".*) Što darīt! katram baronam šawa šantāšija . . .

Mehš waretum wehl īlgi turpinat šchahdu kontraktu punktu ušstaitīschanu, bet peetīfs jau ar peewestēem peemehreem: weens paragrašs tantīs īr smagāks un nejhēdšīgāks par otru un wīseem peelīfts klahst bahrgs peedraudejums, ka par neīspīdīschanu teef ušlīfta „strahpe" waj ari pats kontraktš tuhlt teef atzeltš. Šchos leelfungu kontraktus latweeschu semneekeem jatur tīfpat šwehtus kā tīzības bāuščklus un ne welktī baronī kontraktu beigās īr eeweduschī šinamu šakramentalu formulu: pīrzejā waj nomneeka seewai jāuņemas ar šawu mantu līhdī-atbīdība par kontraktu īspīdīschanu un līhdī japarāfta kontraktš „ar teem šinameem šwehrestības wahrdeem: „tīf teescham, ka man Deewš palīhdī! Amen!" Ja gan, „tīf teescham, ka man Deewš palīhdī!" — jāfata waj katram pīrzejam un rentneekam, kad tas parāfta šchos punktus un ušņemās uš sewī nešamehrtīgi augštās īspīrščhanas waj rentes nomalkšas. Tā pate seme, to latweeschu semneeki gaduštēneem bīj apstrahdajuščī un šaweem šweedreem šlazījuščī, tīfa Aleksandra I. waldības laīkā 1817. un 1819. g. zaur īšdaudšīnato „semneeku brīhwlāīschanas" aktu semneekeem atnemtā un pašludīnata „uš šwehtu pīrmlīkumu pamateem" par muīschneeku peederīmu „ar neaprobeshotām ihpaščuma teesībām"! Un kad pehz 60-teem gadeem semneeki šahfa īspīršt wīneem nolāupīto semī, tad muīschneeki, kā jau tas no wīneem bīj šagaidams, īspīrščhanas malkšas šaktruhweja ahrkahrtējā augstumā un līhdī ar to kā dšīrnawu atmenī uštrahwa faklā šaimneekeem-pīrzejēem tahdu parahdu nastas smagumu, tā teem bīj jābedššas waj noft. Tā peem. Rīgās, Jekabmeesta un Jaunjelgawas aprīntos semneeku seme daudšās weetās tīfa nowehrteta 5 reīš dahrgatī nekā muīschu un bānīzu seme; paluhkojot jau peewestos Leel-Gezawas Pahlēna kontraktus mehš redšam, tā šalīhdšīnot

*) St. „Dšimt. Wehšt.", Nr. 23, 1911. g.

ar 1897. gadu rente peļņ 12 gadeem teef uzjirta par wefeleem 44½ procenteem augstaka. Widsēmē ņawas mahjās eepirtuņi 23,778 ņaimneefi par milņiņu ņumu — 77 milj. 329 tuhņt. rub. Kurņēmē tahdā pat ņahrtā no 1864. lihdj 1884. gadam baroni par 10,188 ņemneeku mahjām noplehņufe 38 milj. 529 tuhņt. rublu. Tā tad apalus 116 miljonuņ muhņu ņehelģee leelkungi lihdj ņhim panehmuhņi par ņemneeku ņemi, un tā lai peļņ tam wini ari neleelitos, zif apbrih=nojami „humani“ un „paņchaisleedņigi“ tee notahrtojuņhi Baltijas agrarjautajumu!*) Semneekem mahjās eepehrtot, protams, nebija ņhee miljoni ņaidrā naudā tuhlit pee rotas — te gahdigi ņahjās par widutajām muishneeku kreditbeedribās nu aisdewa eepirtņhānās naudū uņ procentem un procentu procentem, tā ka ņemneeki peļņ tam wareja uņ behrnu behrneem raudadami un lahbedami makt mahju parahdus. Un tee nu ari plehņās un rahwās ijmihuhņi, lai titai eeguhtu „ņawu faktim, ņawu ņuhriti“, bet leela dala no teem titpat ņalausti pakrita puņzelā. 1894. g. Widsēmē ween nahza uņ uhtrupi 1350 mahjās, 1895. gadā — 1464, 1896. g. — 1112, — tā tad triju gadu laika frita ņem uhtrupes ahmura 3926 mahjās!**) ņhee ņaņee ņaitli ņahņta mums, zif dautņ zilweku muhņhu iņpoņtijuņhi ņmagee muishu kontrakti un ņahdeem ņweedreem un aņaram aplipuhņi muishām makņajamee rubli.

ņhee kontraktu ņlogi tita uņtrauti mahju pirzejeem un rentneekem, bet winu ņmagums bij jaisbauda mahju gahjejeem = talpeem, jo no kalpu darba ņaimneekem nu bij jaisit muishām makņajamās naudās ņumas. Nedaudsōs „peleko baronu“ apgabalus (peem. Jelgawas apwidi) atņaitot, latweeņhu ņaimneeki pa leelatai dala parņhi lihdj ar ņawu gizeemu peederigeem plehņhās ņweedreem waigā mahju darbos, bet lihdj ar to tee wehl neņaukat ijdien un notalpina ņawus gahjejuņņrahdneekus. Lai titai kautkā ņatnapinatu algojamo ņrahdneeku ņaitu, tad tee nemas mahju tihrumus apņrahdat ar gluņhi nepeeteekoņhu darba ņpehku un dņen wafarā darbā nepeeauguņhus behrnus un wahrgus weziņhus; tee nenowehl wajadņigo atduņu un no rihta gaismas lihdj wehlai naņtij mahju laudim japuhlās nemitigā darba gaitā; tee zenņhās atlizinat ņahdu kapeizinu uņ tatra maiņes ņumoju, uņ tatra supas karoti, un tamdehl atrauj ir ņew, ir ņaweem gahjejeem. Augņtās iņpirtņhānās makņas, tā ari muishu klauņhi lihdj ņhim bij par ņmagu ņehelhrņli laufņrahdneeku=proletareeņhu zihnai par augņtaku algu, par labakeem darba apņahņkeem. Tamdehl tas ari pilnigi ņafrita ar lautu gahjeju un kalpu intresem, ja 1905. gada „reņoluzijās“ tika praņits, ka augņtai ņemes rentei jateef paņeminatai waj iņnihzinatai un ka jaatzel muishu ņaimneezifās un politifās privileģijas. —

— Wehņ nebuhņ wehl neņam galā ar muishu privileģijām; balteeņhu ņankuri tad jau nebuhņu ņawu wahrdū zeenigi, ja tee preeņņ

*) „Muishneeziba taiņiņe branĆu weikalu“ (Der Adel hat ein gutes Geschäft gemacht) — ņahds teizēns bij newitus iņpruzis Widsēmes landratam Samņonam fon Simeņņjerna par ņemneeku „briholaiņhānās“ zibinato reformu. Jaņin, ka wifas „reformas“ ņemneeku labā balteeņhu ņankuri weenmehņ pratuņhi pahrwehrņt par „branĆeem weikaleem“ ņawā labā.

**) ņaitli nemti peļņ Roņina „Latweeņhu ņemneek“, otrais pahņņrahdatais iņde=wmus, RiĆā, 1906.

fewis nepaņemtu viņas teešības un neustrautu semneekem viņus peenahfumus. Apstatišim masleet tā šautās naturalnastās, galvenā kahrtā zelu klauščus, par kureem muišchneezības dšesmineeki tīf weegli iſſafas, ka muiščas dodot preešč teem wajadšigo materialu un semneeki attal wajadšigo darba špehtu. Bet šchim pašcham junkuru statistikim Tobienam ar wīšu stihweščanos jaatšhst, ka semneeku darba špehts pee zelu klauščeem naudā apreščinot Widjemē ween swer 287,270 rub. gadā. Bet šcho sumu tas nekaunigā kahrtā samafinajis, jo tahds muišchneezības labwehslis kā agrakais Widjemes gubernators Sinowjens „uſ wismehrenato wīšu apreščinot“ wehrtē šchos zelu klauščus uſ 400 tuhstošchi rubleem gadā. Semzews turpretim, dibinotees uſ senatora Manafeina materialeem, nosafa šcho sumu 1 milj. 106,393 rub. augstumā. Un tant pat laikā muišchneeku dotais materials zelu labošchanai Widjemē neistaisa wairat kā neezigus — 15,192 rubliščus! — Kurjemē pirmās un otrās šchiras zelu uſtureščana gadā pehž ofizialām sinam ijmatsa 326,548 rub.; Semzews turpretim Kurjemes zelu klauščus apreščina uſ 677,535 rub. gadā. Sawus iſdewumus zelu leetoščanai Kurjemes muišchneeziba nemas nepublizē, jo šchi sumina ijnahktu uſkrihtošchi sema. — Pee šcheem zelu klauščeem nahf wehl klahf tā šautās „ščkluhteš“. Widjemē semneeku pagasteem uſlihts peenahfums gahdat šalmsu pasta ſtažiju wajadšibam, kā arī dot širgus un laudis materialu peeweščanai, buhweš darbeem u. t. t. Šchi naturalnastā pehž dšesšzeta liniju iſwilščanas pa leelakai dalai pahrwehrtā jau naudā. Pehž Tobiena dateem ar pasta klauščeem Widjemē 1905. g. ſaſtahweja ſchahdi: semneekem tee ijmatsaja gadā 55,416 rub., muiščam turpretim — 25,490 rub., tā tad uſ semneeku dalu nahf 68 proz., uſ muišču ihpaščneeku dalu tika — 31,9 proz.*)

Mehs redšam, kahda milšiga nastā ſamehrtā ir šchee zelu klaušči un zif manigi prot muišchneeki šchis nastās ſmagumu nokratit uſ semneeku plezeem, kaut gan lauku zeli uſturami labā kahrtībā galwenā kahrtā preešč muišču kareetem un wešumu rindam. Un tā tas ir beſ iſnehmuma ar wīšām semštes nastām un nodewām: muiščas iſleeto preešč fewis wīšus ſabeedrihtos labumus, bet ſtrahdat un gahdat un naudu maſjat tās uſleek par semneeku peenahfumu. Muišču pilnwarneeki waj kahrtā sehde prahwojas ar kalpeem un ſaimneekem pagastu teeſās; muišču gahjeju un deenderu behrni teef raiditi pagastu ſkolās; muišču tihrumos un muišču darbā nodšihtee un ſakroplotee ſtrahdneeki teef wežuma deenās eeforteleti pagastu nabagu mahjās —, bet muiščas uſ ſawas feodalās fundšības pamata tomehr ir un paleef brixwas no pagastu nodokleem! Un ko tas nošihmē, to redšam no milšu ſkaitleem, kahdus fatru gadu praſa pagastu iſdewumi. Pehž Tobiena ſga žipareem Widjemes (Sahmu ſalu lihds nereščinot) pagastu budšeti 1904. g. iſtaišija 1 milj. 629,694 rub. 29 kap. Šchi milšu sumā tika ijdota ſeſošchā kahrtā:

*) Šchis „ščkluhtes“ kā breefmiga afinaina nastā bij janes Baltijas semneekem ſobekšpežiziju laika: teem bij ſawabā aptahrti junkuristee bendes un winu kalpi no weenas ſleptawošchanas weetas uſ otru! Notifa pat tahdas leetas, ka Wehrgalē (Kurjemē) pagastā wežafais R. Balbards tita 4. janwari 1906. g. no ſobekšpežizijas noſchauts par to ween, ka tas nebij laika ſagahdajis praſtos pajuhgus („Dina Žg.“, Nr. 7, 1906.).

Pagastu walſchu uſtrefchanai . . .	388,022 rub.	23 kap.	= 24 proz.
„ teefu „ . . .	139,273 „	13 „	= 9 „
„ ſkolu „ . . .	486,144 „	12 „	= 30 „
Ahrſtneezibas wajadſibām . . .	16,886 „	59 „	= 1 „
Neſpehjneeku un ſtimu apgaſdibai . . .	304,153 „	60 „	= 19 „
Œſtruſkumu ſegſchanai . . .	103,179 „	42 „	= 6 „
Agrato gadu nodoklu atlaiſchanai . . .	48,436 „	— „	= 3 „
Daſchadi iſdewumi . . .	143,589 „	20 „	= 8 „

Kopa . . . 1,629,694 rub. 29 kap. = 100 proz.

Leelatā daļa no pagastu iſdewumeem — Wiſjemē 1 milj. 333,733 rub. 66 kap. — teef ſegti zaur pagastu nodokleem, galwenā kaſtrā zaur „g a l w a s . n a u d u“, kura teef nemta no pagastu lozefkeem-wihreeſcheem, no 14. lihdſ 60. gadam, beſ kaſdas ſamehrigas ſchiroſchanaſ peh maſtataju ſainneezifkā un ſabeedriſkā ſtahwoſka (pehdejoſ gadoſ tas nu daſchjoſ pagastoſ ir tizis zitadi). Tā ka 1904. g. Wiſjemē no 294,313 nodoklu maſtatajeem ſainneeku un ſiſto ſemeſ ihpaſchneeku bij titai ap 40,000 zilweku (t. i. nepilni 14 proz.), tad iſnahza, ka wiſaſ ſchis nodoklu ſumas — pahri par 1 milj. rublu! — bij jamaſkā beſ-ſemeſ ſemneekeem, zaurmehrā 4 rub. 53 kap. no galwaſ.*) Neſameh-rigee pagasta nodokli un beſſemneeku kaſpu un gaſjeju teefſibu aprobeſchojumi pagastu paſchwaldibas leetās (— beſſemneeki wehl arweenu teef turetī par deſmitdalu zilwekeem! —) bij ari weenſ no eemeſleem, kaſehz 1905. g. rudenī wezaſ pagastu waldeſ tita gaſhtaſ un wehſletas jaunās „rihziſbas komitejaſ“, kaſ ſtarp zitu ari iſdalitu nodokluſ pehz pareiſa ſamehra un uſliſtu toſ ari muiſchu plaſcheem tihromeem un muiſchu ruhneezifkeem un tirdſneezifkeem uſnehmumeem.

Muiſchaſ ir aſtwabinataſ no pagastu nodokleem, un ja tāſ daſchā weetā ari dod ſinamuſ pabalſtuſ lautſkolu uſtrefchanai (peem. kaſdu ſemeſ gabalīnu, daſchāſ aſiſ malkaſ u. z.), tad ſchee pabalſti ſamehrā ar muiſchu bagateem eenehmumeem ir tiſpat neezigi tā puſmahrz-praſtaſ konſekteſ, ko ſchehligāſ leelmahteſ pa ſeemſwehtkeem iſdala kaſpu behrneem. — Blatuſ pagastu budſcheteem wehl waretu ari runat par d r a u d ſ c h u budſcheteem Wiſjemē, bet teem peefriht wiſai maſa noſihme: no draudſchu puſeſ tita 1897. g. iſdoti pawijaſ 68,013 rub. 9 kap. preeſch daſchadām ſabeedriſtām wajadſibām (draudſchu ſkolām, ahrſtu palihdſibai, paſta iſdewumeem). No ſchis ſumas ſemneeku pa- gaſti ſeſja 29,542 rub. 91 kap. un muiſchaſ — 38,470 rub. 18 kap. Tā tad te nu buhtu pret 1 milj. 333,733 rub., ko ſadſen pagasti no galwaſ naudam, muiſchu upuriſ 38,470 rub. 18 kap. leelumā, bet leeta te titai ta, ka pat ſcho nodokli muiſchaſ prot uſweht muiſchu maſju rentneekeem un eebuhweeſcheem. Un tāſ jau buhtu tihraſ „ſozialdemo-kratiſkaſ republikāſ“ breeſmaſ, ja no muſhu baroneem-leelgruntneekeem (kuru ihpaſchumi daſchreij ſneedſaſ miljonoſ) praſitu, lai tee uſnemtoſ uſ ſewi ſinamu ſamehrigu daļu no weetejeem komunaleem nodokleem.

Ber warbuhht, ka muiſchneeki iſwairoteeſ no weetejeem (pagastu) nodokleem tomehr neatfaſaſ no w i s p a h r e j ā m nodewu naſtām

*) Te wehl titai japeemin, ko lihdſ pat pehdejam laikam wiſaſ pagastu un baſtrinu naudaſ obligatoriſti wajadſeja noguldit muiſchneezifto krediteedribu ſpartaſeſ, ka par pagastu kapitaleem wajadſeja pirti muiſchneeku „pfandbriefeſ“, turām taſdi tita pazeltſ turis, un ka taſhdā kaſtrā ar ſemneeku kapitaleem teef weizīnati muiſchneeku krediteeſtaſ- ſchu apgroſījumi un waitota winu pelna.

preekšņā tōpējām guberņās eedstihwotaju wajadstibam? Wišu laiku pehž semneeku „brihwlaisthanas“ pastahweja tahda kahrtiba, ka no semneeku semēs tika peedstihstas guberņas semstēs šaimneezibai wajadstigas sumās (tā fauktās „prestandes“, Praestanden), kamehr muišču semēs pehž wežām feodalām tradizijām no šcheem nodokļem bij swabadas (šahšfrei) un muišchneezibas eestahdes nehma titai uš fewi gruhstos puhliuās šchis sumās pahrwaldit un išspreest (protams, beš semneeku preekšstahwu lihšbdalibas). Bet no 1889. gada šahstot Wišsemēs muišchneeziba tika špeesta no šchis privilegijas atteitees un peedalitees wispahreju guberņas nodewu maksajumos. Guberņas un aprinku semstu šaimneeziba joprojam palitās muišchneezibas kahrtas eestahšču (landtaga) un guberņas birokratijas rokās. Šchahds guberņas semstēs bušchets Wišsemē 1908. g. ištattijas šchahds:

Pabalstis waldibas eestahdem	154,599	rub.	26	kap.
Weetejas pašchwaldibas eestahšču usturam	214,125	"	—	"
Žeetumeem un arestu mahjām	91,188	"	78	"
Žehu wajadstibām	75,485	"	30	"
Nespehjneeku apgahdibai	700	"	—	"
Mhrstneezibai	86,027	"	85	"
Weterinar-ahrstneezibai	16,700	"	—	"
Paradu nomakšahšanai	5,721	"	1	"
Dahšadu kapitalu nodibinahšanai	35,696	"	77	"
Kopā 683,246 rub. 97 kap.*)				

Leelatā dala no šcheem ijdewumeem teek segta zaur nodokli no nekustameem ihpahšumeem (1908. tas bij 321,539 rub. 25 kap. leels). Šchis nodoklis (tā fauktās „riterschafes naudas“) starp atšewištām semēs kategorijām bij šadalits šetošchā kahrtā: no krona semneeku semēs tika maksati 29,269 rubli, no muišču semēs — 99,260 rub., no kwotu semēs — 35,970 rub. un beidsot no semneeku semēs — 157,540 rub. Tā tad neluštjot uš to, ka no wiša privata semēs ihpahšuma Wišsemē muišchneeku rokās atrodas 61 proz., no semēs teekšcheem nodokļem muišchneeziba neš titai apmehtram 30 proz. un wiša pahrejšā suma jafamakšā, protams, atkal semneekem! Mums tē naw eespehjamš tuwat apštakit pastahwošcho semēs nowehrteshanas šistemu Wišsemē, kuru muišchneeziba — atšwabinot pilnigi no nodokļem meščus un gantību semēs — eegrojijuse tā, ka muišču seme nodokli makšahšanai ir nowehrteta 2 reiš lehtaka nekā semneeku seme. Tahdā zelā muišchneeziba panahkuse to, ka no muišču derigās semēs teek maksatas titai 5,3 kap. dešetinu naudas, kurpretim semneekem jamatšā 12,7 kap. un kwotu mahjām pat 13,9 kap. no dešetinas.**)

Ja gan, mušhu muišchneeki prot rehkinat un pee tam ušdabut tahdus štribentus, kas wišus rehkinus nostahda un išgroša tā, ka balteekšču junkuri wehl isnahk par augštirdigeem, nesawtigeem labdareem! Ir jau jaukt buht par semneeku „aishildneem“ un „labdareem“, ja tas pašcheem nekā nematšā un ja pee tam semneeki waidot un nopuhšchotees šaraušch muišchām wiau bagatibas, ja tee netihween neš wišas komunālas naftas, bet aishmatšā nodoklus ari preekšņā muišchām, ja tee pat peegahdā lih-

*) St. anonimo broščuru „Semstojē hošajistwo Pribaltijstowo kraja“, 1908.

**) Gal. „Peterburgas Latweekšu Tautas Kalendars“, 1909. g., Latwijas semstes šaimneeziba.

džeklus aprinktu polizistu dšihwokleem un zettumeem, kur tos šavā reišē eeslodsit par nošeeumeem pret muišču „šwehtām“ teesibām. Domehr pateesibai par godu jaleezina, ka mušhu junkuri nebuht naw tik šihkti, ja leeta negrozās ap wišpahribās wajadšibām, bet ap wiau pašču un wiuu kahrtās interesēm: tee atwehl no muišchneezibas kafes deesgan prahwas sumas daschadām wahžu fereinu skolām un eestahdēm, tee neschehloja naudu 1905. gadā iskratstot šew meefas šargus un tšcherkesus, un muiščhās eewetoteem kafateem un dragaumeem (šewišchi wiuu ofižereem) laikam nefad naw nahžees šehhlotees par laipnās gahdibas truhkumu . . .

Nešt sinamus peenahkumus šabeeeribas labā, nemt uš šewi šinamu dahu no šabeeeristo nodewu nastām — tas nesaetas ar Baltijas muišchneezibas feodaleem prinzipeem, bet par to tee šavās duhrēs šagrahbušchi w e e t e j o p a š c h w a l d i b u un peesawinajušchēs weenigi šew teesibu špreest un lent par weetejās prowintzes un wiau eedšihwotaju litenti. Mehs te neesim daudš wahrbus tehret par tahdām zaurgaurim feodalām eestahdēm, kahdi ir muišchneezibu l a n d t a g i (beš Widšemes, Kurfemes un Zgaunijas šaws landtags ir ari Šahmušalas junteem). Šhiniš landtagos war peedalitees un lihdišpreest weenigi dšimti muišchneeki, kam peeder brueneezibas muiščhas; landtaga šehdes noteef aij šlehgtām durwim un par wiuu lehnumeem nedrihtit atlahtibā nefa išpaust; landtags war špreest par „wišu, kas atteežas uš muišchneezibas teesibām, labumeem un eestahdijumeem, kā ari uš wišas prowintzes labkšahjibu“. Wiši likumu projekti par weetejeem jautajumeem tihušchi weenimehr eesneegti landtageem eepreeshchėjai pahršpreeshčanai un šawukahrt atkal landtageem peeder inžiatives teesiba eerošinat sinamus likumu pahrgrošijumus. Latweeschu šemneeki šin pahrať labi, ko nošihmejuše šewišchi pehdejā gadu šimteni šcho landtagu darbiba: te tika išperinati wiši projekti, tā aiššargat uš laiku laiteem feodalaš muišchneezibas waru un kundšibu, te tika kalbinati wišadi lihdsjekti, kā noturet bešteesibu wehšdšibā un atkaribā šemneeku tautu. Natrs likumu projekts, ko šem wešturišku apstahktu špaida Šreewijas waldbiba daschreiš gribeja išwešt latweeschu un igauņu šemneeku labā, tika šhini junkuru mihtnē tā šagrosištis un šakroplots, ka no tā muiščhas tikai ištita šew šinamus labumus un ka wišlabakā gadijeenā šemneeku šehdes tikai par kahdu šoliti tika atlaistās garaki. Miņesim tikai daudš žildinato šemneeku „brihwolaišchanu“ 1817. un 1819. g., kur taišni muišchneeku landtagi leetu eegrošija tā, ka šemneekeem tika atkenta wiau šeme un atdota muiščhām, ka muišchneeki tika atšwabinati no wišēem peenahkumeem pret šemneekem un šemneeki tika nošpeesti wehl launakā klaušibas šahwokli! Un tāpat tas gabja ari at 40-to un 60-to gadu reformām, ja ari muišchneezibai ištiti wairs nepalaimējas wilkt tik brangu weikalu kā ar „humano“ šemneeku brihwolaišchanu. Tikai muišchneeku landtageem war ari pateittees, ka Šreewijas 60-to gadu reformas netika pahri pār Baltijas prowintšču feodaleem walneem un ka pat lihdiš šchim laikam pee mums newar un newar eewest pat tik šchauru un nepilnigu weeteju pašchwaldbibu, kahda šen jau peeschkirta Šreewijas šemšu gubernām. Bet tamdehl ari ir šaprotams, kašehž 1905. gada žihnās tik štaki škaneja šanzeeni pehž w e e t e j a š p a š c h w a l d i b a š š a e i m a š uš wišpahreju, weenlihdišgu, teeschu un aišklatu wehšchchanu pamata, kas šalaustu muišchneezibas neganto waru, atraišitu no feodalām wajchām

Baltijas jainneezifto un fabeedrifto dšihwi un teefcham fpehtu apmeerinat eedfihwotaju weetejās fozialpolitiftās un kulturelās praifibas.

1905. gads tomeht tā jau bij fatrizinajis ūcho feodalo zeetofni, ka diūchjiltigeo brunineeki atrada par wajadfigu ufneft daūchas ūfanftis no jauna un par aiūftahweem aizinat ari palihgā jaunzeptos „pelefos baronus“, lai — tā tas Widfemes landtaga 1906. g. eefneegumā teifts — „nahfotnē ūtiprinatu ūfehkus pret gahūjeem“. Tapehž tad ari 1907. gada wafarā generalgubernatora ūewiūūtā padomē ūem Baltijas kahreja Weller-Safomelūka preeūūūfehdbibas tifa iūūpreefts kahds ūehmainis projekts, kur weetejās „paūūwaldbibas“ prinzijs faūtaūweja eefū tam, ka no tās tifa iūfehgtas beūūneeku maūas, ka noteižofchais pahrfwars tifa nodroūchinats muiūūneeku-leelgruntneekuem, bet treūūā kurijā tifa nu ari ūehligi peelaifti daūūi iūūjati lautu leelūainneeku preeūūūtaūwi. Muūū „pelekeo baroni“ jau bij lihgmās zeribās, ka tagad tee dabūs weenās telpās kopā iūūhdetees ar dūinteem junfureem, bet nu jau gadi nahf un aiūeet un par ūcho „paūūwaldbibas“ projektu wairs nedūrd it neka!*) Tas weentahriūūi nepatiū wairs muūū feodaleem un tapehž tas laifam ūaules gaiūu wairs neredūs. Jo tā tas ir bijis weenmeht Baltijā: ja jaiūwed kaut ari žik kroplaina „reforma“, tad ta gadu deūinteem nefuūt ne no weetas, bet ja jaiūūludina „paūtiprinata apūardūūiba“ waj „kara ūtaūwotlīs“, tad tas ar muiūūneezibas marūchala brauzeenu uū Peterburgu teef iūdarits nedelas laifā!

Tiūpat apūuhnojis widus laifu eefūhdijums tā ūchis bruneneezibas landtags ir ari muiūūū patronats t. i. muiūūū ihpaūūneeku teefibas eezelē draudūem mahžitajus. Mehū ūinam, kahda loma tautas dūihwē peekrituūe baronu iūraudūūteem un eezelteem baūnizkun = gem: teem baūnizās no fanzeles bij ar laūūteem un draudeem jaturpina ūwehtdeenās tas pats darbs, ko nedelas deenās iūpildija muiūūū wagari un ūehtneeki ar ūaweem iūpeekuem — teem wajadūeja eeaudūinat ūemneekos wehrdūūūū bijibu un klaufibu pret ūaweem fungeem. Wehl ūints gadus atpatal baūnizu durwim eepretim rehgojās kahka ūtabi, kur ūawā laifā tifa ūchaufi un bendeti bauru kahrtas žilweki, kas kautā bij noūeegufchees pret wiūwareneem dūintfungeem; pehž tam klaufūū laifos (lihūū 1860-teem gadeem) ūwehtdeenām pee baūnizās dūina kopā ūemneeku barus, lai teem iūūinotu, kurā deenā un kurā weetā katram jaunmedel jaerodas klaufūū darbos; ūodeūūpediziju laifā baūnizu pagalmi daūūā weetā tifa pahrwehriūi par nobendeschanas weetām (tā peem. Druūūos 11. aug. 1906. g. beū kahdas teefas un iūmekleūchanas, beū mafatās wainas, tifa noūchauts ūkol. ūchirons, ūenn. ūchulmeifters ar ūawu 15 gadus wezo dehlu, kurūū — tā tas interpelazijas teūtā laūams — wehl „ar dūihwibas ūihmēm tifa eemefts pee baūnizās ūlegūūchna (!) iūraktā bedrē!“). Kriūtus ewangelijis, ko iū ūwehtdeenās altaru preeūūū ūludinaja draudūes dwehūelu gani, faūtaūweja no paūūūūameem Banfawa ūprediku grahmatas wahrdēem: „klaufi to fingu, klaufi to gaūpaūūū, in ja tu neklaufiūi, tad tew ta klaufiba uū to mu-guru uūrakūtita taps!“ Un no Kriūtus preežas mahžitaju iūfehloteem

*) „Atpatal! mums wajaga atdabut to, kas mums noūagts!“ tā ūchogab Widfemes muiūūneezibas landtagu atkajot ūetaba baūnizā ūpredikojā generelūuperintendents Gaethgens. ūeen. generalūuperintendants aūim rebūot te pahrtiūeēs: wiūs, kas bijis ūemneeku noūogams, ir jau teefcham no muiūūneeku noūagts, un pateūi newar iūprahtot, ko iūūti muūū junfuri waretu wehl „noūagt“.

miščam): par 1—5 rubleem tee nehmas no kanzeles ihfat waj garaf „aifluhgt Deemu“ par dšihweem un miruſcheem, par uſbuhweteem laidareem u. t. t.). Baltijas baſnižtunge eenahtumi ir deefgan neweenadi: jem 2—3000 rubleem gada neweens no teem nefalpo ewangelija mahzibai, bet ir ari tif eeneſigas weetas, kur ſatrahjas ſawi 10 tuhft. rubli gada. Un taiſni ſchinis weetas iidſihwojuſchees Terbatas teologi zenſchas wiſwairaf deewahrdus ſludinat un ſaweem patroneem = muiſchneekem iſtalpot.

Pret literanu baſnižtungeem ſen jau walda tautā neapfluſinams naids un patronata teeſibas tamdeht paſtahwigi bijuſchas par peedaufiſchanas atmeni ſtarp muiſchu ihpaſchneekem un draudſes ſemneekem Weenu ſaitu ſtarp muſhu lauzineekem waldija wiſpahreja ſajuſhminafchanas par to, ka baſnizu kanzeles jaleef paſchas draudſes kandidatus — dšintus latweeſchus; tahdā weidā iſteizas ſemneeku opoſizija pret muiſchneezibu un wahžu garidſneezibu, pee tam ſchos zenteenus ſewiſchki wehl puhlejas uſkurinat tautiſto korporaziju teologi (Plutu Wiſis, Needra u. z.), kureem nafti un deenu ſtahweja prahtā brangās mahžitaju muiſchas. Bet baroni ſtuhrgalwigi palika pee ſawām patronata reſtem un mahžitaju talarā tehrpa titai ſawus lutekſus; tas radija daſchſahrt aſas ſadurmes pee uſſpeſto baſnižtunge eeweſchanas (ſewiſchki Wiſdſemes igauu dalā) un beechi ween apbrukoti polizifti tos eforteja lihdj altarin. Bet muiſcha paleef muiſcha! domā muſhu meluſwahrtſchi, ja ari ſw. watarehdeena bikeris jatura blatus ſelbſtſchuzneeku plintem un nagaikam (kā tas ſewiſchki notifikas 1905. g.)*). — Weenu neatſperamu labumu tomehr atnejuſchas patronata teeſibas: uſ wiuu pamata eezeltee wahžu baſnižtunge tā atſweſchinajuſchi tautu baſnižai, tit pamatigi iſgairinajuſchi wehja wiſas tizibas mahmus tautas maſas, kā to nefad pa gadu deſmiteem nebuhtu ſpehjuſe idarit brihwu, antiſklerikalu uſſtatu propaganda! Tas pa leelakai dalai ir muſhu meluſwahrtſchu „nopelnš“, ja latweeſchu ſemneeku maſas ir tif ſwabadas no religioſeem aiſſpreedumeem kā nekur žitru Eiropas ſemēs (ne demokratiſkā Somija, ne proteſtantiſkā Sweedrija waj Norwegija ſchini ſinā nebuht newar lihdſi ſtahtees Baltijai — par Eiropas katolu ſemem jau nemaf nerunajot). To atjehdja pehž 1905. gada ari muſhu aprobeſchotee junkuri un ſahka ſpekulet, waj newaretu bej wehrtibas palikuſchās patronata teeſibas warbuht par nandu i ſ a n d e l e t (tamlihdſigi preeſchliktumi bij laſami balteeſchu organos)? — Bet titai neradas pirzeji ſchim feodalām ſtrandam, un wiſpahrim wehſture mums rahda, ka priwilegijas teef weenfahrtſchi atzeltas, bet newis atpirktas.**)

*). Winesim te titai weenu peemehru. „Deenas Lapas“ 255. num. 1905. g. laſam: „Strundas draudſes gans ſ. Wöningens neſitween no kanzeles ſatru ſwehdeem gabuſiſis tautas brihwibas žihnu, bet pat ližis ſazirit meſchā tu hju weſumu un ewoetot tās aif a t a r a (!). lai wiuam paſcham un pehrmindereem buhtu rungus pee rotas, ja „ſozjalifti“ nahtu wiuus trauzer“. Žiſtis Jeſus mahzellis ar ringu rotā!

**). Tagadeja reakcijas laikmetā balteeſchu junkuri prahto, ka wiuu priwilegijas kufs attal zehlees, un iapehž ſahf attal puht žitadu mehbju. Tā peem. paſiſhſtimas treſchās domes deputats barons Weijendorfs, turu wiuu „brihwoprahtigo“ uſſtatu deht tit loti apbrifno „Dšimt. Wehtn.“ un „Latwija“, tagad zeeſchi attahrto, ka Wiſdſemes muiſchneeziba no patronata teeſibam warot atteiktees titai tad, ja buſchot nobroſchmata „beſpartitiſka un ſahrtiga“ mahžitaja eeweſleſchana t. i. ja muiſchneezibas un konſſorijas rotas paleef iſchiroſcha wara. Tā tad wiſis lai paliftu attal pa wezam! — Peeſihmeſim wehl, ka ſchis pats barons Weijendorfs ſtarp žitu ir ari nahwigs althohla aparotaiſ. bet titai to wina „ſrdsapſina“ nepeelaifſch, ka Baltijā titu frogu ſtais ap-

Lihds ar bairnizu muiščas warā atrodas arī skola: tapat kā bairnizai vajadzēja arī skolai iſaudzināt muiščām padewigns un paklawigns kalps jeb — kā tas iſteikts 1875. g. apſtiprinatos ew-luteranisko lautſkolu preekſchrafftos — „weetejos eedſihwotajos noſtiprinat religioſus un moraliskus uſſtatus“. Wehl 1905. g. aprīlī Bidjemes brunneeziba greeſchās pee miniſtru komitejas preekſchjehdetaja Wittes, ka tautſkola uſſtatama par „bairnizas eestahdi“ (firchliche Einrichtungs), kuras pahrwaldibā notejoſchais wahrds, protams, tad peekriſtu weetejai muiſchneezibai un garidſneezibai. Muſhu leekungeem un zeenigtehweem nefad naw ruhpejuſe tautas iſgihitibas pazelſchana, nefad tee naw gribejuſchi ſkolu programu paplaſchinat waj ſkolas apgahdat ar mahzibas lihdsjeekem, bet wineem no ſwara weenmehr bijis tika tas: eelikt par ſkolotaju kahdu keſteri, kas fungu preekſchā lihds ſemei lozās un kas ar tantſchufas un linjala palihdſibu behrneem eefal galwās zik tih ween eepeshjams dands tizibas gabalu, bibeles ſtahtu un garigu dſeſmu pantinu. Tā peem. 1853. g. Kurjemes muiſchneezibas landtagā dajchi tihraſinu baroni paſtahweja uſ to, ka Irlawas ſeminaris ſlehdsjams waj wiſmaj noleedsjama nahtameem tautſkolotajeem wahzu walodas praſchana, jo zitadi tee eefuhzot ſewi augſprahtibu un „ſinamtu garu“! Un turpat arī tika peewesti dajchi bihſtami fatti: kahdu ſkolmeiſtaru wajadſejis no amata padſiht, tapehž, ka winā „tas augſprahtibas Belzebulis eefrehjis un wiſch pehdeja ſwehdeena mahzitaja fungam naw ſkuhpſtijis ſwahrtu ſuhri“.*) Un zik ſkolotaju lihds pat pehdejam laitam naw tikujchi no weetam atſtahdinati tahdas pat „augſprahtibas“ un „ſinama gara“ dehi!

Muiſchneezibas un bairnizkundsibas atkarībā muſhu tautſkola atrodas lihds 80-to gadu widum — tad tai uſgulās pahrkreewoſchana ſ leetuwens. Diwas tumschas waras tagad plehſās ap tautas iſgihitibas likteni — wahzu muiſchneeziba un kreewu birokratiija: reiſe ar bairnizas keſteru ſpeekeem behrnu galwas nu dandsija kreewu inſpektoru kulafi — kopā ar neſaprotameem katſjma gabaleem bij ſehneem un meitenem jaekal ſikpat neſaprotami kreewu wofabuli. Tautſkolotajeem nu wajadſeja iſtalpot diweem nejaukeem kungeem un neatlaidigi ſtrahdat teem uſſpeesto behrnu kroploſchanas darbu — kas to neſehja darit, tas tika weentahreſchi aiſdſihts. Muſhu tautſkolas behdigais ſtahts jau wiſeem ſinams un ſikpat ſaprotams ir arī tas, tapehž tautas bairhwibas kuſtiba newareja atſtaht nomalus muſhu apſpeesto tautſkolu un tapehž tautſkolotaji, kas ween zik nezik apſinigi noſtahjās pret ſawu uſdewumu, juta ſchā kuſtibai lihds. — Wahzu junkuru preſe nebeids gaudot un waimanat, ka, lihst, tautſkolas pahrkreewoſchana eſot weens no galweneem Latvijas rewoluzijas zehlooneem: ja tautſkola joprojam buhtu atſtahta baronu un bairnizkungu zeeſchā pahrſina, ja par ſkolmeiſtareem buhtu weenigi peelaiduſchi tika muiſchā uſtizamus pikeerus un behrnus buhtu wiſu laiku turejuſchi pee bihbeles ſtahteem un dſeſmu grahnatas — tad, ja tad tauta

robeschots, jo tad jau buhtu atſſahretas muiſchu ſwehtās „privata ihpaſchuma teſibas“. O ja, muſhu baroni prot daſchreis deesgau weilli kumediuns ſpehlet — uſ zitu rehſma tee war irahbitees pat par „liberaltem“ un „konſtituzionalisttem“, lai atkal pee gabijuma toteſ jo ſirdigat ar nageem un ſobeem plehſtos par ſawu feodalo privilegiju grabaſcham.

*) St. Spahga broſchuru 60-tos gabos: „Zuſtände des freien Bauernſtandes in Curland“.

nebuhtu tituse „šamaitata“ un nebuhtu jūduse klaušiba pret „autoritatem“. Nekas jūms nebuhtu lihdsējis, junkuri un melnūwahrtēšči! ja ari jūhs buhtu zentuschees semneeku behrnus gluschi par dulneem padarit, ja jūhs teem buhtu litfuchi titai deewwahrdus staitir no rihša lihdi wakaram, pat ja *jūhs teem azis buhtu isduhruschi — titpat 1905. gadā buhtu tauta šazehlufes pret jūms un titpat buhtu leefmās istuhpejuse jūshu godiba! . . .

Sawu „kulturtregeru“ lomu balteeschu junkuri ihsti israhdija fodekspediziju laitā, kad wiau swehristais nīkunns wehrfās taifni pret freetateem un apsinigateem tautskolotajeem, kuri tit kautfahdā sīnā bij dufmās aisdewuschi bajnizas un skolas patroneem. Likt skolotaju uī nahwi nobendet masu behrnu klahubuhnē! likt skolotajus lihdi šānim schauft ar nagaitam wina skolneeku preefchā! — tahdas leetas wareja isdomat weenigi muhu augstšimtee huligani un daudšinatās balteeschu „kulturas“ fargi. Un pee tam šcho skolotaju „noseegums“ bij galwenā kahrtā tas, ka tee bij usdrošchinajuschees behrneem pašneegt mahzibas mahtes walodā, pehž jaunās skolas programās t. i. darijuschi to pašchu, to dara ari junkuri, tas praša preefchā sewis teešibu mahzit muišchneeziftās gimnastijās un fereinu skolās sawus luteklus wahzu walodā un pee tam pehž tahdas programās, kahda buhtu peemehrota baronu dehlinu garigām špehjam.*)

Domehr par bajnizu un skolu Baltijas muišchneeki weenmehr un wijur ir augstak stahdijuschi poliziju un tapehž muišchu priwilegiju šaraktā mehš usejam ari paragrafus par „muiščas poliziju“. Tā wareja littees, ka šchis zaurzaurim feodalais instituts sawus laifus pahrdšihwojis un ta tas wairs nefad neatdabus tahdu waru un nošihmi, kahda tam pekrita sewišchi pehž semneeku „brihwlaischanas“. Doreiš muiščas polizija bij galwenā un išschkrofehā instanže semneeku leetās un semneekēm peeschkirtā „pašchwaldiba“ bij titai muiščas polizijas ehna. Muiščas polizija (t. i. barons waj wina weetneeks) netitween apstiprinaja (jeb ihsti nemot eezehla) išwehletos pagašta amata wihrus un kontroleja (jeb ditteja) pagašta teešu spreedumus, bet ta bij ari widutaja šarp pagašta šapulzi un aprinka waj gubernas waldi un teesu. „Kā neweens kristigais newar titt pee ta Tehwa zitadi tā zaur Žezu Kristu, tapat neweens latweeschu semneeks newareja titt pee kahdas aprinka waj gubernas eestahdes zitadi tā zaur sawu junkuru jeb wina muiščas poliziju“*) Waldibas eestahschu pawehles un preefchakti pagaštu „pašchwaldibas“ eestahdem gahja wiši zaur muišchu poliziju; ta ari pahrraudsija, waj un tā teef

*) Pehž fodekspediziju laifem muhu tautskolas aishahdai wairs ihsti tā newareja rihlotees ar frutām pa skolotaju muguram, bet par to tee nu nemās skolu un skolotajus noslodst ar wišadeem žirkulareem. No pahrkreewošchanas laifmeta šahnt tautskolas leetās galwenā kahrtā šaimneeto freemu birokratijas inspektori, bet tagad ar šcheem ischinowneekem šahnt konturet agralo laifu kirpeštu un oberlandšchultomistijas. Šchis muišchneeziftās eestahdes tihto pehž tam — „paturet sawās rotās wišās skolas pahrwaldibas pawedeenus“ (tā tas kahdā žirkularā teifts). Un šchi pate šuršemes oberlandšchultomistija pag. gadā nolehma: „neaktant ne tautskolā eweetot bibliotetas ne ari skolotajeem atwehlet usnemtees tautfahdus amatus isglitibas beedribās!“ Tā ta muišchneeziftās skolu wirswalbes usdewums ir gahdat par to, ta tautā neišplatas isglitiba, tad ari wina „teem mišklem latweeschēm“ atwehļ skolu bibliotekās eweetot titai 62 grahmatas (Žeija un Stesenhagena kristigos lubu isdewums), jo wiša pahreja latweeschu rakšneeziba ir „no launa“. St. „Isglitiba“, Nr. 12, 1910. g.

**) Rošina „Latweeschu semneeks“, otrais isdewums, 177 lapp.

šchis pavehles īpildītas. Muišchu polizija wareja pehž paščas eeskata apzeetināt semneekus par daščadeem „nošeeumeem“ un toš nodot firšepheles waj brugn teešai. Ja semneeks gribeja no pagasta isfrakstītees waj ari titai uš laizīnu aišželot, tad tam wajadšeja īsluhtg no muišchu polizijas apšehgeletu paši. Un beidšot par „rupjību un nepašlaufību“, kā ari par „peenahzīga goda nenodoščanu“ muišchu polizija war semneekus eeslodšit zeetumā uš 2 deenām un naktīm un ušfaitit 15 laščas (wihreescheem) waj 15 rišttes (seeweescheem). Pēe kam tad wehl paštašweja „labeeguhta teešiba“ (wohlerworbenes Recht), fa īppehrteem semneekem bij par šawu bendesčanu wehl jafamaščā (šchi takše bij pa leelafai daļai 15 kapeitās)!

Šchi muišchu polizijas wiswareniba tika stipri aprobesčota zaur jaunajeem „pagastu pahrwaldības īkumeem“ (īdoti 1866. g.), pēe kam tad ari negantā „maišes paštaga“ tika junktūreem īšīšta no rotām. Wehlat 1888. g. apstīprinatee Baltijas guberņu polizijas likumi atstahja muišchu ihpaščneekem titai teešības apšargat „kahrību un droščību“ šawas muiščas semju robeščās un „muiščas polizijas“ reftes rahdijās ešam titai tahšs kehmainš kankars īj feodaleem dšimtlaikeem. Bet 1905. gadā šchis widus laiku kehms šwineja šawu augščamagščanos Baltijā: jau wajarā, atšanzotees uš šandām „muiščas polizijas“ teešibām, baroni raidija kaščātus wiršū streitotajeem falpeem, kehra un apzeetinaja welošīpedīstus (tee, luht, ešot proklamaziju īšplatītaji) u. t. t., bet tad auguštā pehž kara štašwolta eemeščanas šuršemē šchi muiščas polizija tika pahrwehrsta par muiščas inkwišiziju un daščhās muiščās (kā peem. širstam Liewenam peederigos Bukaiščos un Kalna muiščā) tika eerihtoti gatawee mofu pagrabi! Un wehlat ar šodekšpediziju eeraščanos muhšu junkturi guwa pilnīgi neaprobesčotu patwaldneeku waru: 1632. g. Šweedrijas šaralis škarlis XI. atnehma Widšemēs muiščneekem teešību špreest teešu un šodit šawus semneekus par kriminaleem nošeeumeem, bet 273 gadus wehlat, pehž „konstituzijas“ pašludināšanas šreewijā, tika Baltijas muiščneekem dota teešiba špreest par semneeku dšihwību un nahašwi, beš kaščdas teečas un īšmesleščanas! Grešnās muiščas, kas no šamafateem junkturu štribenteem teek apšēedatas kā „kulturas un jautu titumu šwehtnizas“, pahrwehrtās tagad par ašinainām šlepkawu bedrēm, šur (kā peem. Šreekulē (šuršemē), Šiguldā u. š.) pehž Riigas „museja“ parauga bendeja un špihšīnaja šaguhštītōš rewoluzionarus, rahwa teem dšihšlas pušču, šalauša šaulus . . .**)

— Mums naw te eespehšjams apškatit Baltijas teešu un adžminīštrazijas eekahrtnu un aprahdit, kaščdā mehrrā tās kalpo muiščneezības īnterešēm. Tas bij ļoti šaresčgīts dšelonainu wāšču pīnīms kaščs nesenās feodalās kundšības laikā šlodšija semneeku šabeeđrišto un teešīšto dšihwi, bet tas tika pa labai daļai šarauštīts zaur 80-to gadu birokratiščām „reformām“. Baroniščās wahžu draudšes un aprīnkū teečas līhđi ar pašchu augsto oberhofgerihti šuršemē un hofgerihti Widšemē, kā ari polizejīštās pīš- un brugu teečas tika atzeltaš, muišč-

* Rosina „Latweešču semneeks“, otrāis īšdewums, 178—179. lapp.

** No šchaufnīgā līhđi šneekligam mehđi daščreīš bušt titai weens šolis — paščulait baroneem wairš naw šur šodekšpedizijas rihtot un — pehž laičfrakstu šinam — tee daščhās weetās tagad īmantō šawas „muišchu polizijas“ teešbas, lai ar tām šegtu šlepenū dšehreenū pahrdoščanu šawōš aišēhgtōš frogoš. Tā agratee warenee bendeš paleek par šihtheem šaglišcheem.

neezīffos kreisrichterus un ordnungsrichterus, pils- un brugu fungus waj treeka pahrnehma, kad teem ar saweem afeoreem un ministerjaleem bij jawahfas pee malas —, jo uš ſchim „wahju leetas deewiſchkās kahrtības“ (die göttliche Ordnung der deutschen Dinge) drupām krewiņas birokratija zehla nu ſawaš krewiſkās teeſas, ſawaš krewiſkās adminiſtrazijas un poliſijas eeſtahdes. Un taħdi panſlawiſtiſki zenteeni ari nebuhtu ſcho „reformu“ paſteidſinajuſchi, kaħdos walſts zentraliſazijas noluhfos birokratija to ari nebuhtu iſweduſe un taħdi truhtumi un nepilnības (peem. tautas walodaš nepeelaiſhana) ari nepeemita ſchim krewu teeſām un eeſtahdem, tomehr beſpartejſkam wehſturneekam buhs jaatſiħſi, ka tās wairaf jau tuwojās jaunlaidu teeſu prinziſpeem un wairaf nehma wehrā eedſiħwotaju intereſes nekā ſapelejuſchās balteeſchu teeju kanzlejas.

Peħz eewetām birokratiſkām pahrgroſiħām 80-toš gadoš balteeſchu juntuuri bij pirmā laikā gluſchi waj ſaſtinguſchi no ſchaħda ſpehreena: tee gribeja waj pat ſtahteoš opoſizijā pret krewu waldbibu, iſdewa ahrſemēš broſchuras un uſſautkumus un grafiņas waj pawiſam nokratiſ piħſchluš no kaħjām un zeltees pahri uš Wahziju. Bet tad tee driħſi ween apdomajās, uš naida iwehraſtu pazelto roku eebahja atkal biħſchu kabatā, ſaħta eekalt nepeezeſchamatoš krewu wotabuluš un peħz taħda laizina wilka ſew mugurā paſchu applaudito krewu ſchinowneeka uniſformu. Baltijas baroni apreħſinaja, ka tā turnot un ſpiħtejot tee weegli ween iſlaiduſi iſ rotām ſawaš waras groſchus, un beſ tam daudſus beſ muiſchām palikuſchus muiſchneekeluš drebinaja bailes, ka poliſiſtu amatu nepeememot tee — at breeſmas! — buhs ſpeesti mahziteoš kaħdu ſa-beedriſti derigu darbu. Tā pamasaſm krewu eereħdai tika iſſpeesti no ſawašm weetām un weeteja adminiſtrazija un poliſija nahza atkal iħtu balteeſchu lauſchu ſinā. Kurſemē 1908. g. wiſi ſemneeku leetu komiſari bij tikaſ weeteje juntuuri (Kaiſerlingi, Drachenfelſi u. t. t.); no 8 aprinku preeſchneeteem 7 bij wahzeeſchi, no 25 aprinku preeſchneeku paliħgeem bij 19 tituleti muiſchneeki.*) Un no 1905. liħdſ 1907. gadam newajadſeja pat wairš nekahdaš eereħdu ſchinas: peetiſa ar to, ka kaħds ir muiſchneekš, lai tam tuħlit peederetu gluſchi neaprobeſchota zariska wara un lai teeſa, adminiſtrazija un poliſija buhtu padota katrai juntuuriſkai eegribai.

Tā tas weenmehre ir bijis, ka Baltijas muiſchneezibai wajadſeja tikaſ kā uš podſinu paſpeest, lai weeteje walſts waras preeſchſtaħwi bij kaħdas eerunas ſteigtoš iſpildit wiņu wehſleſchanāš. Œħurp tika no Peterburgas ſuħtiti tikaſ taħdi augſtaſi eereħdai, kaš uš luntanaſo prata iħdanžot peħz juntuuru iſwilpeš, un taš to neſpeħja tiſ weilſi, kaš žiſ nezit gribeja aiſſargat žitu eedſiħwotaju intereſes waj pat weenkaħtſchi tureteoš pee liſuma preeſchraſta, taš ar wiſadām intrigām un denunziacijām tika iſeħſtš no weetas un padſiħtš.**)

*) Sowremennij Mir, ſewr., 1911, Starij ſpor.

**) Nu jau 30 gadi pagahjuſchi peħz ſenatora Manafeina rewiiņas, bet ſcho wahrdū dſirdot balteeſchi wehl tagad dabu krampjuš: Manafeinš, luht, Baltijas ļautajamā žentāš pahſtaħt ſemneeku intreſes un balteeſchu teeſas un eeſtahdes rewibejot taš nebaidibās gaifmā wiltt nobaritāš preſtitumības un panwarības. 1906. gabā „Dina žig.“ un „Balt. Tageszeit.“ waj ar ſobeem gribeja ſaploſit krewu iſmekleſchanāš teefuſchus, jo tee taiſot tikaſ wehl weltāš žermonijas ar ſaguħtiteem rewoluzionareem: ja weetejaš muiſchāš iħpaħneekš reiſ teižis ſawu wahrdū, preeſch tam tad wiſpabrim wehl kaħda teeſas iſmekleſchana wajadģa?!

nahza redjams pehdejos gados: 1905. g. dezembri tara stahwofli Wi-
 djemē eewedot tika par Baltijas generalgubernatoru eezelts Sologubš
 un lihdi ar to nahza tahdi ašinu pluhdi pār muhšu semiti, ka te at-
 dsertees wareja pat pašči ahrprahtigatee junkuri. Bet ar to wehl ne-
 peetita! Sologubam pahrmeta, ka wiensch neesot paguwis noslattet wišs
 rewoluzionaru „wadonus“, un tas tika aifraidits, pee kam balteeschu
 prese to titpat kà kahdu atlaistu kutscheeri islamaja par „nespehji-
 g flink!“*) Tapat iigahja ari Kurfemes generalgubernatoram Bötma-
 nim, kaut gar tas fatreij parastija titdaudj nahwes spreedumus, žit
 tit ween winam noklahja preekšā. Sirnigu mihleštibu un labwehštibu
 pee balteeschu junkureem eeguwa titai tahdi, žilwezistās juhtas un prahtu
 jaudejuschī negehli kà Delows un Meller-Sakomelkšis un šcho reebeklu
 aptraipitās rofas dšilā pateizibā skuhpsta gan muišchneezibas maršhali,
 gan winu augšdsimtas dāmas. Un pee tam šchejeenes junkuri nebuh
 naw tit nepeeectami aristokrati, kà to parasti daudšina: tur war nahšt
 žit prašt, nodjehees un pahrlopojees ofizeerelis waj polizist, tas war
 pat pa gabalam jau smirdet, bet ja tit ween wiensch „schneidigi“ prot
 schaut un bendet semneekus, tad tam grafi un baroni filti speedis roku
 un balteeschu publikžiti tam lauru wainagus wihs (kà peem. kahdam
 Maksimowitscham waj ari pat Gregušam un Weinbergim). Žr jau i-
 strahdajusēs sinama praktika, kà Baltijā teek amata eewesti gubernatori
 un generalgubernatori; tos šadsirda muišchneeku klubos, teem eespehlē
 uš kartim prahwas sumas, tos wadā aptahrt pa muišchu medibām, pee
 kam sem Meller-Sakomelkša medibu deenās tika semneekem noleegis
 jel foli spert uš apfahrtjeem leelzelem un kahdreij pahrmainas peh-
 jescha kustu weta tika noschauts muišchas kalps-dšinejs! Wišemes
 gubernators Šweginzewš titai tamdehl ween tit ilgi noturas amata,
 ka tas kà labi eedrešet šulainis uš pušwahrdā jau šaprot fungu gribu,
 un par jauneezelto Kurfemes gubernatoru Nabokowu šinaja awišes, ka
 tas, pat fawas kanzlejas durwis neatwehris, steigšchus ašbrauzis pee
 pašihstamā Kasdangas Manteifela brofastot un jakus medit. Šhis šaka
 žepetis ir pušlihdi tahds uštizibas šwehraštis no atkomandeto Baltijas
 gubernatoru pušes. —

Mehš redšejam, kahdā ekonomiskā un politiskā attaribā
 wahrgit latweeschu un igauņu semneeki un ka sem muišchas wiršundžibas
 stahw bajniza un škola, teesa un administracija, tā ka newihs mums
 ušmahzās jautajums: tur un kahdā zelā balteeschu junkuri tikuschī pee
 schahdas pahrmehrigas waras? Mums naw te eespehjams apstatit Bal-
 tijas wehšturisko pagahtni, kà te gan ordena brunineeki un biškapi
 tara talpi, gan freewu, šweedru un poku kara pulki sem fahjām mi-
 nušchi šcho semišchu listeni, kadehl te titdaudj wehl ušglabajuschās šeo-
 dalu laiku paleefas u. t. t., bet par tagadni runajot mums ihši šafaka,
 ka par šawu privilegeto stahwofli balteeschu muišchneezibai japateizas
 šaweem zeescheem šakareem ar Kreewijas žarisko galmu.
 ar Kreewijas waldošām reakzionaram aprindam,
 „Mehš esam patwaldibas mameluki (meesas šargi)!“ tā ar leprumu
 šit few pee fruhim Baltijas leeklungi. „Šahot no Birona laikem
 (1730—40) wini weenmehr bijuschī un palituschī trona tuwumā; wini
 paštahwigi eenehmuschī wisaugštās un atbildigās weetas walšs pah-

*) Sal. „Lettische Revolution“, Zweites Bd., 289. lann.

waldbibā, kara spēkā un flotē, polijijā un ūchandarmerijā“. Ne velti Bismarks par viņiem bij īsteizees, ka „Baltijas muišņeeķu dšimums ir īhita ķehvniža (Ģestit) preefš Kreewijas ģeneraleem un diplomateem“*). Kā „generali un diplomati“ viņi gan weennmehr eeguwišči loti behdigu flawu, bet par to tee atkal neatšņeegtas spēhjas ufrahdi-jušči kā gradonatschakniiki un oberpolizijmeistari: ja wjadseja tad ap-ipeest kahdus břihwafus zenteenus waj ašinis noslihzinat tautas kustību, tad kā nejaukus ķehšči funus Kreewijas patwaldneeki weennmehr palaida walā fawus balteeschu mamelufus. Sawa kunga un Keisara wahrda tee katreis pratuschi fahrt un bendet ar šwehristu nešehslību, pee kam sawā reišē tee war pahroft riħkli ari paškam pawehlnēefam (pee zara Pawela I noschņaugšchanas galwenais riħtotajs bij taišni ģrafs Pahlens). Pusoetra gadušimteni zauri tee nehmušči dalību wišos Kreewijas waldbiās ašins darbos, jo balteeschu junkuri ir teefcham fauls un meesa no zarišma meejas un fauleem, un kamehr naw īstih-zinats Kreewijas zarišms, tik ilgi ari wehl mitinašees no tautas šweed-reem un ašinim Baltijas muišņeezība.

Balteeschu junkuri ir weennmehr zeeschi spēdušhees fahst aptreep-tam kreewu zara tronim; viņu zilts peederigeo pastahwigi ir nehšaju-šči hošmeistaru un ūchtalmeistaru liwrejas un reišē ar to zentušhees šawam dāmam eeguht galna freilenu un metrefu tšhinu (peem. Aleksandrs I weenu laitu atradas pilnigi sem kahdas pustratas baro-neses f. Krüdener eespaida un lepojas wehl ar scheem šakareem ofizias Ciropas preefšā). Ja jau tahdā fahrtā wišpahrejas walsts leetas pahšmainās atrodas tahdu Pahlenu waj Liewenu, Meijendorfu waj Bubbergu rokās, tad, protams, ari nebij ko domat, ka tā šauktais „Baltijas ļautajums“ waretu ūchahdi waj tahdi titt iščskirts pret weetejas muišņeezības gribu! Un ja kahdreis, truhkuma un īsmišuma spēesti, Baltijas muišņeeķu wehrgi bešpehzigi rauštija sawas ķehdes un ar šaweem waideem ģreesa uš ūewi wišpahreju wehribu, ja Kreewijas walsts intrešes prašija daščas neatleekamas pahrgrošības (kā peem. 60-tos gados) waj ja wahziķi-baltiķā fliķe pee galna šaduhās ar „ihšteem“ kreewu elementeem (kā peem. 80-tos gados), — tad tomehr muhšu junkuri ar šaweem šakareem, ar šawam intrigam, luhgumeem un eerunam, prata waj nu neatraidamās reformas nowilzinat waj atkal weetejo likumu projektus tā šabojat, ka tee nahza par labu mui-šchu interešem un nostiprinaja atkal tikai muišņeezības stahwoķli (tā tas bij netiween ar ūemneeku „břihwlaischānu“, bet ari ar 40-to un 60-to gadu ūemneeku likumeem). Baltijas junkuru priwileģijam japaštah-wot „uš muhšģigeem laiteem“ — tā viņi nemitejas atfahrtot ar īhšu pa-rašitu nekaunību, jo wehštore peerahdot, ka „priwileģijas neesot wiš masinamas, bet waicojamas“!? Un tas esot jau teiktis Wišģemes bru-neneezības kapitulazijas attis (1710. un 1721. g.) un to esot apstipri-najis ģeneralfeldmarschāls Šcheremetjewš un zars Peters I, ka „wahzu nazija (t. i. Baltijas muišņeeķu dšimums) un viņas pehznahkamee šchinis ūemēs un šchis ūemes preefš wahzu nazijas un viņas pehznah-kameem“**) Un tamdehl tas esot Deewa prahtis, ka latweešchu un igauņu

*) Tawat par to šal. manu apģerejumu „Balteeschi“, trahjumā „Atwasēs“ Nr. 1. Peterburgā, 1907. g., turšč raksts te pirmās nodalās teel weenā otrā weetā īslektots.

**) „Die deutsche Nation und deren Nachkommen in diesen Landen und diese Lande für die deutsche Nation und deren Nachkommen“ — šcho teģeemu Wišģemes-

semneekem jabuht balteeschu junkureem par kahju pameflu muhschigi muhscham, amen!

M u i s c h a walbija neaprobeshoti latweeschu un igawu tautas dšihwē lihds pat pehdejam laitam. Muischā pazelas kalngalā ar fa-weem torneem un glahschu logeem, ar šawu dšimtkundšibas negašibu un neschehlibu, un tā nejaufs puhtis ta noluhkojas uš tai padoteem semneeku mitekleem, uš wiau šalnu jumteem, uš pašalās un lupatās tehrtteem kalpeem un gahjejeem. Muischā! šcho wahrdu ar drebeschānu mineja muhsu tehwi un mahtes un ar lahsteem to atzerefees wehl muhsu behrni un behrnu behrni. Muischā tifa kapati un pehrti agrakee dšimtwehrgi un klauschu laitu semneeki, muischā tifa išwarotas semneeku feewas un jaunawas, muischas rījās un tihrumos atstahja šawa muhscha špehtus semneeki-darba ruhki. Muischā panehma teeschā waj neteeschā zelā semneeku pušliu auglus, muischas ihpašdneeka preeščā semneeku laudis drihšteja stahwet tīfai ar failam galwam un par katru nodarito pahrestibu luhgtees wehl peedoščānu, pašemigā bijibā šwahrtn pēd-durkni škuhptot. Muischas kundšiba pawadija latweeschu semneeku no škuhpula lihds kapam.

„Zelā wezi, zelā jauni wihri,
Wišī muischas gaitās štaigadami,
Wišī muischas wahrduš klausidami,
Muischas mešlus, nomas maškadami,
Šawus brahšlus, radus nododami,
Meešas šweedros mirkst un waigi ašrās —“.

(Rainis).

Revoluzionārā kustiba Baltijā uš laukeem wišpirms atrada preeščā nošpeesto muischu kalpu barus, kuri teeschi wahrgoja muischas juhgā un tagad nu zehlās kahjās; šchini kustibā nehma dalību šaimneeku gahjeji un algadšchi, kuri par šawām prašībām un teesībām zihnotees atduhrās pret augsto jemes renti, ar kahdu muischas nošlodšijuščas semneeku mahjas, kā ari pret muischas ušlitteem klauscheem un nastām, pee kam tad šawā tahlakā zihnas gaitā lauku proletariatam neišbehgami waja-dšēja našt jadurhne ar wišu muischneezīški-feodalo eefahrtn. Wet 1905. gada kustibai šekoja ari lihds lauku šihgruntneeki šawā wairumā (išnemot turigo „peleko baronu“ apgabalus kā peem. Zelgawas apwidū), kuri toreij atstahrta, ka augsto jemes renti pašeminat, muischu privile-gijas un monopolus atzelt, kā ari išwest wišpahrejas demokratiškas pra-šības špehs weenigi revoluzionārā proletariata zihna. Dšimtkundšibas atleku špaidi ar waru apweenoja weenā semneeku kahrtā diwas pretejas šchiras ar teeschi pretejam interesem — laukštrahdneekus un lauku šaimneekus. Tā lauku eebšiwotaju mašas šapluhda kopā weenā kara pulkā un muischneeku štiprās pilis, eelentkas no wišām pušem, nespehja ar šaweem draguneem un jelbšschuzneekem turetees karā pret tautas špehtu.

Lauku revoluzionaro kustibu eerošinaja un wišija uš preešču pil-šechtu proletariata zihnas, kuruš 1905. gada wašarā un rudenī šawukahrtn

muischneezibas ušdewumā bij išdibinajis balteeschu wešturneeks Šchirens. No arkivu pelejumeem wišch bij išwižis ašrā šchis sen šaplehtās „šapitulazijas“ attis, šalpinajis šopā tā wilstotu šimrubuku gabalu un ar šcho šchaubigo dokumentu balteeschu junkuri nu gribeja šawās „teesibas“ nodrošinat lihds pašales galam!

Eal. Šchirren, „Livländische Antwort“, Leipzig, 1869.

ar usvaras lihgimām gaidām šefoja lauku revoluzionaro notikumu gaitai. Ja arī Baltijas pilsehtu strahdneeki jau labi sen arku un iskapti pahr-mijuschi ar fabrikas ahmuru un no muišchu kalpeem palikuschi par ka-pitala algadjscheem, tad tomehr tee wehl ar daudjsām šaitēm weenoti ar lauku dšihwes eefahrtu: tos šajsta netikween behrnibas atminas un radneezifšas juhtas, bet arī tif realas leetas kā pagasta nodokli un usfuras šihmes. Beš tam pilsehtu proletariats šawā zihnā pret kapitalu trauzas atkal pret isfuhzejeem, kas tapat peedereja pee balteeschu privilegetām aprindām: daudsu usnehmumu atzijas peeder muišchneekem, daudšās weetas fabriku direktori un meistari ir Baltijas wahzeeschi, kuri nekau-nibu un negehlību šinā ne zaur ko neatschkras no lauku muišchungeem un wagareem. Baltijas wahzu birgeli pilsehtās ir tifa tahds lehtats un praštaks isderwums no Baltijas baroneem un basnizkungeem un šawu plutokratisko pilsehtu pahrwaldibu tee aistahw tšpat zeeschi un šihkti kā muhsu junkturū kaste šawas privilegijas; beš tam pilsehtu domēs, kā arī zitās pilsehtas eestahdēs mehs beeschi ween atkal šastapsim wi-šadus šonus. Šo fur ween isfuhzeji un plehšoni war wilft šahdu lomu, tur, protams, nefahdi nedrihft truhft Baltijas junkturū dšinums.

Tiklab lauku, kā pilsehtu strahdneeki newar šawā dšihwē ne šoli špert, fur teem zekā negaditos kahds balteeschu aprindū preekšstahwis: waj tur bij šastahjas rekruschu komišijas preekšā, waj jagreesčas pee teesās, waj jadabū papihri no kahdas eestahdes —, wijur te šehdeja kahds rupjšch, nekawnigs barons. Neatrafes šaitam neweens šarp Bal-tijas pilsehtu un lauku proletareescheem, kas šawā muhschā nebuhtu isžeetis šahdu pahrestibu waj apwainojumu no balteeschu junkturū pušes un kas šchos radījumus neatninetu ar naida reebumu. Un wehšak, kad strahdneeku kustiiba šahka eet plasehumā un kad ta, šahjotees šem šozialdemokratijas šaroga, peenehma revoluzionari-politištu raksturu, tad strahdneeku mašām wijur kā nšknatee zarištās patwaldibas kalpi šahjās pretim balteeschu junkturū. Tee usflupa un guštija wifus, kas tif ween teem isliktās „aišdomigi“ (beeschi ween beš šahda eemesla); tee aišlehdja žetumu durwis; tee rišfoja nopratinašchanas šchandarnu walbes un aprintu poliziju telpās; tee laida darbā šawus fulatus un nagaitas jau pirms 1905. gada. Un ka par „pastiprinatas apšardšibas“ un „šara šahwofla“ špaideem, par šajaku un poliziju šwehriškeem us-brufumeem, japateizas muišchneezibas landmarschalu gahdibai, to šinaja šatra wegenite un katrs behrns tiklab pilsehtās, kā uš laukeem. Tapehž arī, kad 1905. g. rudena zihnās muišchneeziba tita padšihta un winas plehšonu ligšdas pahrwehrtās par pelneem, tif neapraššams uswaras preekš pahrnehma tautas mašās! Tātšchu uš želeem bij nospeesti nšknatee tautas brihwibas un labklahjibas pretineeki, tātšchu ahrdita bij kundšibas un wamahžibas negantā wara un laufs bij septini šimtu gadu wehr-dšibas šmagais, apšaumojošchais juhgš!

1905. gadā wehštore špreeda šawu bahrgo teesu par Baltijas muišchneezibu . . .

I.

Balteeschu junkturū un winu deretee aišstahwi ne par ko negrib peelaist, ka 1905. gada revoluziju pee mums radijuschi šinami ekono-miski un politiški žehloni. Nekur — pehž winu apgalwojuma — ag-rarais jautajums neefot tif lainigi ischirts, nekur muišchu ihpaschneeki

neefot peerahdijuschi tahdu paschajileedjibu un gahdibu par saweem semneekem kà pee mums, nekur neefot walidijuse tik jauka patriarchala fatikfime starp baroneem un winu apaschneekem, — ja ween scho paparadiji nebuhtu ipostijuschi tschinowneeki-pahrkreewotaji un jozialisti-agitatori. Scho blehan pasaku nekautrejas junkuru usdewumà no treschàs domes katedra atfahrtoet halteeschu deputats Brakmans: muhsu semneeku fuhdhibam par winu nepanejano listeni esot tikpat maf pamata kà katolu tenkàm, ka pahwests Italijs karala wangibà zeestu badu, guletu uf japuwuscheem salmeem u. t. t.*) Ja jau Baltijs semneekem klahjàs tik labi kà Romas pahwestam, tad teeschan newar saprast, kamdehl schee laudis skrehjuschi tihschà postà un nclaimè un pazehluschi rofu pret saweem aigahdneem un labdareem? Un „Eettische Revolution“ autoram zits nefas neatleekas kà melst — sinamà momentà wisa nepateizigà latweeschu tauta esot sasihguse ar revoluzijas trafikumu! Bet drufjin prahtigakee junkuru aistahwji noprot, ka schahdas teorijas uistahditaju paschu war uistatit par nedseedinamu plahnprahtinu, un tamdehl tee nahk klajà ar zitu iistahdrojumu: revoluzija nekahdà sinà nebuhtu iszehlussees, ja freewu birokratijas reformas nebuhtu satrizinajuschas muischneezibas deewischko autoritati un ja nebuhtu sinamà laikà uflitiduschu agitatori ar sawam „idejam“. Schis „frantschu idejas“ (kà Brakmans winas nosauz) tikuschas ar welosipeedem un automobilleem (!) — kà „Düna Ztg.“ siwoja 1905. g. wafarà — iwwadatas pa wiju Widsemi un Kurjemi un tās ari sazehluschas pee mums „frantschu revoluziju“.

Uf to muhsu junkureem war atbildet — un wini paschi to ari sin pahrat jau labi —, ka tas wijs ir mulkigi neeki, ka no zit nezit zilwezistkas fatikfimes starp muischneekem un semneekem pee mums naw bijis ne wehsts un ka tautas kwehlofcho nemeeru Baltijs baroni weenmehr spehjuschi sawalbit tikai ar walidibas schitkeem un knutàm. Tahdas ir schis zildinatàs „patriarchalas atteezibas“, ka semneeku dumpij i pastahwigi iszehluschees Baltijà, neluhfojot uf wiseem ašinaineem sodeem. Tà peem. 1784. g. gadà nebij wehl ne „frantschu ideju“, ne welosipedistu, un tomehr semneeki wisàs Widjemes malàs zehlàs kahjàs un prahtija, lai tos atswabina no pahrmehrigi smageem klaufcheem. Uf muischneeku peeprahtijumu tika atsihtiti jaldati, sahks nepaklausigo semneeku bendeščana un pehrsčana jeb — wahrdu fatot — tika sarikfotàs „sodekspedizijas“. Un schee ašinu pluhdi nebij wehl ašimirsi, kad 1802. g. Widjemes semneeki sahka atkal klaji kurnet un grahtijas padsiht sawus muischneezistkos takla fungus! Tà tad schi „leelà prahwa“ — Garlieba Mertela wahrdeem runajot — starp muischneekem un semneekem ilgt jau wairat kà simts gadus. Toreif Mertels sawos „Latweeschos“ rakstija: „Es nolieku sawu darbu zilwezes az; preekschà kà leezibu tai leelai prahwai, kuru nahfatne agri waj wehlu uffahks pret mānas tehwsjemes apipeedejceem. Lai wina

*) Lai to eestahstittu par zit nezit tizamu warbuhtibu, Brakmanis un winà rimas saštahditajs nemas swaiditees ar zipareem, weenaiğa waj teem ir tahds sakars ar Baltijs agraro jautajumu waj nē. Tà peem. tas peewed pagastu kapitahu jumàs, Migas latweeschu krahtaku bilanzes, Terbatas lauffaimneezibas iistahdē pahrdoto bieltu staitu u. t. t. Tikpat labi tas bnhu warejis saštaitit telegrafa un telefona stabus Baltijà waj Migà isdotos welosipebu numurus un schos staittus peeweit tà peerahdijumu latweeschu semneeku turibai un labklahjibai.

teejä! Wina teefäs reif! Drebat, sawu braktu afins fuhzeji. Breesnigi wina teefäs — un drihsf!”

Tik drihsf wiš ſchi teeſa nenahza, bet drebet weetejee warmahkas dabuja deefgan beefſchi. Nemeeru kuſtibas ſtarp ſemneekem uſleefmoja drihs ſchur, drihs tur (peem. 1818. g. Mhrlawä (Rurjem) un Deelwahrdē 1819. g., tad atkal 1824. g. u. t. t.): wišplafchatos apmehros ſchi apflahpetä twehle iſlauſäs uſ ahru 1841. un 1845. g. Wišsemē. Keifarifkä „brihwaiſchana“ un muiſchneeku tehwiſchkä gahdiba bij tik tahlu nowe-duſchi Wišsemes ſemneekus, ka teem uſnahza wišbreesnigakais b a d s: lauki palika neapſtrahdati, nebij wairs maiſes, un ſemneekem nefäs žits neatlikäs, ka waj nu mitinatees no ſprahguſcheem lopeem waj eet un uſlauſt muiſchu pilnos ſchkuhnus un klehtis! „Bahrgo fungu klaufſitajus“ bij faſuſtinajis nenoteiktu gaidu un zeribu wiſnis: tee traužäs tagad projam uſ „ſilto ſemi“ Geſchfreewijä, kur tos gaidot ſeme un brihwiba un kur tee tikſhot wakä no muiſchu klaufcheem un ſpadbeem. Un lai atraſtu patwehrumu pret muiſchneeku wišwarenibu, tad laudis bareem ſahka tagad pahreet „krona tižibä“. No wiſjam maläm ſaradäs Riga ſemneeki, ſtaigaja gar weetejo waldbibas eeſtahjchu durwidäs luhdſa atkauju aižzelot uſ daudſinato „ſilto ſemi“. Baroni pahrbijäs, ka tahdä kahrtä tee war palikt beſ wergeem, ſteigchus žinoja uſ Peterburgu, ka Wišsemē ižzehlees „dumpis“ un nelabä balſi kehza pehž karapfehka. Un täpat kä 1905. g. dezembri nahza atkal ſaldatu pulki weens aij otra, kaſaki un kaſjneeki (pat artilerija!), ſaſuhtitäs ar-mijas preeſchgalä ſtahjäs pats generalgubernators ſon der Pahlens un nu ſahkäs bendeſchana un pehrſchana! Aſinu ſtraumes apſihmeja ſon Pahlena un žitu muiſchneeku zeku, pehrti un kaſati lihds nemanai tika wiſi pagafstu laudis no weetas, wezi un jauni, wiħreeſchi un ſee-weetas, lihds paſchi ſaldati apgura ar kautäm, riħſtem un ſchpizruħte-neem bendejot. Pawiſam netizami breesnigä weidä ſchi žilweku ſlatteſchana notifa Webru muiſchä (ſ. Tranche un ſ. Meijendorfu dſimtmuiſchäs) un tagadejee ſodekſpedižiju wadoni war lepotees, ka bendes amatu wini teeſchi ſanehmuiſchi no ſawu tehwu aſinainäm rofäm. Pehž tam tika eezeltas fara teefäs, notifa wehl ekefužijas uſ fara teeſu ſpreedumu pamata, daſchi ſemneeki tika aiſjuhtiti uſ Sibiriju, nopehrteem noſtuwa puſgalwas kä biħſtameem noſeedſneekem, pagafstos eeforteleja ſaldatu rotas, un ſemneeki nu bij „nomeerinati“.

Bet wiſa ſiſchana un pehrſchana tomeħr neka nelihdſeja pret badu un tapehž, neluhfojot uſ iſdarito „nomeerinaſchanu“, 1845. g. ſemneeki atkal no jauna zehläs kaſjäs. Gan ſpiħtedami ſaweem baroneem un baſnižkungeem, gan meſledanti ſawä ijmijumä glahbiru un palaudamees uſ pareiſtižigo miſjonaru ſolijumeem, tee tuħſtoſcheem pahrgahja tagad p a r e i ſ t i ž i b ä. Un auguſta beigäs Rigas, Žehſu un äri Walfas aprinku ſemneeki meta ſawus darba riħkus pee malas un dewäs pa wiſeem zelem kaſjäm prom uſ Rigu; wiſa pilſehta tita pahrpudinata no iſwahrguſchu, noſtrandajuſchos ſemneeku bareem; beſ pajumtes un pahrtikas tee guläs ſemē pee generalgubernatora pils un pazetiģi gaidija, kaſ ar teem notiks. Taſ nu bij teeſcham „dumpis uſ zelem nometotees“, bet tomeħr dumpis! Wajadſeja atkal riħhot ekefužijas: nemeerigos ſemneekus ſaſlodſija tik daudi Rigas zeetumos, ka tee tur waj noſmaka, „muſinatajus“ dſina atkal zaur ſaldatu ſtrojäm, lihds tee ſem riħſchu žirteeneem garu iſlaida —, bet Wišsemes notifumi bij

greeskjchi uš fewi wispahreju wehribu, no Peterburgas tika suhtiti ščurp balteescheem nepatistkami kreewu eerehdni un sem apstahku špaida bij kautkas darams, lai zif nezif weeglinatu semneeku nepanefamo listeni.*)

Wislaunakais preešch Baltijas muischneekem un mahzitateem bij tas, ka nemeeru gados Bidsemē ap 100 tuhst. dwehšelu bij pahrgahjusčas frona tiziba un pareistiziga basniza šawas eeguhtas awis wairs nelaida wala. Plasčas semneeku mafas bij nu atščeltas nost no luteranu basnizas un nahza tagad sem šweschu pareistizigu preešteru eespaiba; lihds ar to bij raditas šinamas zeeschatas faites ar Kreewiju, un pareistizigai garibšneezibai, ka ari kreewu birokrateem bij dots eemešs daudj leelata mehrā eejauktees Baltijas leetas. Tas wišs bij eelaufis šinamu robu Baltijas nozeetinata feodali-bruneneeziska eekahrtā un draudeja wehl ar turpmateem šatrizinajumeem —, bet ka ari neišpuhlejas muischneezibas landmaršhali, tahdus šatarus un eespaibus tee ari neišleetoja pee Kreewijas un pat pee Prūsijas galma, zif štaku agitaziju ari nešazehla balteeschi ahršemēs par „luteranu basnizas wajašchanām“, tikpat nekahdi nebij wairs eespehjamš pareistizigas draudšes ištumt ahrā no Baltijas prowinzēm un nokristitos latweeschus padarit atkal par luteranu basnizungu ganamu pulku. Tā 40-to gadu notikumi palika neišdehšchams traips uš balteeschu feodals kundšibas pergamenta un ari tagad wehl jurnurn preše nebeidj gaudot, ka pareistizigee preešteri šamaitajuschi deewbijigo un klaufigo tautu un šagatarwojuschi semi rewoluzijai! (Grahmatas „Lettische Revolution“ autors pat uštraipijis tahdu melnummelnu statistisku karti, ka Rigas un Zehšu aprinu pareistizigās draudšēs notizees wisleelakais „rewoluzionaru noseegumu“ škaitš (par „noseegumeem“ jurnuru štribents ušstata peem. šeišara bilšču ištizinašchanu, eerotschu konšistaziju muischās u. t. t.). Bet tad ir jajauntā, kapehž tad taišni šchinis apgabalos semneeku nemeeri ižehlās jau 40-toš gados, tad no kreewu popeem te wehl nebij ne wehšis? Za Baltijas jurnuri buhtu šawā laitā te wišus pareistizigos krustus ištahwuschi no kapehštām un luteranu basnizungu buhtu trihškahrt wišus pahrkristijuschi un pahrswehtijuschi, tikpat rewoluzionarai kustibai te wajašjeja mutuleem pluhst 1905. gadā, jo tās zehloni pehtami newis basnizu kristamos šaraktos, bet weetejos semneeku rentes kontraktos un šalpu lihgumos. Tikpat štrauja bij rewoluzionarā kustiba Grobinas-Šišputes aprinki, kautgan luteranu basnizu torni te rehgojas it uš juhdsēs pretim.**)

Šešch defmite e gadi eeneša plasčas pahrgrošibas Kreewijas šaimneeziska dšimwē: „leelo reformu laikmets“ (19. februara manifestš 1861. g., jaunw teeku reforma, weetejas paššwaldibas (šemsfes) eewešchana, prešes špaidu mištinašchana) uššahka Kreewijas dšimtwerdšiskās eekahrtas likwidaziju, ja ari šnemtaiš reformu darbs pehž tam palika puš-

*) Zawat par 40-to gadu semneeku kustibam, ka ari par wehlat ištoteem agrarlikumeem, št. Rošina „Latweeschu semneeks“, otraiš ištewums, 208—233. lapp. un Vandra „Latwijas Wešture“, trešča data, 137—163. lapp.

**) Uš zif šema intelektuēla un moraliska lihmena ari nešahwetu pareistizigee popi, zif pretigi mums ari nebuhtu wimu mahni un paštari, tomehr patešlbei par godu jaleezina, ka šarp pareistizigeeem preeštereem atrabišes ari weens otrs ar žilwezištām juštām, kamehr šarp luteranu basnizungeem tahdus weli melesē. Šodešpedziju dreešmu laitā radās dašchi popi, tas gahja aišluhgt par newainigu žilweku dšimwibam, kamehr luteranu dwehšelu gani pašchi palihšjeja šastahdit nobendejamo upuru šaraktus.

zēlā. Ari feodalais Baltijas fakts newareja palikt neaiztīts — pate dšihwe te stahdija ņawas neatleekamas prašības (ņakta atkal eewilnotees nemeeru fuštības ņarp ņemneekem peem. Dundagā u. z.), newareja iņsti wairs leegt Baltijas ņemneekem tahdus atweeglinajumus, kaņdi ņaur jaun- iņdoteem liņkumeem bij nodroņināti kreewu ņemneekem, un beņ tam paņņas walņis intereņes praņija, ka Baltijas prowinzēs ņaur ņinamām reformām tikt zeeņņati ņaņtitas ar paņrejo kreewiju. Un tā nu ari Baltijā lihdņ ņinamam mehram tika liņwidets agrakais „ņlauņņu lai- mets“. Wiņpirms jau paņņi muiņņneeki bij paņrleezinajuņees, ka ņlauņņu ņiņtema naw tik eeneņiga, ne ari tik noderīga muiņņu tihrumu razionalai apņrahdņņanai; tee redņeja, ka ņemneeku mahņas no muiņņu darbeem atņwabinot un tās uņ naudas renti iņdodot, war iņņiņ daudņ leelaku pekau. Tā nahza nu ņajā 1860. g. liņtumi par mahju iņrente- ņņanu, kaņ ar wiņām muiņņai atņtahtām preeņņhrozibām tomehr pazehņa ņainneeku-rentneeku ņtahwoņli. Zihdņ ar to krita daņņas muiņņu rektes, kaņ pagalam jau bij nowezojuņņas un nekahdi wairs neņaņņaneja ar notikuņņām ņainneezikās un ņabeedriņkās dņihwes paņrmainām: 1863. g. tika iņludināti jaunee paņu liņtumi un muiņņu warā wairs neņtaņweja aiņleegt ņemneekem paņrzeltees uņ dņihwi pilņņehtās waj uņ zitām guber- nām; 1865. g. muiņņām tika atnenta teeņiba kalpus ņodit ar meeņas ņodu (ņainneeki no ņņi barbariņkā ņoda bij jau atņwabināti paņrs gadus agraf); 1867. g. ņemneeku ņahrtaņ pederigee eeguwa teeņibu briņwi iņ- wehņletees nodarboņņanos un nu nebij wairs jaekt paņemigi luhgtees „lungu“, lai taņ atkaņj kaņdu amatu mahzitees (reiņē ar to iņbeidņās „labeeguhta teeņiba“, ka ņemneeku puuņņeem un meitām jaekt pilņkalnā ņtuhpņit peedurkui, kad tee gribeja eedotees laulibā). 1866. gadā iņnahņ jaunee pagafu paņņwaldibu liņtumi.

Baltijas leekundņiba bij ņpeeņta atņazitees no daņņeem apuhbeju- ņņeem feodalaņ waras kraņmeem, un junteereem mati waj zehņlās ņta- hwas, ka reformu ņraume ees wehl tahtak un aiņņalos ņew lihdņ wiņu winu godibu. Wiņwairak teem bij to bailotees, ka tikai waldbiba teeņņi neeejauktos Baltijas agrarjautajumā, nenofazitu liņtumu zēlā rentes un iņpirņņanas naudas augņtumu waj ari- peeņpeeņtā zēlā neatņawinatu muiņņu peeweenoto ņemneeku ņemi un to neņadalitn ņarp beņņemes kal- peem un gaņjeem. Te nu tika iņleetoti wiņi lihdņekli, tika iņnantoti wiņi ņakari un intrigu niņi, lihdņ ņņis „reformas“ breeņmas tika no- wehrņtas ņaņnus no Baltijas muiņņneeku pilim. Un lihdņ ar to — re- akzionaram wirņenam atkal wirņroku nemot kreewijas walņis dņihwē — netika uņ Baltijas prowinzēm atteezināti kreewijas weetejo paņņwaldibu (ņemņtu) liņtumi un bruneneezibas landtags joprojam wareja ņpreeņt un noteikt par weetejo eedņihwotaju liņteni. Bet ir tad Baltijas junteeri ņaņehla tik negantu brehku itkā toņ dņihwus uņ ņahrta dedņinatu, Wafar- Ćiropā tika uņņahņta tik ņkala agitazija par aiņņahrām balteeņņu weh- ņturikām teeņibām, par luteranu baņnizās „wajaņņanam“, itkā muņņu junteeri teeņņam buhtu kaņdi apdraudeti ziwiņiņazijas ņargi Ćiropas auiņtrumu malā un newis widus laitu warmahņas un aņņainakee rea- zijas kalpi.*) — Ćņho paņņu metodi balteeņņu junteeri iņleetoja ari 1906. g. Ćiropas birgelikā preņē, lai attaiņnotu ņawu warmahzibu un pee reiņēs ņabungotu labi daudņ ubagu dahwanas, bet ņhoreiņ Ćiropas

*) Tuwat par to apzerejumā „Balteeņņi“, Atwaņēs Nr. 1.

sozialistiske laitraksti isklidinaja wīnu nekreetnos melus un stahdija teem pretim wīnu ašins darbus.

60-to gadu pahrgrosības gan nolauša weenu otru nokaltušču jaru, bet nebuht neaistahra muischneezības sīhtās saknes, jo muischu fainneezīkā un politiskā wīrstundšiba palika ari joprojam, tikai masleet pahrgrositā weidā. Un tomehr šchis „reformas“ ufraka un fagatawoja semi jaunam sabeedriskam laikmetam, kurā isauga un atthstītās jaunās, Baltijas feodali-muischneezīkai eefahrtai naidīgas un nesameerinamas waras. 60-to gadu likumi nahza galwenā fahrtā par labu mahju j a i m n e e k e m = j i h k g r u n t n e e k e m, tee taišni iszehla uš augšču šcho widus šchiru un nolita fawufahrt kalpus un gahjejus sem tahdas pat fainneeku aibildnības, tahdā tee pašči stahweja sem muischu waras un rihzības. Tomehr naw leedsams, ka salihdsinot ar agrakeem klaušču laiteem ari kalpi un gahjeji eeguwa daščus atweeglinajumus un ka fainneeku turibai un isglīhtibai uš augšču ejot zehlās ari kalpu dšihwes mehra prašības. Bet atlikušchee dšintfundības spaidi un nebrīhwības sabīhdija weentopus ir fainneekus-sihtgruntneekus, ir bessemneekus-strahdneekus, un tā neatlahwa ari wehlatā laikmetā skaidri ispaustees šcho šchiru preteschībām.

60-to gadu zīhnās ir jāstītas ar Waldemara, Spahga un wīnu beedru wahrdeem, kuri uštahjās kā Baltijas dšintfundības starbee apjuhđetaji un jawu brahlu-semneeku karstee aistahwi. „Semneeki ir tahdi pat zilweki kā wīnu fungi“ — šcho weentahrišcho, bet toreis tit nedširdeti jaunō pateesību sludinaja „Peterburgas Awīses“, modinot semneeku šchīras apšīnu un eerošinot to uš zīhnu par pašchām elementarakām zilweziškām un pilsoniškām teesībām. Zaur baronu un bafnizkungu gahđigām denunziacijām „Peterburgas Awīses“ tika administratīwā zelā aisleegtas un neleelais „jaunlatweeschu“ pulzīnšč tika isklīhdinats. *S e p t i n d e s m i t o s g a d o s* stahjas uš skatuwes paščas Baltijas semneeku masas (galwenā fahrtā lauru sihtgruntneeki un pilsehtu sihtpilšoni); tās paščas tagad stahda jawas prašības un lasas un pulzežas kopā uš zīhnu par jawu labklahjību, par jawām teesībām, par jawu kulturu. Mums te naw eespehjams uštawetees pee šchi „t a u t i š k o z e n t e n u“ laikmeta un apskatit wīna nenoleedsamo, šwarigo kulturelo nošīhmi latweeschu semneezīškās tautas wehstūrē (latweeschu skolas, latweeschu prese un rakstneezība nodibinas taišni šchini laikmetā); mehš tikai te gribam daščus wahrđus minet par toreisējām muischu un mahju atteezībām. Semneeki-masgruntneeki wispirms steidjās ismantot teem peeschīrtos 60-to gadu atweeglinajumus, tee nostiprinaja jawas eeguhtās pozijijas un jahta sneegtees pehz fawām tahlatām prašībām. 1870. g. Wīdsemes ud Zgaunijas bruneneezības landtagi greesās ar štingru un noteiktu luhgumu pee Aleksandra I, lai tiktu nodroschīnatas Baltijas prowintschu wehsturiskās teesības kā pilnīga tizības brīhwība, wahžu walodas leetoschana un neatkarīga prowintschu pašchwaldība (t. i. neaprobeščota muischu wīrstundšiba). Šchis eesneegums tika atraidīts un tam tika pahrrakstīts pahri, ka sem zara patwaldības isdodamee likumi atteezas tikpat uš Wīdsemi, kā uš zītām Kreewijas daļām. Bet Wīdsemes semneeki ari nestahweja klušu un no šawas puses eesneedsa kolektīwu luhgumu, lai tos taišni atšwabina no Baltijas „wehsturiskām teesībām“ un lai waldība eewed weetejās gubernās jaunās teesās un semstu pašchwaldību. Uš Peterburgu tika aissuhitās 52 pagastu

adreses ar kašbeem 50 tukst. semneeku parastteem. Faktisku panah-
kunu šchim luhgumam nebij nekahdu, bet tikai nu wišas walstis preeščhā
bij klaji išteiktas latweešču semneeku prašibas.*)

Latweešču masgruntneeku turiba auga un lihds ar to zehlās wīnu
paščhāpšina, wīnu spihīgā pretestiba pret muišču, tā ka konslitti leelās
un masās leelās tika tagad neišbehgami. Semneeki nebuht nebij wārs
ar meeru pazeetigi noleekt galwu, kad tos kehra muiščneeka paštaga,
un par nodaritām pahrestibām tee mekleja few gandarijumu likuma un
teešas zelā, un ja Baltijas wezās teešas, protams, weenmehr spreedā
par labu saweem ziltšbrahkeem, tad prahwofčanās gahja tahlat „lihds
paščham finatam“. Pehdejee meera šakari ar muišču tika pahrrauti,
kad uš deenas kahrtibas nahza jautajums par semneeku mahju p a h r -
d o s c h a n u. Pee reti išdewīgām labibas zenām semes rente bij zehlušes
nešamehriģā augtumā un muiščneeki pasteidjās šcho momentu išleetot,
lai pahrdotu mahjas 5 waj 10 reis atgstat par wīnu iħsto wehrtību
un nodroščhinatu few uš gadu gadeem noteiktu augstu renti. Wej tam
junkturis pašahwīgi tramdija bailes, ka tikai waldbā nešahk eejauktees
Baltijas agrarjautajuma notahrtoščhanā, un tee zentās šawu nopleshsto
laupijumu nodroščhinat „brihwas weenoščhanās“ zelā ar noslehgteem
k o n t r a k t e e m. Tas nu bij pehdejais grahbeens, kur junkuri wa-
reja iškampt preeščh fewis wišus labumus, noslodsit semneekus ar ne-
šamehriģām nastam muišču labā, nostiprinat šawas wezās un jaun-
išdomatās rektēs, — un teeščham mahju kontraktos tika šalitti eeščhā
tahdi punkti un noteikumi, kahdus ween wareja šagudrot Westfalijas
laupitaju un plešfonu augstšimtee pehznahzeji. Gadus diwdesmit at-
pakat šchahdas pahrmehriģas muišču eegribas latweešču semneeki buhtu
ištildijušchi ar lehnu prahtu un šchehligam leelšungam wehl roku no-
butšchojuschji, bet tagad katrs wahjatais šainneekelis atšauzās uš šawu
rekti un bij gataws wīnu Rīgu un Peterburgu išbrautat padomu me-
lejt. Par laimi waj par nelaimi šchahdi padomdeweji atradās — tee
bij latweešču tautiškee adwokati.

Wišpahrim išredšes latweešču masgruntneekem likās jo labas, jo
balteešču ačzijas pašchulāik šahweja newiškai augtu. Sewiščhi pehž
Berlines meera lihguma (1878. g.), kur Bišmarks peespeeda Kreewiju
atšahptees no agrakeem Turzijai dikteteem meera noteikumeem, šahka
pee Peterburgas galma pušt dšestraki wehji pret Wahziju un reiše ar
to ari pret wahzeetisko Baltiju. Latweešču semneeku aištahwojeem
kreewu prešē — Walšemaram un wina beedreem — radās aizināti un
neaižinati labwehki iš kreewu slawofilu legera: tur bij tahdi pahrlēzi-
nāti balteešču junkuru pretineeki kā Žurijs Samarins, Ašafowš u. ž.,
bet pa wīdu jauzās ari wišadi reakzionari, kam nebuht tā neruhpeja
latweešču un igauņu suhrais likens, bet kas tišhoja ištšaušt Baltijas
wehšturiski-iħpatnejās eeštahdes, luteranu bānizu un wahzu walodu,
lai to weetā liktu kreewu birokratus, kreewu walodu, kreewu klosterus
un preešterus. Baltijas feodalās kaitēs nahza tagad klajā, nešaudīgā
pahrrunā, wišas weetejas nebuščhanās tika atšegtas kreewu laštaju
publikas preeščhā un mušju prowintšču noslehgtais fakts tika nemts

*) Sawu „arsti mištoto semes tehwu“ Wišemes semneeku suhtni gan ne rešet
nebabuja. Deputaziju šanehma eeščhleeu ministrs lihds ar „treščhās nodalas“ (polizijas
departamenta) preeščhneeku, tūri delegateem peetodinaja šteigščhus ween taitštees no
Peterburgas projam.

jem tahdas staru uguns, ka lepnee leelkungi nesinaja wairs kur tvertees.*) Ari latweeschu un igauņu prese (peem. Matera „Baltijas Semtopis“) wareja toreis runat drošču, starbu wahrdu pret baroneem un basnizkungeem, islikt un apspreest semneeku-mašgruntneeku wajadsibas un skubināt un saukt uš topeju interešču aistahweščanu.

Tee bij brašči laiti, kad nauda šķkindeja ween pa fainneeku ka-bitam. Wišās Latwijas malās riščoja sakumu šwehtkus un goda mee-lastus, tautišķee maku un alus kaušu, patrioti kļagaja neskaitamas „augstas laimes“ un mašgruntneeki tītai urraja un lihģmjoja par sawu jauko nahtotni „sem Kreewijas ehrgla špahrneem“. „Tautišķee wadoni“ sawulait tureja runas un sawulait peewahka no tauteeščeen-šemneekeem smagus honorarus par fastahditeem šuhdsibu raksteem; par to tee atkal sawus klientus preezinaja, ka winu leeta ir drošču un ka zeretās agrarās reformas nahts latrā sinā. Remaš netika uštahdītis jautajums, ko tad sahtt un darit, ja latweešču semneeku wišpadewigakee uštizibas apleezinajumi un wišpašemigakee luhgumi netiks no waldbibas eewehroti un ja buhš japaleek ar tukščām rokām? Remaš netika sahtta ihsta, to-peja zihna, kaut gan nekad wehl nebij tā kwehlojis šķķiru naidš starp latweešču semneekem un nekad pašči junkturī tā nebij išaizinajušči uš šaduršni kā taišni 80-to gadu sahtumā. Baltiju tīt loti beešči tani laitā šalibšīnaja ar Žriju, bet muhšu „tautišķee wadoni“ ar išbailem nowehršās sahnus no Barnela un wina beedru taktiķas, kas ar sistema-tiķu obstrukziju angļu parlamentā, ar „agrarās ligas“ išwesto boikotu pret lendlordeem, ar nenogurtošču agitaziju panahza to, ka angļu leelgruntneekem beigās wajadsēja peekahptees. Muhšu „patrioti“ tur-pretim jōbus ween klabinaja aij bailem, kad weetejee junkturī un basniz-kungi tos sahtta saukt par „buntawneekem“ un „sozialisteem“, un lai no fewis nowehrštu šķiš breesnigās aijdomas, itkā tee teeščam gribetu saukt tautu uš zihnu par tai peenahfoščām teešibam, tad tee nu glušči beš apstahščanās bjeedaja walstš himnu un kleeđsa zauru gadu urrā!**)

*) Wehl pehž 30 gabeem balteešči newar peemirš, ka Kreewijas waldbīa wiš-pašrim drihštejuše ušlaut tīt aļi rakstīt par winaš uštigameem mameelukeem. Kreewu laitkrakstis „Gološ“ bij toreis tahdā numurā išteizees: „Ja slawenā wahju ordena brune-neeku augšdšimtee pehžnahzeji wehl neweenam naw uščķehrdušči wehderu, tad tas naw notizis weentahršēči tamdeht, ka lihbī iščim wehl nebij pehž ta nekahda wajadsiba un pašči junkturī wehl to naw ihsti eegribejušēes“. Wet ja wini to daritu, — šaka laitkrakstis tahtat —, tad neweens teem zelā nestahtos: tīt teeščam atrahšos atkal kahds weeteju litumu punktš, ka augšdšimtam baronam ir teešiba pehž sawas patitas uščķehršt wehderu itdeeniščtam miršigam! Un wehl „Gološ“ bij rakstijis: „Renoteek neweena netihra leeta, tur nebuhstu peedalijees kahds wahžēetis. No ponografiķu raščojumu šazereščanas lihbī dokumentu sahbšibai, no reebigakeem iđšihwes šahrneem lihbī br-talati apšpeščanaī — wifur un weenmehre te šastopams kahds wahžēetis“. Par tīt ne-dširdeiti pašredroščām rindinam Wiđšemes muiščneežiba šuhdsēja „Gološu“ pee teežas, bet notika toreis tā, ka nošēeđigo šķurnalistu ne patahra, ne aijubtija uš Sibiriju, bet pat atraidij, — at breesmas! — junkturū šuhdsibu kā nedibinatu. St. Rettišche Revo-lution, Bd. II, 34—35 lapp.

**) Muhšu „tautišķās mahnuļinas“ wiŗri buhtu labpraht ar meeru, lai naht wehl pār Latwiju šobekšpebjijas, lai apkaņ un ištihžina wišus semneekus un štrahdneekus, bet lai nonem jel no wineem apwainojumu, ka kahds no wineem jel sahdreis buhtu šapni domajis pār Latwijas autonomo paščwaldbīu („latweešču republiku!“ — tā barons Šelkeršams uš teem ar pierštu rahda, tā ka nabaga Grašwaldam un Weinbergim aij bailem gar šeenmali šaistrej augščā). Waram apmeerinat muhšu pašradītōš meelpe-šomus un apleezinat, ka šapnos tee weenmehre rebšejuščī šchandarnu šilās biķes, bet nekad kahdu republikas šarozu. Man ir šinams tahds fahs, ka 80-toš gados kahds šti-ents bij daudšinatam „tautas wadoniņ“ K. Kalnīkam atņinees pār pahrs wina glaba-

Un islitās pat, ka no šchis urraščanas ween jau sagahšifees Žeritas muhri junkuriskā Baltijā. 1882. gadā tika uš Baltiju atšuhstis senators Manafeins, lai išdaritu weetejo administradžijas un teefu eestahšču rewisiju. Šchos senatora Manafeina laikus balteesču junkuri wehl tagad atmin ar tahdām pat šchaufmam kā kahda Jahna Breesmīgā kara gahjeenu. „Besela hekatomba no wahžu eerehdneem un teefnescheem krita šchai rewisijai par upuri!“ — tā wehl tagad waid wežās balteesču fahrtības deewinataji (st. „Lettische Revolution“, II, 52. lapp.). Waretu waj domat, ka scheem wahžu eerehdneem un teefnescheem galwas tikuščas nožirstās, nē, notizis fautčas tikpat breešmigs — tee atstahdinati no amateem waj „stingers brihdinajums“ eewests wiņu „deenasta šarastā“! Bet pašču bištamato postu škursemes un Widšemes muišchneežibai tomehr išdewās nowehrst: uš winaš luhgumeem un eefneegumeem tika atkal reis „Wisaugstā“ apsolits, ka wal dibane eejaukšees Baltijas „agrars apstahķļos“. Ta nu bij atkal tik leelista ušwara no balteesču pušes, ka tās dehl ween jau wareja peezeesti rewisijai par upuri kritušchos wezo teefu sehdeklus un „deenasta šarastā“ eefmehretos brihdinajumus.

Manafeina rewisija šazehla weselus puteķu mahkonus, bet žitadi tai nebij nekahdu pozitīwu panahķumu preešč Baltijas semneekem. Tee bij titai atkal wolti ižerejušchees un wolti šawu naidu atdewušči muhšu tautiķeem adwokateem, kureem Manafeina zelojums bij ištaiš plaujas laikš. Par weenām un tām paščām, pehž pilnigi weenada šchemata pahrraštītām papira lošņem, kuras nu eefneedsa waj no katra Widšemes un škursemes pagasta, tika nu panenti 300, 500, 800 un wairak rubļi, žif jau nu fatrejš wareja noplēšt no teem mišķeem tautas braķeem. (Šchi rihžiba jau peenehma tik klaja škandala raksturu, ka kahds Manafeina eerehdniš muhšu godatos „tautas wadonus“ išfi un štrupi nošauza par „žuhām“).*) Bet labinee, lehttižigee latweešču semneeki torejš maščaja ar preeku: teem nebij wairs nekahdu šchaubu, ka tagad pehž eefneegteem luhģumu rakšteem wiņu „leelā prahwa“ pret muišchneežibu tiks Peterburgā iščhirta Baltijas semneezibai par labu. Un ka tas wiš notifshot wišdrihšakā laikā . . .

Bet no Rigaš pahrbrauzot, tur 1883. g. augustā Manafeins tika išwadits ar leelisku lahpu gahjeenu, ar urjawām un walšis himnu, muhšu mašgruntneekus gaidija bahrga listā. Pašinotos kontraktus baroni nekur nedomaja nemt atpakal, ne ari jel druisku pamihštinat pirščhanās noteikumus, nē, par šchim subdšefchanam un brauščhanam tee

ščhanā nodotām freewi broščuram, un „tautas wadonis“ tuhliit nobewa ičo „noveešneeku“ (tahdu Rigaš šrahbneeku) šchandarmerijai un tas tika išwahrdinats žetumā tahdus 3 gabus. Un tur tad wehl wiš Weinberga ipeegščanas un denunžefšanas „novešni“!

*) Waram šaut ičos „tautas wihrus“ wahrda: tee bij torejš tik daubšinatais št. Kalniņš un M. Webers, Fričričs Grohwalds un Frižis Weinberģis u. š., kuri šawu ušpuresščanos tautas labā weemnehr litušchi katrā weetā brangi šamāšat. Weens no weillatēem tautiķeem agitatoreem un semneeku šchraķeem tant laikā bij št. Weinberģis, kas katra wahrda galā ušwehra, ka Baltijas agrar-apstahķli naw wairs panefani nemeenu deenu. Bet tas wiņu nebuht nekawē tagad, tad balteeschi tam noleest preeščha uš galda šawu honorara šumu, ar wišweenaldšigato nekannibu paštaidrot, ka, šalihšinat ar Šeščtreewitju, „agraree apstahķli pee Latweeščeem ir šelš, un ka Latweešči, ja tee dehl šaweem agrareem apstahķleem šazehlušči rewolužiju, noko žitu nepeļna kā šoda ekspedizijas (1), un šo tee ir nelabratiģi un nemeerigi laudis, kureem Waldiba nedrihšt ušizitees“. „Rigaš Avise“, št. 3, 1911. g.

taigni wehl usjirta sinamas sumas wiesu un paschus ipihitigafos un nekaufigafos bauris tee weentafhrfchi ismeta is mahjam. Bet lihbs ar to sahka nahst usfrazofshas wehstis: 1882. g. aprili dabuja kapata swina schahweenu ješā Aprili dsimtskungs Noltens, oktobri noteef usbrukums fon Meijendorfam Ramtā un 1883. g. jultjā us leelzeta teef noschauts Wirgas barons Kolde. Un bes tam tumschās rudena naktis drihs weenā, drihs otrā weetā dega gaischās leelmās muišchu ehtas un labibas schuhni! Schis agrarais terors 80-tos gados nepawisam newotifa pehz kahda topeja plana: te nebij nekahdas šlepenas organizazijas, nekahdas Frijas feneeschu safwehrestibas, bet schee stroschu schahweeni un peeliktas uguns pagales usfatami kā individueli atreebibas un ismihuma atti.*) Wardauds ruhgti jutās sawās zeribās wihlufchees semneeki-masgruntneeki: pehz titdauds pahrestibam un netaisnibam tee nedabuja nekahda gandarijuma, bet kā par ismeeeku tika padishti no sawām mahjam, kur tee bij topā šaangufchi ar katru plawas lihzi, ar katru eestrahdatu tihroma gabalu un dahrsā dehititu ahbeli. Un tagad lai tee buhtu lihufchees pazeetigi meerā, kur wiuu muhscha laime tika ispostita zaur eenihstā dsimtkunga waru! —

Agrarais terors tomehr neeebeedeja junturus, ne ari nodarija teem kahdus eewehrojamus saudejumus (— muišchneeki pafteidjās wehl ihsti angstu apdrošchinat teem nodedsinamos schuhnus!), un drihs ween tas atšlahba pats no sewis. Masgruntneeki kā jau sihti privatihpafschneeki newar usstahtees kā isturigi, solidari schkiras zihnitaji; weenmehr wiuu paschu starpā krustofees un šadurchees sawās privatas interesees, weenmehr te atskaldifees nost elementi, kas paschu labuma dehl zentifees isjaukt ussahhto topejo leetu. Masgruntneeki tā weenas sinamas schkiras lozekli war safleetees tikai us kahdu sinamu momentu, kad pahraf dsili teef aifkerta waj apdraudeta wisa wiuu materialā labklahjiba un kad tee pahrelezinati par drošcheem panahfumeem (kā peem. ari 1905. gadā); tiklihbs tā schahds brijhdīs garam waj topejais pafahkums nepalainejas, tad tee tuhst atlaischas, schkiras un dalas katrs us sawu puši un nemas tikai atkal pa sawu mahju kaktu. Muišchas wara bij palikufe nefatrizinata, wisa sazeltā kustiba nebij paspehjuše isgraut neweenu bruneneeku pils atmeni, un semneeki tikpat pazeetigi leeza atkal sawās galwas sem muišchneezibas juhga. — Un nu wehl ujnahza latweeschu fainneefeem „gruhte gadi“, kad labibas zenas sahka šehji krist (gan Seemel-Amerikas un Argentinas konturenze, gan no Šekschreewijas iswedamā labiba leelista mehtrā palehtinaja lauffainneezibas raschojumus). Masgruntneeku eenehmumi nebuht wairs nebij agrafee, bet isdewumi — galwenā kahrtā zaur muišchu nomakšām — ar katru gadu auga klahi. Pagalam un projam nu bij latweeschu semkopju „labee gadi“ ar wisu sato usdihwi: azim redsanti sahka irt un putet cārtā masgruntneeku labklahjiba un pehz nedauds gadeem jau weenā otrā weetā kaudseja uhrupes ahmurs! Tā grima un stihfa wisgaram lejuj masgruntneeku turiba un rahwa sew lihbs agrato brafcho ipihitibu un stingro usstahschanos par sawām tešibam, tā isgaisa un apluisa

*) Titai Žeswainē un aplahrtjeos pagafos Widsēmē bij tamlihdsigs kas tā kahda šlepena revoluzionara organizazija. Bet schos „nihilistis“ (starp teem bij dafchi taustolotaji) drihs ween isšehra; wehz polizijas protokoloom pee wisem atradufchi tulfojumus no „Sentā i Wala“ isdoteem rakstem un ari dehsinamas weelas.

šapni par Baltijas agrarās cehartas „reformam“ un tikai vēl jāb-
pigati graua materialas attarības un bešpēhības raišes . . .

Nekahdus eeguuumus, nekahdus tešibu paplašhinajumus tautas
mašam neatneša a s t o n d e s m i t e e g a d i, ja ween nekaitam to, ka
beš tautišeem adwokateem ari wišadi tautiški šihbirgeļi pilšehtās wilka
šew brangu lomu.*) Pašči „tautištee zenieeni“ (nemot ščo jehšeeunu
wina labatā kulturelā nošihmē) peedšihwoja wišruhgtako wiššchanos, jo
ar 80-teem gadeem šahkās taišzi Baltijas prowintsču p a h r e e w o =
š č a n a. War ar šinamu tešibu teitt, ka mušhu „patrioti“ taišni
pašči šakleedša ščo pahkreewošchanu un šew jāhšchus uš muguras at-
neša šchurp kreewu šfolu inspektorūs un kreewu eestahšchu šchinownee-
kus.***) Un tee nemitejās gawilet ari tad, kad latweešchu preše tika
aiššchaugta, kad latweešchu waloda tika apšpeešta un tautškola pah-
kreewota, kad reformetas freewiškās teesas un administracijās eestahdes
drišj ween pahgrahja jau balteešchu junkuru rokās. Bešmehrigā, ne-
jehdšigā urrašchana tika no mušhu tautišeem birgešeem ušstatita kā
augstakā politiška gudriba: balteešchu junkuri, luht, eeguwošchi wišus
labumus no zariškās patwaldības zaur šawu „lojalitati“ — tapat lat-
weešeem jābuht wehl dešmit- un šimtfahrt lojalakeem, gan tad par
wina padewibu un uštizibu „Augstā Waldiba“ teem atmetiš kahdas
ubagu dahwanas! Tee neišluhdja neša, tee nešagaidija neša, bet šči
lateju apšina ween jau tos darija bešgalīgi laimigus. Tikai 1905. gadā
tautiškam „Balt. Weštnešin“ ari reiš eeschahwās galwā, ka poliitiškš
šerwišišms (weršištumš) nekad newed pee mehrla, un tas ar šinamu
ruhgtumu rakstija: „Dapehž lihds pašcham beidsamam laikam mušhu
tautištee wadoni nesinaja zitas taktikas, kā luhtot wehl dšilaki klaniteš
waldbībai pretim, nekā to darija Meijendorfs un beedri, — tikai Meijen-
dorfs klanijās tur, kur wina klanišchanos teescham redšoja un peenehna,
— mušhu tautištee wadoni tur, kur tos newee n š
n e e e w e h r o j a“.***) (Št. „Balt. Wešt.“ 280. num., 1905.)

*) Tā tas beemšehhl pašahwīgi mehds buht, ka no mašu žihru šajuhšmitas da-
šapadi šarjerišti un šchwindleri ištīt šew pelnu. Šrahdas, ka pat šodēšpēhiziju laikā
tautas ašaras un ašinis prata par šeltu pahwehriš mušhu tautištee adwokati ar išnee-
dšameem padomeem. Tā peem. „Šihras“ 28. num. 1906. g. lašam: „Zelgamas adwo-
kats Tšchakste išplatījis uš lauteem baumas, ka wišch ar generalgubernatoru ešot pa
draugam. Ugunš no šobina trenttee šemneeki brauz rindam tagad uš Zelgawu pee
Tšchakstes kā mahūtizigi mušchiki pee brihnumbaritajas deewa mahtes. Tšchakste ar pa-
lihdsības lihdsjeem leelās runās neelaišchas — wišpiems wajaga nolikt 75 rub. galbā.
Tad brihnumbaritajs lešnam wehl šratu mugurā un brauz uš pili aptunatees. Protams,
ka tur tas dabu šinas, jo generalgubernatora šanzlejš tats war aptunajatees“. Šištis
„lihtu wilks“! — tā Tšchakstes šgu nošauz „Šihras“ korespondents.

**) Palkausatees tik, ka runā otros wišpahrejos latweešchu dšeešmu šwehttos šla-
wenais tauteris B r i h w s e m n e e k s: „Latweešchi mušcham turešees kā wišpahewi-
gakee pawalšneeki pee škreewijas augštā, šlawenā trona pašahpeeneem, tee mušcham
peederēs pee weenigas kreewu šaimes. Un ja teem šahdreij wajašetu buht par par-
tiju, tad tee wišpiems buhs kreewu walšis partija Baltijas gubernās. No ešaf-
lotringeešdeem mehdišja šenat šazit, ka tee labati franžušchi nekā pašči franzijās eemih-
neeki. Nu tad zentšimees mehš, latweešchi, buht wehl jo labati kreewu nekā ešaf-
lotringeešchi bija franžušchi. Šai dšihwo škreewija!“ Protams, ta šchahds taut-
teetis ari newareja žitadi šawu mušchju beigt kā tikai kreewu tautišfolu inspektora šchīnā.

****) Šchi poliitiška šajehga tikai uš ihšu laišinu ušpihdeja mušhu birgešiteem „demo-
krateem“. Tas pats „Šimt. Weštnešis“ blatus šawai „šaišochanas“ šatitai drišj ween
attal šahša peesopt šewumwežo „klanišchanas“ šatitū; pašchā pehdejš laikā tas eest attal
pa „Rig. Awīšes“ pehšam un knašchi ween našt ar denunacijajam klajā, šitlihds tas tur
šawšchā „šociališana mahzības“ (kā peem. šchowafar noturamos Rīgas tautišfolotaju
turjos).

Relahgs, nospeedošs laiknēts bij eestahjees pehž „tautisto zenteenu“ skalām gawilem: muhšu masgruntneeziba bij gluschi waj saplakuje sem neiturameem ekonomiskeem slogeem, wiju sabedrisfo dšihni bij apnehmis reakcijas twans un gurdens klufums, tikai šchur un tur pa goda meelasteem fratotee „dšichruuteeschi“ klaiģaja sawas „augstas laimes“. Bet sem schis peletās, šaltās miglas šaimneeziftās dšihwes dšihunos nogatarwojās jauni prozesh, kureem drihs weea bij pahweidot lihdsšchinejo latweeschu šadšihwi. Taisni sem Aleksandra III šmagās politiftās reakcijas iģauga aissargu muihu pawehni škreewijas ruhpneeziftkais kapitaliģms, kureš sawas atwases raidija ari pahri uģ Baltiģas pilsehtām. Sewiģshi 90-tos gados šahf nu nodibinatees jauni ruhpnēezifti leelufnehmumi Riģā un Leepajā. Minēsim tikai, ka no 1. janwara 1895. g. lihds 17. juliģam 1899. g. weenā pašchā Riģā apštšiprinata 31 akzionaru šabeebria ar 22 miljonu rub. pāmata kapitāla; kahdā mehrā lihds ar ruhpnēezibas uģšechanu auga un plehtās plāschumā pate Riģa, to redšam no tam, ka 1890. g. Riģā teef zelti 734 jauni nami, 1895. g. — 873 un 1898. g. jau 1592 jauni nami! Teef atwehrtas wisdajchadātās darbniģas un etaiģes, šahfas buhwju drudšis, wairoģas wiģadi pelnas awoti, kur wiģur nu speeģahs klahf lauku eenahģeji.*) Lauģšaimneezibas kriģe dšinc taisni prom gahģeju barus no weentulām, tumšchām sehtam uģ troģschaino, klauģsoģcho leelpilsehtu — riju puiektu weetā teem nahģās nu elpot šabriku kwehpus un lauku wehju dšechrums kģ japahrmaina ar kwehloģchām kraģšns šwelēm. Drihs ween šchee agratee lauku puģshi un kalpi lihds ar šawām semju paštalām noneta neģt ari šemneeka domu kuhtriba un weenaldšibu, drihs ween tee jūtās tā šaweģi nepahrschātumā šabriķas štrahdneeku druģšmā. Pilsehtu dšihwe ar wiģeem winas kontrasteem modinaja un eeroģinaja pilsehtu rokpelnos šawu uģkehribas un špreeduma spehju; pats maģchinu darba proģeģs radija šinami, wehl neapjauģtu kopapsiģu un koppeederibu ar šaweem darba beedreem; kapitaliģstiftās ekploataģijas šmagums liģa šakrahtees ruhģtam, nenoteģtām šchķiras naidam pret wiģeem weeģlas laimes lutektem. Tā iģehlās Baltiģas pilsehtās ruhpnēeziftkais protetariats; tā šakusa kapitāla alģadģchu bari par kopeju šchķiru un tā attihģitģas un iģweidoģās schis šchķiras kopapsiģa, winas ilģas un zenteeni, kuri drihs ween meģleģa un atrada šawu iģeģģini.

Lihds de w i n d e s m i t e e m gadeem latweeschģi škaitiģās tā weenģabala kopeģa tautas masa (protams, pašahweģa jau šila šabeebriftka plaiģa štarp šaimneekem un kalpeem, bet tos weennmehr wehl apweenoģa wihu „šemneeku kahrtas“ peederiba). Tagad nu kapitāls paaģtrinaja šcho šadalģchanos šchķirās un lihds ar to šakaldija latweeschju „tautas“ weenibu dajchadās šabeebriftās grupās ar preteģām šchķiru intresem un šchķiru praģibām. Šcho noteekoģcho šabeebriftko proģeģu padarit apģauģģanu un šaprotanu proletariģstām masām — tas bij pirmo latweeschju šocialdemokratu uģdewums, kuri klaji un škaidri tautibu naida weetā šahdģija šchķiru z i h n u. Aģšwabinat šnaudoģchās tautas masas no konserwatiwi-šemneeziftās pagahtnes tradģzijām un west tās šakarā ar Eiropas kulturas štrahwāu, ar neģaudģģu kritiku iģahrdit šawu muhģchu

*) Laģmetā no 1881. lihds 1897. gadam škursemē no lauteem aiģģeloģa proģam wairāf tā 100 tuhģti. šilweku — no teem uģ škurseģes pilsehtām ween aiģģahģa 51,135 šilw. Št. „Latweeschju šemneezibas attihģtība“, Riģā, 1905. g., 21. lapw.

pašredīhwojušču tautištumu un uš ašatō apšarot wišu „tautiško wadonū“ šchwindeli, išdelbet lihdīšchinejo glehwo wērdīštumu un wehštīt latweešchu darba laudim Eiropas proletariata sošalistiškōs ideālūs — to šawā literariškī-kritiškā darbībā mehginaja — zīf tās šem toreisejeem apštahleem bij eespehjamš — išwest zauri neleclā inteligentu grupa, kas pulzejās ap toreisejo „Deenas Lapu“. Bet tiklihdīš dāšcheem „jaunās strahwas“ preekščstahweem išdewās šafaištitees ar strahdneeku elementeem, tad šchai išpluhtōščhai sošališma propagandai wajadšeja peenent daudš noteiktati raksturu: tai wajadšeja apgaismot strahdneeku ekonomīško un teesīško stahwokli škreewijā, tai wajadšeja formulēt paščas strahdneeku šchkiras prašibas un norahdot proletariata wehšturiško zihnas išdewumu atraisīt paščas strahdneeku šchkiras spehkus. Latweešchu strahdneeki drihš ween nehma šawu zihnas likteni pašchi šawās rotās; pašchi tee zentās eedšitinatees sošališma teorijā; pašchi tee liša pamatus šawai nelegalai „pulzinu“ organizāzijai; pašchi tee šahla rihšot un wadit šawus streikus (pirmais apšiniģi išwestais streiks noteek 1896. g. Šriegšmana forku fabrikā Rīgā).

Mehš te newaram apšlatīt 90-to gadu nošihmi Latwijas sošialdemokratijas wehšturē un pilšehtu strahdneeku kustišbas šahšumus — šchini broščurā mehš šefojam titai muišchneežibas un šemneežibas wehšturiškai zihnai Baltijā. Wums te titai jāuššwer, ka 90-to gadu „jaunā strahwa“ gandrihš nepawīšam neaišnehma lauku proletariatu. Tās iškaidrojams netiktween ar to, ka laukštrahdneeki wišpašrim ir gruhtati peeejami sošališma propagandai, bet jāunee propagandīsti (studenti un školū audšeku) nemas ari wehš nemehginaja eespeesštees puīšchu ištabās un kalpu ehreģoš. Toreisejā inteligentā jāunatne bešmas išnehmumeem pate bij zehlušes no šemneeku-šaimneeku widus un ta zentās šaweem ušštateem wišpirms peegreest šew tuwu stahwoščhus elementus — lauku školotajus un jāuno šaimneeku paauđši. Šchee šaimneeku dehši jāu labpraht klausijās, kad teem šahštija par Darwiinu un Šekeli, kad nošodija baronus un bašnižkungus un kad atklahja žariškās patwaldības špaidus un nodokļu šlogus, bet tee runaja pawišim žitu walodu, kad bij jāišpilda pašchu gahjeju prašibas. Domehr pehž nebaudš gadeem sošališms atrod šew žeku ari laukštrahdneeku mašās. Baltijas lauki un pilšehtas jāu stahw jo tuwā išnainas šakarā un pilšehtu notikumi škali atbalšojas ari lauku nomalēs. Tahdi leelīski šatrizinājumi kā Šeepajas generalštreiks 1899. g. un Rīgās štreiku zihnas un eelu nemees tani pat laitā atštahja, protams, dšiti jāwišnojoščhu eespaidu uš lauku mašām; šewiškī ašinainās šaduršmes štarp strahdneekēem un poližiju un šalbateem (pa wišu Rīgās maja nemeeru laiku tika noščhanti tahdi 60 žilweki un ap 100 eewainoti), strahdneeku elementari rewoluzionarā uššahšchanās, išdausitee fabriku kantori un ijdēšinatās „atklahštās mahjas“ — tās bij tahdas šozialu zihnu uguns leesmas, kas Baltijas ekonomīškas un poliitiškas wehredšibas nahti meta šawu šahrto atšpihdumu tahlu pār lauku mešcheem un šhrumeem . . .

Tiklihdīš ar 1901. gadu Baltijas pilšehtās (šewiškī Rīgā) šahla nodibinatees zeeščas sošialdemokratīškās strahdneeku organizācijas, tiklihdīš zihna par sošališmu tika par paščas strahdneeku šchkiras leeku, tad ari pilšehtu proletariata ekonomīškā un poliitiškā kustiba pa šimteem redšameem un neredšameem štrauteem šahla pluht projam uš lauku apgabaleem. Ahšfemēs išdotās broščuras, eekščsemju drukatawās iģata-

votās proklamāzijas — viņa šči literatura teef aīswilnota uī lauku klusakeem stuhreem, teef lafita, pahrspreesta un sneegta pa roku rokām tablak. 1903. gadā jau rihfojās *Wentspils un Talsu - Tuma* soz.-dem. organizāzijas, kuru galwenā darbība taišni ir sozjaldemokratiska agitāzija un propaganda starp lauku proletareescheem.*) Šči pašča gada rudeni muhsu komitejas īslaišch ussautumus muišchu kalpeem, kur pirmo reiš teef uīstahditas sīnamas saimneezīstas prasības (algai jateef paaugstinatai un to jāīmaksā staidrā naudā, newis graudā u. z.). Šchee ussautumi parahdas Talsu aprinkī un bes tam Leepajas apfahrtnē kahdās 10—12 muišchās; „lapinas“ fazel nejauku ustraufumu starp weetejeem leelkungeem, bet lihds ar to spehžinoschi sakustina nospeestos muišchu wergus. Un nu ar 1904. gadu jahtot birst šchis paščas „sozjalistu lapinas“ bes apstahschanās kā sneega mahkonis pār wīfu Latwiju: tās atrod pee tilteem un kapehtām, uī basnizu durwim un pee muišchu schuhneem, uī laukā atstahteem darba rihkeem un pee kokeem meschos! „Dāschā pagastā pat rets telegrafa stabs atlizees, — raksta „Zihna“ 1904. g. (Nr. 3) —, „kur nebuhtu bijis peelihs mets kahds ussautums“. Ar 1904. g. janwari jahtās preekšč Kreewijas patwaldbības tīf nelaimīgais *Japanas farsch* — leelgabalu rihbeeni Tahlos Austrumos un breesnigee kara pametumi uī juhras un saussēmes uīsmodinaja wīsu Kreewiju un jo wareni erosiņajaja rewoluzionaro tautas kustibu sewiškī Baltijā. War gandrihs teift, ka kara noitumi dauds dīshwak atbalsojās Baltijā uī laukeem, nekā pašchās pilsehtās: wīspirms lauku eedīhwotajeem katru deenu un stundu bij jābaidas no mobilizāzijas pawehlēn, un bes tam — nemitīgās sīnas par Kreewijas kara sēhta neweīstēm dauds stipraku eespaidu atstahja uī meerigeem, nedrošcheem lauzīneekem nekā uī zihnā jau eeranteem pilsehtu strahdneekem. Ja teescham wīsuwarenā Kreewijas patwaldbība ir tīkai mīlšenis ar mahla kahjām un ja ta nu teef sadragata karā ar Japanu un tautas rewoluziju, tad, ja tad pateesi war ari reiš sīst pehdeja stunda muhsu weetejeem kungeem un warmahkeem! — tahda atšina usaufa tagad muišchu kalpeem un apaschneekem.

Renoteittas gaidās un zeribas, pareīsas nojautas un nedibinatās baumas — wīš tas saviwko lauka strahdneekus un gahjejus (pat lauku seewinas un wezīschus), un Latwijas sozjaldemokratija peelee tagad wīšus spehtus, lai šcho mīlsu spehtu eewiršitu īhstā zihnas gultnē. Latweeschu sozjaldemokrati nemitīgi zentās īsklihdinat aplamos planus par „semes dalīschanu“ Baltijā (tā haultā „Saweenība“ puhslejās taišni ar šcho kehreenu sew peekritejus eemantot) un weenmehr un wīšur lauku gahjejeem un kalpeem tee staidroja proletarištos schīras zihnas prinzipus. Renoteittās, ruhgtās naida juhtas pret kungeem un apspeedejeem latweeschu sozjaldemokrati pahrwehrtā par rewoluzionaru schīkas apšinu; īsklaidetos, newarīgos lauschu barus tee sakopoja un apweenoja pār organizetu zihnas armiju; weetejās sīhtās un schaurās ekonomiskās prasības tee pāzehlā lihds sozjaldemokratiskas programās augstumam un

*) Jau „Sozjaldemokrata“ 12. num. (1903. gada martā) usejam rakšīnu „Par propogandu un agitāziju uī laukeem“. Ja ari autors wehl min bes amatneekem „jau nos saimneeku behlus“, tas eepasīhstinami ar sozjaldemokratisko propogandu, tad tomehr galweno wehribu tas peegreesch taišni kalpeem un strahdneekem un sata: „Lai waretu attīhstīt pamostofchos schīras apšinu un eeaduīnat kopības juhtas, tad jāpeekopj agitāzija īsejot no strahdneeku īdeenišchām wajabībām (leelaka alga, īsata darbēena u. t. t.)“.

šafaištija tās ar Kreemijas revolūzijas wispahrejem politiskēem un so-
zialeem lofungeem. Tā straujās zihņas gados isauga un tika isaudsi-
nais Latvijas lautu proletariats par tik warenu špehtu, kas teesdam
nu špehja šalaušt šawu werdsības pagahni un Baltijas dšelschainos
brunenekus few preefšhā nospeest uš zeleem . . .

Bet pirms mehš pahrejam uš 1905. gada notikumeem, kad uš lau-
teem sahās klajas masu zihņas, mums wehl jamin dašči wahrdi par
ka l p u f a i m n e e z i f k o u n t e e f i f k o s t a h w o k l i m u i s č h ā s.
Gan pahrat sinams un pašihstams jau kalpu neapfaušchamais listens,
bet pašlanšihmees tikai, kahdus melus nekaunas no walsts domēs ka-
tedra stahšit balteeschu deputats Bratmans: „Kalpu alga pehdejā laikā
šafneeguse tahdu augstumu, ka ta taišni posta ahra wīnu maišes dewēju;
tagad kalps, kas strahdā un nedser, weenmehar warēs dalu no šawas
algas noguldit krahtajē un šakraht kapitalīnu, kas tam dod
eespehju nopirkt waj nemt uš nomu šawu šemes gabalīnu!“*)
Un pašihstamais „Vettische Revolution“ šamelotajs peewed sawā preefšh
ahrsenju publikas aprehtinatā grahtatā tit jautus škaitlus, pehž kureem
muischu kalpu alga isnaht ne masat tā 305 rubli gadā! Tas nu ir
brihnischigi gan, kapehž tad 1905. gada proklamazijās tika ušstahditas
kalpu algas prašības uš 300 rub. gadā, kad jau muhsu šcheligee leel-
tungi teem tā ka tā maksā wehl wešalus peezus rublus wairat?! Tad,
protams, jafaka ween, ka wiša tauta šafirguše ar „revolūzijas tratumu“ . . .

Bet mehš jau pašihstam balteeschu junkturu ušdotos škaitlus un
tamdehl ari nebrihnešimees, ka kalpa „brihwo dšihwokli“ tee nowehrte
uš 40 (!) rubleem gadā. Ahrsenju wahzeefšh šcham war galwu
pakratit par šawu ziltšbrahlu išschtehrdibu, kas šawu šauštrahdneekus
eepeeto dešin kahdos šalonus ar famineem un parketa grihdām**), un
tee nemas nespehtu few stahditees preefšhā ar dubleem un mehšleem
peemirkuschās kasarmēs, kur wairat gimenes šapeestās weenā istabelē
un kur ehrtiba un špodriba nebūht newar lihšinatees leelkingu širgu
waj gowju štakeem! Šlapjos šchagarus, ko kalpeem atmet apkurinašha-
nai, junkturu štatistiki aprehtina uš 20 rubleem gadā, muiščas ahrtu
un širgus bafnizā braufšchanai — uš 10 rubleem u. t. t. Naw wehrtis-
te nemas ilgak pee tik rupjeem meleem uškawetees un tamdehl peewedi-
šin tikai daščus awišchu isgreesumus, kas šneedž mums newštotas šinas
par kalpu algam muiščās: „D u n d a g a. Kalps šanem no muiščas
par gadu: 28 rub. naudas, 16 mehruš rudžu, 10 mehruš meeschu,
1 mehru mašlabības, pus-mehru širnu, 4 podus šahls, 4 štopus petro-

*) Kamdehl tikai „šemes gabalīnu“, Bratmana šgs? Wajabšeja teikt, ka strahdišs
un nedšerajš kalps špehž nopirkt wešalu muišču!

**) Būstihdž tā ari ištehlo balteeschu junkturi ahrsenju prešē šawu muišču kalpu
mitelkus. Tā peem. to darija pašihstamais škursmeš wahju šereina prezidents un lau-
teeschu revolūzionaru šahrejs š. Wanteifelis Kašdangā (— šodēššpebijū
laidā wiņa muiščā tika 20 zilweši noteesati uš nahwi, šarj teem 4 pašahrti uš
Kašdangas muiščas robešcham — štolotaji Šingbergs un Šumpurs, rakšimebis Šron-
berģis, muiščas eerehdnis Šlopiš). Un tani pat laikā, kad š. Wanteifels mahjās wadija
šepławošchanaš, wahju laitrahstos šahds padewiģis šchmots apbrihnoja wiņa „nopeetno
un idealo ženšibu“. Šaweem muiščas laudim wišču eerihšošis tehjūzu, kur tee nu wa-
rot tik janki šanahkt kopā, tehrjet, lašt un špehlet šchachu; galbi un krehšti esot šigata-
woti pa dala pehž wiņa šimešumeem; pee ščanam šarajoteš wahju meštaru darbu
reprodukzijās. Šaweem nepateizigeem šaureem ichis „idealais“ dšimtūģis pat šarihšojis
šchacha prentijas! Teescham, tas par humanu un ešetistki išglīhtotu — b e n d i!

lejas, pus-muzas filku, 2 ašis malkas un šagaru, 4 fekteetas rahzemi semes, ehdamo preekšč weenas gows, dšihwokli ar 12 ruhtim leulu šaknu dahrsju" („Darba Balšs", Nr. 8, 1907). „Nur muischā. Rā algu kalps dabū: 40 rub. naudā, 18 mehruš rudšu, 12 mehruš meesču, 2 mehri aušu, 1 mehru širnu, pus-mehra weetas kartupelu semes un 1 fekteetu dahrsja semes; lopbaribai 4 birkawas seena un titpat daudš salmu" („Wahrpas", Nr. 33, 1909). „P r i k i. Kalpeem alga šahda: 48 rub. naudā, 48 pudu rudšu, 30 pudu meesču, 5 pudi širnu, 3 pudi šahls, 7 stopi petrolejas, 2 wesumi wajaraja šalmu, 2 wesumi rudšu šalmu, 3 kurwi pelawas, 6 birkawas seena, 1/4 puhrweetas dahrsja, pus-puhrw. kartupelu semes, šagari, zit wjadšigs, un pus-afes malkas. Seewai janokalpo 60 deenas" („Wahrpas" Nr. 76, 1910). — Waretum jau tamlihdšigūs siuojumus usšaitit wesalām slejam, bet ščeefakti teesčam jau pahraf labi pašihštami muhsu lasitajeem. Un ja nu ščo išdaudšinato kalpu algu, kas winu „maišes deveju taišni posta ahra", pahrwehščam ščaidrā naudā, tad waram grošit, kā gribam, un tomehr nedabusim wairaf kā 160—180 rub. gadā (tā tad gandrihs uš puši mafaf, nekā ušmelojušči balteesču pašazinu rakšitaji).*) Pēc tam šchis algas, šalihdšinat ar 1904. gadu, ir wehl eewehrojāmā mehrā zehluščās sem revoluzijas špeedeena un darba rotu truhkuma dehl uš laušeem. Bet ir tad par wiša gada štrahdaščanu un šalposčanu (wafaras deenās no šaulēs lihds šaule!), pēc kam kalpa seewai wehl šewišči jaštrahda 60—70 deenas gadā, neišahšt uš katru kalpu gimenes loželi (ja gimenes šastahwu škaitam 4 žilwešus) wairaf ka 11—12 kap. deenā dšihwes ušturam. Balteesču leelkungi war lepošes ar to, ka winu štrahdneeki nopelnā titpat daudš, zit kronis ismafā ušturas naudās areštantu rotās notešateem žetumneekerem. Mehs šinam, ka uš negalu plehščotees un raujotees kalpi bešči ween newar šew atlizinat titbaidš, to galwas nauđu šamatšat, bet balteesču junkuri nekauņas melst, ta laukštrahdneeki pēc labās gribas warot šatraht 130—150 rubtu gadā un „pat wehl wairaf!"**)

Rā šinams, leelatg muischas štrahdneeku datu Baltijā šastahda tā šauktee deputata kalpi, kuri šawu algu šanem naudā un graudā, bet beš wineem muischās ir wehl prašwš wairums semes kalpu, kureem par eerahdito semes štrahditi muischai jaatštrahdā šinams deenu škaitš gadā. Tē muhsu preekščā ir taišni dšintlaidu klaušibas weidš un muhsu modernee leelgruntneeki labpraht turas pēc šchahdas wezlaitu šistemas, jo ta teem nodroščina lehtu darba špehči, ta šaišta gahjeju pēc semes un lihds ar to notura winu daudš leelafā attaribā no muischas ihpaščneeka. Šchahds semes kalps ne par ko negribēs walā atšaitšites no šawa eekoptā semes šaktina, tas lauššees un plehššees, lihds tam špehči šuhd, — un taišni tahdi laudis muischām wjadšigi. Nemšim atkal pahrs isgreesumus par semes kalpu algām. „D u n d a g a. Semes kalpi šanem no muischas: 8 puhrweetas aramas emes, 12 puhr-

*) Šahds šinotajs no J a u n - P a i z e n e s muischu deputata kalpu algu apreščina uš 148 rub. gadā (wišš deputats ščaidrā naudā ištaišot šitai 109 rub). „Wahrpas", Nr. 14, 1909. Ja nemalbos, tad — pebz „Dšihwes" korespondenzēm — titpat augštu (t. i. 145—150 rub.) šneebšotees muischas kalpu algas f. Wantešelim peederigā ščahdangā.

**) Cf. „Lettische Revolution", Bd. I, 72. lapp. Šchis blehšas šita tā ofšials šinajums nodrutats „Widšemes Gubernas Wives" peelitumā 1906. g., lai latweesču šemneekerem ištiti peerahditi, to par winu šahwošti wišu war šamelot.

weetas plawas, dšihwofli un 1 aši malkas, kas pašam jāzajehrt. Muifchā wineem jācet ūtrahdat it pahrnedelas. Kalpu mahjās atrodas 2—5 werstes no muifčas tašlu. It ihpašchi wineem agri jāzelaš wašarā, lai ar ūaules lešhšanū tittu muifchā. Augu deenu noūtrahdajušchēs wini pahrnaht mahjās nogurušchi. Dušai paleet maš laita“ („Darba Balš“, Nr. 8, 1907). Waj attal: „Pils = Aispute. Kalpa alga par ūaimneezišto gadu ir ūchahda: 7½ puhrweetas aramas ūemēs, 10 puhrweetas plawas, 10 rub. nauda, 4 ašis ūchagaru un ⅓ ašis malkas, kuras eerahda mešchā un kuras pašcheem kalpeem jānozehrt un jāpahrwed. — Katram talpam jānoūtrahdā muifchāi 26 nedelas gadā un wina ūeewai tanī pašchā laitā 50 deenas“ („Dšihwe“, Nr. 66, 1911). Taišni ūemēs kalpi teet wišwairak ijdšikti un iūtrahdinati: zauru deenu teem jālej ūweedri muifčas darbā un tad ūeena waj labibas plaujamā laitā teem jāsteids beš kahdas atdušas pa nakts melnumu waj pa ūwehtdeenam nokopt ūawus plawas gabalus waj lautu ūreheemes. Šchee ūemēs kalpi ir išttee ūemēs wergi!*)

Lauštrahdneeku darba laits Baltijā ir wašarā „no ūaules lihdš ūaulei“ t. i. 15—16 štundas deenā. Tas pat weenam otram Brūšijas junkturam waretu iūlittees par daudš, bet muhšu balteeschi tuhliit štēids toš apmeerinat, jo, luht, kalpu zehšchanās preešch ūaules eewesta „pehž ūenšena paraduma“ (nach uraltem Gebrauch), tāpat tā kungu gulešchana lihdš pulstt. 9—10. Winesim titai, ka Eiropas laušwaimneezištās ūemēs (Danijā, Šweedrijā) lauštrahdneeli darbu ūaht wašarā titai pulstt. 6 un beids to jau pulstt. 7 wašarā. Un tad nu šchee lautu darbi: mehšu wešchana; ūeena un labibas plaušchana pa pašchu karsto ūauli, kulschana neūautos putekšos, mešchā braušchana ūpraktiošchā ūalā u. t. t. Šchahdi muifchu un mahju darbi nebuht nešabendē ūtrahdneeku wešelibu mašak tā ogļu laušchana raktuwēs waj ahmaru un štangu zilāšchana modernās dšelis un tehrauda leetuwēs. Paluhtiojatees titai uš muhšu lautu gašjejeem, kuru ūpehti jau ar 40.—45. gadu ir ūabeigti, aptaujajatees titai par winu ūlimibām, par ūchim „brukām“ un „ūaulu ūahpēm“, kas toš dašchreij muhšcha widū jau padara gaubenus!

Kalpu littens! Tas nošihmē wišneūautako iūsuhtšchānu un wišpaūeminiošchako attaribu, tas nošihmē zauru muhšchu darba juhgā beš atpuhtas, beš žilweka zeenigas dšihwes ehrtibas, — ūaht kalpot jau tā mašam behrnam ar 7. un 8. dšihwes gadu (wiša ganos dšihšchana pee mums naw nefas wairak tā negehliga mašu behrnu ūpīhdšinašchana!) un tā wergot lihdš pehdejam dšihwidabas brihdim, kamehr ween rofas wehl war noturet kahdu darba rihtu. No ūmirdošchās kalpu kašarnēs lihdš nabagu mahjai — nefur augštak un tahtak kalpu nenes wina juhčā muhšcha gaita!**) Un to pašchu algas mašumiu, ko tas ūweedreem pluš-

*) Šawā laitā muhšu tautištā preše ūredigi uštahjās pret klauschu paleetām, kas nošloga ūemneeku mahju ūaimneeziibu. Bet tagad, lauštrahdneeku algām želo-tees, tautištā-birgelište organi „Dšimt. Wehšnešis“ un „Latwija“ no wišas ūrēs wešletoš attal klauschu štēmu eewest preešch — kalpeem. Gandrihš katru mehnešt tagad parahdas projekti par ūištām „normalšwaimneeziwām“, par kalpeem eebalameem „ūemes ūuūrišchēem“, lai titai lautu proletarešchi aištertos iūlitās žilpās un lai titai laušwaimneeki buhtu apghdati ar lehtu un padewigu darba ūpehtu.

**) Un pat nabagu mahjā, pat uš miršchanas gultās, wišu muhšchu noūtrahdinateem darba ruhtkeem lautu „konūerwativee elementi“ negrib wehl nowehlet atdušu. Muhšu „peleto baronu“ organs „Dšimt. Wehštū.“ loti ušbudinājas, ka „brihwā dšihwē tad un ari ir tas eemesis, tadeht katrs uš nabagu mahju laušchās un daudšiti titai pehž-

stot kopā ar seewu un behrneem zere īpelnit, tam rauj nost ar grebje-
neem apbehrta muišneeka roka. Nemu pirmo sīnojumu, kahds man
pafchulait gadas pee rotas, un lasu: „N u r m u i š c h a (pedder fou
Firkfu dsimtai). Istrahdinashanai algo wagarus. Wes tam wehl teef
leetoti schahdi kniissi: kalpa seewai nolihgto 40 kap. weeta rubsu laika
ismafaja titai 30 kap. deenā; seenu eefwehra puschabojatu. Pusdeenai
no 25. julija dewa titai weenu stundu; palaunags lihgumā teef dots
no 23. aprila lihdf 8. septembrim, bet atnehma jau 13. augustā; bro-
fastu lihgumā dod no 25. marta lihdf 15. septembrim, bet atnehma
1. septembri. Par schahdu lihgumu pahrfahpschanu kalpeem tik japa-
rausta plezi, saf: „Gj nu ar grafu teefatees!“ Bet wai tam, kad kahds
no kalpu pufes noteikumus uf mata neispilda! Tā peem. ja kalps waj
wina seewa teef peekerti pee grahwmatu pluhfshanas jeb pihpes smeh-
feschanas ehku tuwumā, tad par weena waj otra lihguma pahrfahp-
schanu kalpam jamafā: pirmo reis 3 rubli, otro reis 6 rub. un trescho
— 9 rubli“ („Seemelis“, Nr. 4, 1910). Lihdfīgus peemehrus waretu
peemešt waj no katras Baltijas muiščas — katrs balteeschu barons,
lai ari tas dšihwotu pats zit gresni un īschkehrdigi, tomehr nekad ne-
taunesees schā waj tā aplaupit sawu muišchu strahdneekus: eemehrit
teem nederīgu femes gabalu, atdot sawuwuschu seenu waj ar peemaišam
sajauktu labību u. t. t. waj atkal sawukahrt teem usfluht ar wišadām
naudās „strahpem“.*)

Ēee tam muhšu junkurīstee parasiti tura par sawu goda peenah-
tumu usstahtees pret saweem gahjeem ar wisprastako netaunību un
bahrdšību, tee nemas zitadi winus nesautā tā par „lopeem“ ur „ker-
teem“ un tur netifs schehlots neweens newarīgs wezītis, ja tas laika
nepasteigsees noskūpstīt roku kahdam muišchneezīškam senkim. Pastah-
wigā drebeschanā un bijaschanā jastahw kalpam sawa „leelkuiga“ preek-
schā un tīllab wina darbs, tā ari wina mahju dšihwe nolīfta sem wis-
stingrafeem usraudšības noteikumeem. Kalpu dšihwe sem junkuri
„tehwišchās aīgahdības“ ir teescham gatawā elle, un scho dšihwi wa-
reja panest titai laudis, kas no paaudses uf paardī leekti sem werdšības
juhga un kam bij atnenta grība un šehja sneegtees pehz sew peenah-
foshām zilwezīškam teefībam. Zilweki, kas augufchi un dšihwojufchi zit
nezit zītados apstahklos, newar īseest muišchu darbu smagumu un behg
weentahrfchi projam no īfdaudšinatām balteeschu paradīšem. To mehš
peerebšejam pehdejos gabos ar wahžu f o l o n i s t e e m : muhšu nitnakee
junkuri pehz rewoluzijas ne par fo wairs negrībeja darbā peenem lat-

rumītes nabagu mahjās prasas“. Weentahrfchi netaist eelchā newarīgos, gaudenos
nabagus schini paradīse, jo „sainneeki tahbus wezīschus un wezentites taitai ta ar ugunt
metle!“ Tahlat „Dsimt. Wehstn.“ projekte lihdfchīnejās nabagu mahjās pahrneewrīt par
darba nameem, tur eewetojamee nespehjneeki „pagastam par labu tīftu nodarbinati“.
(„Dšiat. Wehstn.“, 192. num., 1909.) Pesepeest jau tapa malā stahwochšos weht wergot
lihdf pehdejam elpas wilzeenam — tahba, laht, ir wahjīsto un latwīsto kuugu „tuwatu
mīhleštība“ . . .

*) Nupat „Laita Balti“ 46. num. bij lasams sīnojums no Wez. Gulbeneš
(pedder baroneci f. Wolf): „Par latru neezīgu kludū, turas pa teelatai daikai zelas aīj
no juruma, gara darba laika deht, strahdneekem draud jōbs — atkaišatā no darba waj
algas aīsturechana. Tā nesen tahdam strahdneekam atwīlts no algas 5 rubli tīftai tam-
deht, ta wina 5 gabu wezais dehiens noštis — swirbuli!“ Tā tad kahdas
muišchneezīstas wezēnes nīku deht par noštītu swirbuli kalpam jasaude diwu nedelu
suhra grūhta darba alga . . .

weeschu „dumpeekus un raibainekus“ un zaur luteranu bajnizfungu agenturam atwahka schurp wahzu kolonistis-ferneekus no Geshchreewijas gubernam. Scheem zilts un tizibas brahleem safolija wisadas ehrtibas, winus ari teescham ta nespeeda un nedfina pee darba ka latweeschu ruhtus, un tomehr gada laika leetas bij jau tik tahku, ka atbraufschee kolonisti prahwojas ar saweem leekfundsisteem labwehleem, salafija sawas atlikuschas grabaschas un Baltijas muischas nolahdot dewas atfal atpafal uf Kreeewiju. Ta bij tihra listena ironija, ka scho-pawafar wisarsfako wahzu kolonizazijas agentu muischas — f. Man-teifelin peederiga Kasdanga un f. Sixta Rudsahrshos — no saweem dischziltigeem tautas brahleem istuffchotee un noplizitee wahzu kolonisti aishbegha projam uf Sibiriju! Das ir teescham dihwaini: pehz balteeschu deputata Brafkmana un wina draugu eegalwojuneem latweeschu kalpi dsihwo tispat jauti un befruhpigi ta Romas pahwesti un tomehr pat lutinatee Kolonisti-streiklauschi trauz schos muischu jaukumus pahrmist ar Sibirijas tundram. Waj Baltijas muischneeziba warbuht nedoma tagad greeftees pee waldbibas, lai ta turpmak leek fatordfneekem, furus patlaban nogremde Amuras dselshela purwajos, apstrahdat balteeschu junkuru tihrumus? No balteeschu baroneem un kreewu ministreem to war pilnigi sagaidit . . .

Runajot par muischu kalpu listeni mehsh nebuht nedomajam sawu-fahrt labwehligu gaisma nostahdit latweeschu sainneekus, kuri tapat idsen un nostrahdina sawus gahjejus. Latwijas sozjaldemokratija sawufse un sawz uf zihnu wisus lauku proletareeschus, weenalga waj tee miht sailmes istabas waj muischu kasarmes; ta ufstahjas pret fatru kalpina-schanu un isshufshchanu un tai ne prahta nenaht atfahptees no saweem schkiras zihnas prinzipeeem un uf muischu rehkina saudjet muhsu mas-gruntneezibu. Bet tai jaredj ari, kur atrodas sabeedriiskas nebrihwibas un kalpibas galwenä fatne, kur wispirms japeeleek wijsi spehti slahht, lai noweltu prom sailmneezifkas un sabeedriiskas atihstibas slogus. Un pee tam, ja gribam buht objektivi, mums buhs jaatshst, ka lauku gahjejeem tomehr slahjas labak ka muischu kalpeem. Deefa, pee darba tee tapat teek spehti no saules lehhta lihdsj nakts wehlumam un sailmneeks stahw weenmehh wagas waj spailes gala, bet wispirms alga teem samehra augstata un tad sawa dsihwe tee war justees tatschu dauds brihwaki un neattarigaki. Tani pascha laikraksta numura, no kura isnehmam sinojumu par Nuermuischas kalpeem, atrodam ari rakstu par laufstrahdneeku dsihwi Maleena, pee kam autors naht pee slehdjeena, ka „muischas kalpu algas ir sematäs neta sailmneeku kalpu algas par 30 un wairat rupleem“ („Seemelis“, Nr. 4, 1910). Pee tam taisni sailmneezifkas zihnas panahkumu laba lauku proletariatam ir no wisleelaka swara laust muischu pretestibu, jo muischas galwenä kahrtä nosaka laufstrahdneeku algu lihmeni. Peewedifim te kahda statistika wahrduus, kas pats ir balteectis un kas weetejus agraros apstahkus nebuht newehlas pahraf tum-schi istrahjot: „Muischu ihpashumu konzentracija ir no wisleelaka swara preefch laufstrahdneekem. Plashos apgabalos ka darba deweji teem slahjas pretim weenmehh weena un ta pate dsimta, nereti pat weena un ta pate persoua. Laufstrahdneekem ta tad pa leelakai dalai ir jazaduras ar tahdu usnehmeju saweenibu, kura aif sailmneezifkam intereseem un winas atfawischko lozeklu tuwam radneezifkam saitem, turas dauds

zeeschat kopā nekā dašchs moderns ruhpnēezibas kartelis; šchis saweenibas rihzibā atrodas plašči lihdsēti, ta weegli špehji īnēst zauri weenadus lehmumus un titai retos gadījumos ta buhs ar meeru weenā weetā mefat augstas algas nekā otrā.*)

Beewedišim wehl beigās daščus staitlus, lai redsetum, kahdu darbu lauschu armiju fastahda Latvijas lauku proletariats. Behz Vohizka statistiskām tabelem lauffstrahdneeku staita sinā Kursemē un Widsemē stahw wifu Kreewijas gubernu preekščgalā: no 100 zilweeem, tas nodarbojas ar lauffaimnēezibu, bij Kursemē 72 un Widsemē 66 lauffstrahdneeki, kamehr peem. uš angligām Kreewijas deenwidus gubernām (Poltawu Tschernigowu, Zekaterinoslawu) nahza titai 17—13 proz. lauffstrahdneeku. Pašči balteeschi usdod schahdus staitlus: W i d s e m ē (Sahmu safu klast nekstaitot) pehz gubernas statistiskas komitejas materialeem faimneeku kalpu un gahjeju staitotees 71,610, muišču kalpu — 24,428; beš tam wehl pee kalpu pagasteem peeraktiti 137,982 bessemneeki, no kureem gan leelafā dala atraduse darbu un pelnu pilščetās, kaut gan — pehz pašču balteeschu statistiku domam — wismaf kahdi 45 tuhft. dšihwo un strahdā uš laukeem kā algadschi, waleneeki, eebuhweešchi u. t. t. Par K u r s e m ē s muiščām sneeds staitlus M. f. Lievens (fawā grahamatā „Die Arbeiterverhältnisse in Kurland, 1899.): deputatu kalpu pa wiseem Kursemēs aprinteem topā bij 5915, semes kalpu — 2542, muišču deenas algadschu (galwenā kahrtā pa wafaras mehnescheem) — 8989. Schee staitli tomehr nebuht naw pilnigi un tee mums nerahda ari, kahdā mehrā ihsti muiščas ismanto šee weešchu un behrnu d a r b u, lai titai guhtu sew lehtatu un padewigatu darba špehku.

Schos tuhftstochus un atkal tuhftstochus darba ruhkus usmodinat, west pee šchiras apšinas, sauft uš zihnu par ekonomiskām un politiskām prašibam — tas bij Latvijas sozialdemokratijas darbs. Behz neapfinigeem semneeku dumpjeem 40-tos gados, pehz neceleem reformu atweeglinajumeem 60-tos gados, kuras galwenā kahrtā nahza par labu faimneekem-mašgruntneekem, pehz mašgruntneeku un siphpilsomu „tautiskās kustiņas“ 70-tos un 80-tos gados, tagad nu mušhu mehstures skatumi eenehma pate apafschejā šchira — lauku proletariats. Tas neluhdja wairs, bet prašija; tas nepalaidās wairs uš senata špredu-meem, uš Kreewijas walsis wihru schehlafstibas dahwanām, bet uš sawu pašču beedrotu špehku un waru; tas neurraja un nedseedaja walsis himnas wairs, bet lita atstānet: „Mofstatees, juhs darba laudis!“ Ta bij latwju tautas brijwibas atdšimschana — rewoluzionarā šchiru zihna un sozialisma uswaras wahrds darija brijnumus: atlee tita pahwehrti par redšgeem, tislee un kropši atdabuja sawu špehku un stiprumu un Baltijas junkuru dšimtwergi palika par brijwibas kareiwjeem! 1905. gads šchihra mušh: tautas mafas uš wiseem laikeem no wiru werdšibas pagahtnes. —

*) St. Agthe, Ursprung und Lage der Landarbeiter in Livland, 131. lapp. Schis beesgan nefaitigas grahamatas autors tita tuhlti no balteeschu preses nostahdbis trjminalnoseedsneeta lomā, jo kā gan wiščh usdrihšitejees slawas dšesmas nedseedat balteeschu junkureem un pee tam minet par balteeschu statistiki Lobienu, ka tas šahwoot muiščnēezibas algotā deenafā! Un reiš ar to uš wisniknato tita nolamata Leibzigas uniwersitate un pašihstamais finatnu wihrs Būchers, sem tura atbildibas ichis rafsīs nahzīs klajā, jo par Baltijas leetām war rafsit un drutat titot to, to parwehl pašči junturi.

III.

Mums te nav eespehjamš uftawetees pee eepreetschejeem notifu-
meem un tamdeht pahrejām taiņi uš 1905. gada zihņām. Lihdi 1905.
gadām revoluzionārā kustiba uš lauteem wehl nefur neislausās klaji uš
ahru (taut gan sozjaldemokratiskā propaganda sparigi jau tika westa
pahrs gadus), ja nekaitām eesauzamo referwistu nemeerus *Bejh u ap-
rinki* 1904. g. dezembri. Latw. soz.-dem. strahdneeku partija bij islai-
duse usfaukumus pret mobilizaziju un usajzinaja uš klaju nepafslaušibu
pret waldbas paweshlem; uštraukums referwistu starpā bij leels. Tikai
tas nenehma nopeetni swarigam brihdim peemehrotu protesta weidu.
Sadširditee Mandšurijas kara upuri ijsita frogus un monopola bodes,
trofshnaineem bareem noprajija daschā weetā muišchu ihpashneekem
un pahrwaldneekem „zela naudas“, ijdaušija dšelszelu wagonus u. t. t.*) Biferes
muiščā muiščā semneeku puišchi bij ar atnemeem eesweedušchi fon
Magnus pilij logos; muiščas ihpashneeks kopā ar saweem dehleem
un deendereem schahwa uš „dumpineekem“ un eewainoja weenu no
teem. Ir no swara teit atšihmet, ka scho eesisto logu deht Widemes
muišhneeziabas preefshstahwji („Landesvertretung“) tuhliit greesās pee
Widemes gubernatora, lai tas suhta kara špehtu un šlepenpolizistus un
lai gahdā par sozjalistisko „agitatoru“ isferschanu. Bet „glušchi ahr-
fahrtigi nespehji gais“ gubernators Paschkows esot junkuru peeprajiju-
mus nosauzis par „pahrsphileteem“ un neesot teem fara špehtu dewis;
weenigais, ko muišhneeziaba warejufe ištawlet, bijis lauku polizistu pa-
wairofshana uš „jemes“ (t. i. semneeku-nodoku maksataju) rehšina.**)

Un tad nahza neašimrēstamās janwara deenas! 9. jan-
waris ir Kreewijas revoluzijas wehsturiskā deena, jo schini deenā za-
riškās gwardijas schahweenu jahwes pret Peterburgas strahdneeku gah-
jeenu, nahwi nefot tik daudšām naiwi palahwigām un tizigām šrdim,
šadragaja galigi lihdi ar lihdsneštām zara gihmetnem un šwehtbildem
ari kreewu tautas neapšiniigo mahntizibu un zeribu uš zarisso patwaldbibu.
„Mšnainā šwehtdeenā“ tika pahrrauti pehdejee meeca šafari starp Kre-
ewijas absolutismu un sem wina šlogeem nospeestām lautas mašām,
wišas pazeetigās gaidas uš reformu solijumeem išdšehja uš Peterburgas
eelām pluhstofschās afinis, Kreewijas proletariats palahwās tagad tikai
uš saweem špehkeem un weenigo iješu tas atrada — *rewo lu z i j ā*.
„Revoluzionāras tautas wehl Kreewijā naw“ — schupšēja taiņi pahrs-
deenas pirms 9. janwara kreewu liberaļu wadonis Struwe — un ne-
delas laikā wiša Kreewija bij pahrwehsta par revoluzijas zihņas lauku!
Kreewijas zentri, Baltijas prowinzes, Polija, Kreewijas deenwidi, Kau-

*) „Zihna“ toreis aši nosodija referwistu neapšiniigo rihtofshanos. „Tik nopeetnā
brihdi, tur muhs ar waru dšen uš taru, mums jastahjas zara waldbai pretim tā wi-
reem, mums japretojas wiķem špehtem zara preefshstahwojem, bet newis jallauša wimu
paweshlei, newis jaleetas uš brihwu išdšerchanos, šišchanu un laupišchanu“. Un tahtat:
„Protams, mehš par to nebūht nekumštam, ja tašds eeništis barons tizis pahrbaidis
no atneme šweedeeneem wina pils logos, bet nekahdā sinā mehš newaram atšit par
parešu tahtu rihtibu, ta schahdos trašchos daschi sit, laupa un ber šawās labatās šwe-
schu naudu waj ari ar draudeem iššpeech daschus rubtus no weena waj otra išuhzeja
Jan aštraki tad būhtu weenahzees topejā zihnā usstahtees pret wijām išuhšchanām
un pahreštibām“. („Zihna“, Nr. 9.)

**) Lettišje Revolution, II, 154. lapp.

faija, Volgas peekraates — wifur strahdneeku mafas jutās apweenotas weenā zihnas gaitā, ſinti un tuhtſtoſchi proletareeſchi pahrpłudinaja tagad pilſehtu eelas un laukumus un proletariata rewoluzionaree loſungi ſkaneja Kreewijas miſſu walſti no weena gala lihds otram. Ah-rejas un eekſhejas kataſtrofas leeliſti paahtrinaja Kreewijas wehſturisko attihtibu: rewoluzijas wilnis weenā gahſeenā aiņeſa tagad Kreewijas tautu pa gadu deſmiteem uſ preekſchu un uſ reiſ bij pahrwehrſta wiſa Kreewijas eekſheja ſituazija. Liberalu-ſemſtineeku banketi un petizijas iſrahbijās par neezigām, nederigām rotalu letinām — tagad ſtahjās preekſchā paſchās tautas mafas un winas ſmagee, aſee eerotſchi bij: generalſtreiks un brunota zihna.

Mums wiſein wehl atminā, ziſ wareni uſ reiſ ſawilnoja Baltijas proletariatu wehſtis par Peterburgas ſtrahdneeku aſinaino gahjeenu uſ Seemas pili. „Muhju krituſcho beedru aſinis ſauz pehz atreebſchanas. Iſ kruhtim lauſchās ſauzeens: Nahwe warmahſteem! Kauns tagad ſtrahdat un ſwiht muhju iſſuhzeju labā, kur ſneegs uſ Peterburgas eelām ſahrtojas no muhju beedru aſinim. Echini ſwarigā brihdi peenahſums ſauz muhs, wiſus darba laudis, meſt darbu pee malas un peeneentes Peterburgas beedreem! Wehs iſfludinam generalſtreiku“.*) Un nezeretā warenumā un plaſchumā ſchis ſauzeens peepildijās: otrā deenā generalſtreiks neaiſturamā uſwaras gahjeenā apnehma Rigas ſa-britas un darbnizas, no agra rihta lihds wehlam wafaram 40—50 tuhtſtoſchu leelas druhsmas pahrpildija Rigas eelas, neapraſtamā rewoluzionarā ſajuhsnā ſkaneja ſtrahdneeku dſeeſmas un zihnas ſauzeeni. Kahdu eekſpaidu ſchis warenais maſu proteſts atſahja pat uſ ſtrahdneeku ſchkitras pretineekeem, par to lai mums leezina Andr. Reedra, taſ patš Reedra, taſ gahja „pazelt ſawu zepuri gorodowoju un ſaldatinu preekſchā“ un taſ neapſinotees nonehma to ſtrahdneeku gahjeena preekſchā: „Zai ari tu aiſwehrtu azis, bet ſkaidri tu redſi weenā puſē ſajuhsminatu, ſatrazinatu kauſchu pulku, jauneklus mirdjoſchām azim, ſtrahdneekus reewainām delnam, jaunawas, taſ tā pawafara wehtrai rofas pretim plehſch . . . par ſawu tizibu wini dſeed ſawā kara dſeeſmā“.**) Rigas generalſtreitam ar tahdu pat neaiſturamu waronigu ſpehku pee-weenojās ſtrahdneeku mafas *Dee pajā, Zeligawā, Wentſpili*: ja mehs paturam wehrā, ziſ neleels ſamehrā ir teit fabrikas ſtrahdneeku ſtaits, ziſ noſpeedoſchi gurdeni rit dſiſhwe ſchahdās prowintſchu pilſehtās, tad mehs iſhti tika ſapratijim, kahdam rewoluzionaram ſparam te wa-jadſeja lauſtees uſ ahru, lai ſarfanais karogs waretu wairaf deenas no weetas pahrwaldit ſchis pilſehtas! Proletariata uſwaras apſina janwara deenās tika tiſ zeeſcha un ſtipra, ka-to newareja ari ſatrazinat krituſcho upuru ſtaits (13. janwari pee Rigas dſiels tilla no ſaldatu lodem tifa nogalinati kahdi 50 zilweki un wairaf tā 100 eewainoti — Latwijas ſozialdemokratiija ſaudeja 31 beedri, to ſtarpā daudſus no ſaweem de-ſſigakeem proletariſteem zihnitajeem). Taiſni ſchis ahrprahtigais ſal-datu uſbrukums neapbrunotai, meerigai demonſtrantu druhsmai wehl ſimtſahrt wairaf eeleſmoja ſtrahdneeku ſchkitras naidu, pee krituſcho beedru ſahrteem tifa dots nelokams zihnas ſwehraſts un taiſni ſchp no-

*) St. Rigas Komitejas generalſtreita uſſaukumu, janwari 1905 25,000 eſt.

***) St. Andrews Reedra „Gruhtā brihdi“, Zehiſ, 1905. g.

šleptavoto beedru nahve peeschihra wišai zihnai winaš bahrgo, no-
peetno šwehtumu. Simti un tuhštoshči tagad šahjas zihnitaju puldā
šem sozjaldemokratijas karoga, kas ga'awi bij ušwaret waj mirt tautas
atšwabinašchanās zihnā. —

21. janwarī Rīgas politiskais generalstreiks tika išludinats
par beigtu, lai štrahdneeku kustība tuhliť beš kahda pahtrauktuma pahr-
eetu uš atšewišķeem šaimneezīķeem streikeem (generalstreika uš-
šarķumā jau bij minetas šaimneezīķas prašības tā: 8 stundu darba
deena, minimalā alga 1 rub. deenā, aforda un wiršdarbu atzelschana).
Šreewijas proletariats patlaban bij klaji ušstahdijis šawas politiskās
prašības, patlaban bij ižihnitas pirmās ušwaras pret žarisko pat-
waldību, un itpat nekawejošchi Šreewijas štrahdneeku mašas uššahka
reišā ar to tagad šawu apreškinašchanos ar kapitalu. Wišā Šree-
wijā, titlab žentros tā nomalēs, Sibirijā un Kaukasišā, Polijā un Bal-
tijā, proletariats šawo par šawām ekonomiskām prašibām un teešcham
ari wišgaram ižihna ihsatu darba laiku (weenā otrā weetā pat 8 stundu
darba deenu), augstaku algu, labatus darba apstahklus. Ja janwara
generalstreiks politiskā šinā Šreewijas štrahdneeku mašas pazehla pār
wairakeem wehšturiskās attihštības pakahpeeneem uš a igšchu, tad ekono-
miskā šinā to pašchu išdara februara un marša šaimneezīķee streiki:
proletariats gaišchi tagad apšinas netihween truhštoshčas politiskās tee-
šības, bet wišpirmā šahrtā šawu nepanešamo ekonomisko štahwoški, un
neatšaidīgā zihnā tas žensčas šaraut tam ušlittās kapitala waščas.
Ekonomiskā zihna, kas šarņehmije wišu Šreewiju, jo warenaš wilnaš
šazel taišni Baltijā: februari streiko Rīgā kahdas 50 fabrikas ar apm.
30 tuhšt. štrahdneekem, Želgawā tani pat laikā Kramera fabrikās
štrahdneeku streiks pahwehšchās par generalstreiku wišā pilšehtā, tahdi
pat streiki norišinas Leepajā un Wentspilī. Šee tam šaewehro,
ka streiki iželas lihds tam sozjaldemokratiskai agitazijai deegjan nepe-
eetamās fabrikās (peem. Kušnezowā un Prowodnikā Rīgā), ka ekono-
miskā zihnā šahjas tahdas arodu nošares, kur lihds tam wehl pilnīgā
meegā šnauđa štrahdneeku šķitras kopapsiņa: tagad streiko wiši amati,
streiko štroderi un kurpneeki, burtlitschi un grahmatu šehjeji, muhrneeki
un galdneeki, streiko oštas štrahdneeki un kaleji, meesneeki un ahdgehri,
ploštneeki un komiji, šelkšati un pilšehtas aptihritaji u. t. t. Un wišur
pehž ihsakas waj ilgatas zihnas štrahdneeki eeguhst šinamus atweegli-
najumus: žaurmehrā wišās Rīgas fabrikās panahža darbdeenas šaišči-
najumu uš 1 stundu un algas paaugštinajumu uš 10 proz. (Šf. „Žihna“,
Nr. 11, 1905. g.). Tas bij titai šahķums, jo nekur štrahdneeki neap-
meerinajās ar šķeem šašneegumeem un gatawojās atkal uš tablakām
zihnam. Kahdā mehrā wišas kustības wadība atradās sozjaldemokratisko
organizaziju rokās, ar šahdu nepahripehjamu energiju wišās malās ta-
gad tika išplatita sozjaldemokratiska propaganda, to mums rahda šhini
laikmetā išdotais proklamaziju šaits: 1905. g. pirmos 3 mehnešchos
Rīgas komiteja bij išlaiduše 75,000 hektograjetus uššauķumus, Žentr.
Komitejas un Rīgas Komitejas drukato proklamaziju šaits bij ne wai-
raf ne majaf tā 260 tuhšt. ekšemplari! —

Tas bij šaprotams, ka pilšehtu proletariata revoluzionarai kustikai
neišbehgami wajadšeja aiššneegt ari lauku uowadus, ka austošchās
revoluzijas štareem wajadšeja eepihdet ari kalpu un gahjeju miteku
nešpodros logos. Janwara generalstreika atšanas aišlēhda lihds pat

tašlakeem mešču fakteem un ešaru lihtičheem Baltijā — pat wišnospeestatos wergus pahraehna tajad apšina, ka Kreewijā sahtufes leelā zihna pret wišem warnahkeem un iſshužjeem! „Pār Latwijās wergu Daugarwu zel debeſis ſartanu karogu“ — tā ſkan ſahds dſejolis iſ toreijejās zihnas laiteem, jo gadu ſimteru werdſības kauna ſihni bij dſehſufčas frituſcho zihnitaju aſinis. Un nu dreb ari ſeme ſem muiſchneetu pitu pamateem. Marta ſahkumā uſſahſt ſtreiku kalpi Wentspils, Grobinas un Aſiputes aprinku muiſchās. „3. martā notifās ſem Deepajās komitejas wadības Ligutes kapos (pee Durbes) 150 kalpu ſapulze; uſ barona Wordeliuſa kapa tika uſſprausts ſarkans karogs: tureja lihta runu par muiſchneezibu“. „20. martā notifās pee Zihrawas baſniņas organiſeta ſapulze no 300 zilwekeem“. „Wiſcewehrojamaſā laiku ſapulze ſem Wentspils komitejas wadības noteek Dundagā (6. martā), kur peedalas pahri par 1000 zilweku. Tika ſarihtots gahjeens ſem ſarkana karoga. Paſchai pilij garam ejot atſkaneja: „Roſt ar muiſchnekeem!“ un rungu meſchs pazehlās pret pils muhreem“. Tahdas ſinas ſneedj nu „Zihna“ ſawā 11. numurā.

Turam par wajađſigu peewest toreijejās laukſtrahdneeku ſaimneezikās praſības. Zentr. Komitejas iſlaiſtā proklamazijā (40 tuhtſt. ek.) tās ſkan ſchahdi:

„Meſs praſam: 1) Prezeta wihra alga pee poſcha uſtura lai naw maſata par 300 rubteem gabā, turi iſmaſajami ſtaidrā nauda! Kur lihgſt uſ deputatu, tur tam jalihtſinas 300 rubteem gabā. Turpmat uſ deputatu neteel lihgts. 2) Seewu deenas jaatzel. Ja nem ſeewu pee darba, tad par ſatru deewu jamaſā maſatais 70 kapeitas. Ja ſeewa žitir dod wairat — tad nedrihtſt to peespeuſt lehtaki ſtrahdat. Ja ſeewa ſtrahdā wiſu gadu, tad alga 225 rubti. 3) Wuiſcheem un meitām japeleek pee tagadejam algam 20 proz., taſ ir 20 kap. uſ ſatru rubti. Deenas ſtrahdneeku alga maſatā wihtreeſcheem 1 rublis, ſeeweſcheem 70 kap. 4) Gada kalpeem alga jaiſmaſā ſatra mehneſcha beigās. 5) Prezetam kalpam jados atiewiſchta iſtaba ar ſehli. Reprejetam weena iſtaba. Iſtabai jabuht ar ſoka grihdu, labem loņem un kraſni un peeteekofchi plaſchai. 6) Darba laiks (bej ehdeena laiteem) no Zurgem lihtj Miteleem 10 ſtundas, pahrejā laitā 8 ſtundas deenā. Starpas ſtarp ehdeena laiteem nedrihtſt buht garatas par 4 ſtundam. Pee tam brofaſtim jados wiſmaj 1 ſtunda, puſsbeeni 2 un puſſtundas un palamadiſim puſſtunda. 7) Wirs-ſtundas teel atlantās titai ar ſtrahdneeku wairakuma atwehli: par ſatru ſtundu jamaſā wihtreeſcheem 15 kap., ſeeweetēm 10 kap. 8) Jaatzel wiſi aforba darbi: puſhweetu darbi, partiju darbi u. t. t. 9) Wiſam ſwehtdeenam jabuht brihwam. Reprezeſchamos darbus war uſliht, ja talps ir ar meeru, ne wairat tā 2 ſwehtdeenas mehneſt, pee kam par ſatru jamaſā 150 kap. 10) Wiſi amatneezības un lauku darba rihti un ſirgu leetas jados paſcheem darba dewejeem. 11) Wiſas ſoda naudas jaatzel. 12) Slimības gadijeenos ahrſis un ſahles jados par weli un par ſlimības laiku jaiſmaſā pilna alga. 13) Dwendſchanas gadijumos ſeeweetes jaatſwabina no darba 6 nedelas preſch un 6 nedelas pehž dwendſchanas, iſmaſajot par ſcho laiku pilnu algu. 14) Žannatus par 16 gadeem nedrihtſt nem ganos, ganu alga maſatais 50 kap. deenā. 15) Ar ſtrahdneekem jaapeetas peeklabijgi, nedrihtſt toſ ſaukt par „tu“, nedrihtſt eemaiſitees wiņu mahjas dſihwē. 16) Kur kalpi tā algu dabun dabon daſchas puhrameetas ſemes, tur tee lai ſtrahdā ſew 4 deenas un muiſchaj 2 deenas. Turpmat ſchahdas ſlauſchas galigi atzelamas un alga iſmaſajama ſtaidrā nauda. 17) Pee poſchu uſturas prezeteem kalpeem jakanj turet 2 gowiſ uſ darba deweja barības waj jados 1500 ſtopu peena gabā. 18) Apturinaſchana jados 2 aſis maltas jeb puđotras maltas un 2 aſis ſchagaru gabā. 19) Wuiſchās, tur ſeewas eet pee darba, jaerihſo nſ muiſchas rehliņa behrnu dahri, turu pahſinaſchana uſdodama ſtrahdneeku iſwehſetai ſkolotajai. 20) Jaerihſo pee ſtrahdneeku dſiſwatleem atejas weetas, atas waj puuſpi. 21) Kartupeleem jados puſ- un ſiſſatnem geturdala purweetas dahrija ſemes muiſchas tuwumā.

Ze peemineſim wehl titai, ka ſchis praſības bij uſſtahditas nahfoſcham ſaimneezikam gadam. Marta ſtreikā kalpu praſības bij wiſai mehrenas: pa leelakai dalai Grobinas un Aſiputes aprinku muiſchās

kalpi pastašweja uš to, lai teem lihšs Jurgeem (23. aprili) pee pastašwoščās algas wehl peeleeš 10 rublu naudas, 2 puhri rubšu un 2 puhri meeschu.

Ko darit tagad Baltijas j u n k u r e e m? Lihšs tam fee bij isturejušchees deengan kuhtri un meegaini glušchi „kā peehdušchees krokodili“, — strahdneetu kustiba gan tos masleet uštrauza, bet tā ka ta aprobešojās titai ar pilšehtām, teeschi neaijšstahra wīnu materialās interesēs, tad baroni ari apmeerinajās, ka uš lauteem „sozialfism“ newareščhot eeweeštees. Wajagot titai ištert wišus „agitatorus“ — un mehš redšam, ka jau preeščh rewoluzijas tahšs f. Erzdorfs-Kupfers Talsu aprinki un f. Bogts Jaunjelgawā kā suni štraidā un oščnā pehž „aišleegteem rakšteem“. Domehr wišs leelais junkuru wairums meerigi wehl lašija sawu „Dīna Btg.“: šaimneeki noteiktā terminā bij klahr ar šawām nomakšam, kalpi nefurnot strahdaja par sawu bada algu, wišur failas galwas un faleektas muguras kā wežos dšimtkundšibas laitos. Un tagad pawišam negaidot pašaule apgreesās otradi un kalpi — prašte „lopi“ un „fekti!“ — peeteiza muišču ihpaščneeteem streitu! Tas nu bij uštraukumš tahšs, kā kad jau ar laušchamu dšefši dragatu wīnu apkaltās un ar zilšču šihnēm išgrešnotās pi:u durwis. Pirmais wahrds, to pahrbreedete junkuri stoftidamees wareja išrunat, bij: „šaldatus šchurp!“ Un Kuršemes muiščas ar steigu nu teek peeshūtitas pilnas ar šaldateem, itā te katru brišdi waretu šagaidit japanu ušbrutumus. Bet ar to jau wehl nepeetifa: titlihšs mara šaktumā dašču muišču kalpi ujštahdija šinamas prasibas, kad ari kuhlit muiščhneežibas ušdewunā f. Meijendorfs eeradās Zaršoje Selā un 15. martā Kuršeme un Wišfeme teek iššludinata „šem pastiprinatas apšardšibas“.* Te mehš ihsti atkal redšam balteeschu junkuru waru un ešpaidu: janwari noteek generalstreits Baltijas pilšehtās, šaktās jau šaduršmes ar polizisteem un šakateem, parahdas jau nemeera šihmes šarp weetejo garnijonu šaldateem —, domehr nekahdu šewiščhu wehribu negreesch uš to Peterburgas waldbibas eestahdes. Bet titlihšs Rāšdangas waj Dundagas kalpi peeprasa 10 rubšus algas, 2 puhri rubšus un 2 puhri meeschus, tad kuhlit treež šchurp wešalus šaldatu wilžeenus un pahrs šundu laikā teek iģatawots „Wišauģstafais prišafs“ par pastiprinatu apšardšibu . . .

Un nu junkuri išmehģinajās kalpu beedroto špešču šalaust! Tā peem. uš Dundagu teek aiššūtiti 120 šahjneeki un draguni „meera un šahrtibas“ aiššardšibai; Žihrawā 75 šaldati un meščkungs ar šaweem šuneem dšenas pa meščhu „agitoram“ pakal; Wišputes žetumā uš baronu pawehli teek eššlodšiti 35 šreitotaji-kalpi. Un to naw paspehjušchi išdarit draguni ar šawām nagaikam, to puhlas tagad paweiķt meerteešneščhi ar šaweem „teesās ehrgleem“. Pats meerteešnešis uš junkuru laipno aiģinajumu eerodās muiščā un iššpreešč „aštru,

*) No dšinam wehl tagad eščh balteeschu junkuri, ka šuhrgalwiģais Wišfemes ģubernators Baščšfows toreš teem neesot dewis šaldatus, bet weentahrišchi atteģis, lai tee „ušlabojot“ kalpu šahwolti, tad nekahdi špaidu lihšjeli nebuščhot wajabģigi. Par to tad ari nepatlaušģigais ģubernators drišā laikā tita aišdšihšs un wina weetā nahža ištapiģigais junkuru deenderis Šweģinģowš. Wiģis wehl otris Baščštowam lihšģigš „negħlis“ — tahšs šemneeku tomtiars Ģredingers Terbatas aprinki, tas ujštahģees par to, ka šreitotaju kalpu prasbas ešot išpildamas. Waj tas naw breeģmigi! waj šem tahdeem apšahšteem šreewiģas walšs war pastašwot! — tā kleešs mahšu junkuri. St. Lettišche Revolution, II, 171—179 lapp.

taisnu un sčehligu" teesu: us spēreduma pamata teef islitti no šaweem dšihwoķeem un ar wišam mantam ištweesti šhogmalē 26. martā 33 Beħrgales un 19 Raħdes kalpi; 28. martā 8 Melššires kalpi; 29. martā 9 Bahrtes kalpi; 8. aprīli Preetulē 21 muišču kalps teef noteefats par „štreifu muišinasčanu“ areštā no 1 nedelas lihđj 2 mehnefšeem; 9. aprīli teef islitti no dšihwoķeem 14 Dunalkas un 3 Maš-Talsu kalpi u. t. t. Zif aštři te strahđā waldbibas teesa, beš kaħdas wilžinasčanās fā ar eštrā wilžeenu, kameħr žitadi paeet gadi, ja kaħds kalps usfahžis prahwoķees ar šawu „ķungu“ . . . Baronu riħžiba ščini momentā bij tif neķauti plehšoniga un brutala, ka toreiš pat daščeem winu žilts brahšeem apštrehžās duhšča: tā peem. kaħds Wiđšemes komiķars f. Kleištš sahta wahžu laiktrafktos polemīset ar baronu Molleri, ka kalpu prašibas tifuščas usstahđitas „mehrenā un pašemigā formā“. Bet tad sahta špeegt pa wišeem „Dūna Žtg.“ katteem, ka „praštais ļaušču publis“ nedriħftot dabut wiršrofu un ka nekahđā finā „newajaga pee-kašptees, newajaga padotees, bet pa štreika ļaifu strahđat paščeem, ļai galīgi nepašaudetu waru pār ļaudim, furi aizinati ka l p o t un n e w a l d i t“. (Dūna Žtg. Nr. 81, 1905). Bet weegli bij teift: „strahđat paščeem“! Waķ tad teesčam ļai barons pats nemtu rofās mehšļu dašču? waķ ļai zeenmahte ar muiščas freilenem sahttu gowis ļaukt un šiwenuš dširđit? Kats saƤratis, ka tif ņemu balteešču ariftofratš newar grimt, un tamdehļ ar ašturetām dušmam weenā otrā muiščā kašpeem teesčam peelika 5 rub. naudā un 2 puħrus labibas. (Ša paštatamees šodešpedižiju noščauto kalpu šaraktā Grobinas un Mišputes aprintu muiščās, tad redšam, žif daudšeem mašaja dšihwiķu ščee 2 labibas puħri).

Tas bij ļau pret wišeem paštahwoščās kaħrtibas pamateem, ka kalpi usdroščinajās usstahđit un teesčam ari iđdabut zauri šawas prašibas. Ku ir atraišiti „wiši rupjee materialee instinktī“, nu nonemtas nošt robeščas „tautas saģligai kaħrei peħž šwešča ihpaščuma“ — tā gandoja privileģetee leekēšči, kas šawā nepeepildamā mantkaħribā latweešču ņemueku prata išļaupt iħđš peħdeķam kreklam. Bet netiftween neezģee ekonomīštee atweegļinajumi, kaħdus baroni bij špeesti dot kašpeem, padariķa tos glušči tratus — te nahža wehļ kļah, ka ščini žihnā pilnīgi paħrweidoķās tautas agratā weħrđisfā pšičita, ištuda no paauđšču paauđšem eedšimtās kalpibas bailes un „paħrgrošjās pat ņemneka ššionomija un wina štats, kad tas tagad štahweķa šawa ķunga preeķšā“.*) Man grīht miķ niķht mehri! (Mani wairs nešweķzina) — tā ķehŗa pa „Dūna Žtg.“ iļeķam kaħds nahwiģi noķaitinats šļa ĵunķurs un prašija par ščo breēmģigo nošeģumu ne wairak ne mašak tā — kara teesak! Kaħds žits atkal ištudinaja ņewiķķu „špeegu fondu“, waķ tad tahđā kaħrtā newareščot atrašt nolahđeto šozialīstū drutatamas: daščam ļabam weinberģim ņeekalas ween tezeķa par muiščneezģibas ištēķiteem tuħftoščeem, bet tikaĶ newareķa tos ištelnit (reiš gan Dundagaš meščos bij ušoščnaķušči kaħđu šawadu daittu un ĵunķuru preše ļau gawileķa, ka nu ešot „Žihnas“ drutatawa rofās, bet peħž paħŗš deenam eeguŗunu tuwak apštatot bij ar štahbu duhšču ļaaktšihstas, ka

*) Sal. Die Revolution in den Ostseeprovinzen von 1905—1906, Riga, 1906, 11. lapp. (Ģrahmatele iđdota anonimi, bet peħž wiša špreeščot to šaraktiģis kaħds wahžu bašģģiņģuģš).

tas esot — wafku ūpeeschams rihks).*) It nefa nesajehdja ūhini momentā muhju diūhziiltigeē politiki, it nepawijam tee ūawā aptulbumā nepratā ūeekahptees un ūrehja paūūhi taiūni poūtā eekūhā! Wīnu weenigā politiski gudriba, ko tee klafūinaja waj katrā „Dīna 3tg.“ numurā, bij: „kara teūu eeweeūhana, ūaldatu eeweeotūhana nemeerigos pagastoū uū paūūhu pagastu rehkina, „ūhneidiga“ bendeūhana ar eeroūūūeem rokās“ (Verhaftungen und Aburteilung nach Kriegsrecht, Stationierung von mehr Militär in den unruhigen Gemeinden un zwar für Rechnung derselben, sowie ūhneidiges Einschieūen der bewaffneten Macht). Bet par ūpihti wiūeem junkturiseem draudeem un waras darbeem lauku kustiūa nemitigi gaūja ūtraujumā un plaūūumā, peūz mara ūtreikeem drīūj ween nahza haūnizu demonstraziūas, un kalpeem un gaūjeem ūeeweenojās ari ūaimneeki = maūgruntneeki zihnā pret muishneezibu. —

Latwijas ūozialdemokratija weenmehr ūtahwejuūe uū proletariūas ūūūiru zihnas ūamateem; ta ir atbalstijusēs weenmehr uū ūawas ūūūiras ūpehteem un naw meklejuūe ūew palihgu ūee zītām neproletariūām ūūūirām; ta naw ūehguūe kompromiūus ar ūūahdeem waj tahdeem birgelisūeem elementeem un tapat paūūha proletariata rindās ta katrreiū aptarojuūe maldigu aiūūpredumus waj greiūas ūihūbirgelisūas tendenzes. Tā ūeem. laufūrahdneeku jautajumā latweeūūu ūozialdemokrati neelaidās uū netahdām „semeū dalisūanas“ teekūmem, bet weenmehr un wiūur uūūwehra proletariūtās ūūūiru zihnas gala mehrki — ūozialismu (tas ir redūams no wiūām laufūrahdneeku proklamazijām). Un tāpat ari rihūjās Latwijas ūozialdemokratiūa wiūpahrejā Baltijas agrarjautajumā: ta neleedja ūawu pabalūtu ūemneekēem = maūgruntneekēem, zif tahlu tee teekūham noūtahjās klajā opoūizijā pret patwaldueeziski = muishneeziski eekahrta, ta ūauza wīnus uū zihnu par wiūpahrejām demokratiūām praūidām, bet ta ūingri un noteitti uūūtahjās pret tahdeem maūgruntneezibās zenteeneem, ūas wareja kaitet proletariata ūūūiras intereūem waj ari aiūūawet ūabeedriūtās attihūtibās progrefu. Tamdehūl ari Latwijas ūozialdemokratiūa atteizjās no ūewiūūūas „agrarprogramas“ uūūtahdiūšanas, jo ta wareja atūiht tikai ūawu proletariūtās partiūas programu un tani iūteiktās ekoūonomiūtās un politiūtās praūības. Tahds bij muhju ūahwoūkis jau pirms rewoluziūas, kā to laūam muhju partiūas programas projektā (iūūrahdats 1903. g. juliūā):

„Lai iūniūzinatu ūehdejās diūimtbuūūūanas ūaleetas, ūas tā ūmogs ūlogū gultas uū ūemneekēem, un lai raditu brihju zelu ūaimneeziski attihūtibai un lihdj ar to brihjuai ūūūiru zihnai, Latweeūūu ūoz.-dem. ūrahb. partiūa praūa, lai tiktu atzelti wiūadi klauūūi, nobewas un naūtas, ūuras uūweūtas weenigi ūemneekēem, lai tiktu atzeltas wiūas muishneeku, garidūweeku un ūihūgruntneeku ūreekūdroūibas un lai leeleem ihpashneekēem teek uūūitti ūamehrā wiūaugūtatee nobolli.

Latweeūūu ūoz.-dem. ūrahb. partiūa uūūtahjās pret katru iūūuhūūūūanu un a p ū e e ū ū a u u, bet ūūim brihūūam norobeūūa ūawu darbibu ar teekūhu proletariata intereūu aiūūahweūūanu; ta neūūemas tamdehūl uūūahdīt praūības, ūuras nahūtu par labu weenigi muhju maūgruntneekēem tā tahdeem. Latweeūūu ūoz.-dem. ūrahb. partiūa iūūatas pret tahdu praūibu uūneemūūanu programā, ūuras taiūni ūemne tikai maūgruntneeku ūūūiras labumus un palihdi wīnas ihpashuma ūahrībās noūūirinaūūanai uū ūabeedribas un tamlihdj ari uū ūrahdneeku ūūūiras rehkina.“**)

Un kad nu rewoluzijai ūahūotees proletariata zihnas gaita ūaūūūinaja un eeroūinaja ari zītās apūeeūtās ūabeedriūtās grupas uūūahdīt

*) „Zihna“, 21. mmm. 1905.

***) „Sozialdemokrats“, Nr. 17, 1903.

ſawas prašības, tad arī te Latvijas ſocialdemokrātija ne par ſoliti ne-
nowiršijās ſahņus no ſawas programās un taktiſas prinzipecem. Ja
pahraſam 1905. g. februārī un martā iſlaiſtos Zentr. Komitejas uſſau-
kumus „Wiſeem latweeſchu ſemneekem“, „Lai dšihwo tautas paſchwal-
diba!“, „Semneeki!“, tad atrodam te muhſu programās wiſpahrejās
demokratiſkās prašības, peemehrotas ſewiſchkeem Baltijas apſtaht-
leem. (Pirmā kahrtā tā tad ſatwerſmes ſapulzes ſanahſchšanu uſ wiſ-
pahreju, weenlihdſigu, teeſchu un aiſklatu wehleſchšanu pamata, weeteju
demokratiſku paſchwaldbibu, tautas ſkolas reformu, kahrtu atzeldſchāu un
wiſadu privileģiju iſnihžinaſchšanu, augſtās ſemes rentes paſeminaſchšanu,
un tad wehl: „lai wiſas wajadſības waretu iſſſaidrot un jawas inte-
reſes aiſſſahwet, mehſ praſam: perſonas un dšihwoſka neaiſſſkaramibu,
apiņas, ruņas, preſes, ſapulſchu, ſtreiku un beedroſchanaſ břihiwibu“.)
Schis proklamazijas nekad neaiſmirja latweeſchu ſemneekem atgahdinat,
ka „muhſu eenaidneeki ir diwi: wežā kreewu waldbiba un wahžu muſch-
neeziba“ un ka „no wahžu werdſības mehſ eſam eekrituſchi kreewu
werdſiba un daudſkahrt neſam diwus juhgus uſ reiſ: wahžu baronu
un kreewu iſchinowneeku“.*) Un no ſchis werdſības ahra wed tikai
rewoluģijas zeldſch: „padewiba neder mums, kureem wiſa nah-
ſotne atkaraſ no wairat br.ģiwibas, no labaka ſtahwoſka eekarofchanaſ!
Ne ar padewibu fabritu ſtrahdneeki tituſchi pee ſawas tagadejās waras,
bet tikai ar pretoſchanoſ un nemeereem . . . Reformu mahte uſaſch ir
bijuje dumpiba un upuru aſiniſ!“ Un atkal pehž kahda zita uſſaukuma:
„Gifim juſt patwaldbibai un muſchneezibai, ka ſemneeka ſteegraini roka
ir ne maſak ſmaga kā pilſehtaſ ſtrahdneeka roka. Paželſim arī mehſ
lepni un droſchi ſarkano karogu, muhſu zihnaſ ſauģeeneem dahrdot!“ —

Latweeſchu ſemneeki, kaſ lihdſ ſchim weenumehr uſ zeleem bij lu-
ģuſcheſ ſecheſlaſtibu, tagad zehlaſ kahjās. Wiſpirms tee tomehr ſawu
praſibu formulēſchanaī un uſſtahdſichanaī mehģinaja iſleotot legaluſ
lihdſekluſ. „Wiſangſtataiſ“ utajſ no 18. februara bij ſolijis ſaukt „pee
litumu projektu eepreeſchjejas iſſtrahdaſchanaſ un apſpreeſchanaſ ar
tautas uſtiģibu weltituſ un no eedſihwotajeem iſwehletuſ zeenigatoſ
wihruſ“; beſ ſchi nahſoſchās walſtſ domeſ apſolijuma waldbiba uſaiģi-
naja tuhliit eetahdbeſ un privatas perſonas eeģneegt preeſchlitumus
miniſtru padomei par to, kahdi pahrelabojumi eewedami tagadejā walſtſ
oſihwē.***) Kā leekāſ, tad ſcho legalo eeprehģamibu demokraſiſko
praſibu noſtahdroſchanaī un propagandēſchanaī tautas maſās nekur
dreewija tik plaſchi neiſleetoja kā Baltijas gubernāſ. Bet ſchoreiſ lat-
weeſchu ſemneeki preeſch ſawām juhdģibam un praſibām negahģa pa-
domu meklet un ſimteneekuſ maſkat tautiſkeem adwokateem, tee uſſahģa
ſawu leetu beſ urjawām un walſtſ himnām, un pehž palihģa tee gree-

*) Leelāta dala no Latv. ſoģ.-dem. ſtrahdn. partijas iģewumeem un uſſaukumeem
par 1904. un 1905. gadu atrodami jo ruhpigi ſakahrtoti Internacionālā ſocialiſtiſkā ſe-
kretariata bibliotekā Briſelē. Par kontrewoluzijas gadeem (1906—1908) turpretim ma-
terieſi wiſai nepilnigi waj pat pawiſam truhfti.

**) Kahģas ſajuntams toreiſ waldbija birokratijas aprindās, to redſam no tam, ka
daſģas ſtundas pirms ſchi „Wiſangſtālā utaja“ tani paģhā 18. februārī bij iģdots „Wiſ-
angſtataiſ mauiſetiſ“. Tani zars Nikolajs met truſtu un ſauģ uſtiģamos pareiſģiģigos
pawalſtneekuſ palihģā „pahrwaret ahreju eenaidneeku un apſpeēt nemeeru poſchu ſemē“;
ani taſ leekāſ, ka zaur „wehtaſ pareiſģiģiģas baģniģas luģģģarām patwaldbiba tiſſchot
wehl tikai ſtīpaka“ — bet tuhliit pehž tam taſ paraſta uſaiģinajumu, lai tautas preeſch-
ſahģwi j nahl ſcho poģchu ar deewoluģumeem noſtīprinato patwaldbibu pahģģroſit! Tā to-
reiſ waldbības turģſ pehģ weģja rahģbitaja apģreeģāſ weenā beendā aģkahrt . . .

fās pee latveeschu sozialdemokrateem. Birnee semneeki, kas peestahjās fabrikas strahdneeku kustibai sem sozialdemokratijas karoga, bij Rīgas aptahrtnes (Beerinu, Schampetra, Solitudes, Annas muischinas u. z.) sikhrentneeki, kuri februara beigās notura 1500—2000 zilweku leelas šapulzes un sem sozialdemokratu wadības isstrahdā šavus lehmumus. Tās pats noteekas ari zitās Latvijas nomalēs, kur ween kahda pagasta semneeki stahjās pee šavu prasību ufstahdīšanas. Mīnešim te tikai, ka pašstahmā „Latveeschu semneeku petizija“, kura wairak waj mafat nodereja zitām „petizijām“ par paraugu, bij dašču sozialdemokratu šaraktīta.*) To leezina jau wīnās šaturs, kas šastan ar toreisejām Zentr. Komitejas proklamazijām — šķaidrak te tikai bij usšwehrtas wehlamās agrarās reformās:

„1) peetihsinat semneetas wīšām zitām tahrtram tā pilnteesīgus walšis pišonus; 2) peespeest muischneetus šifuma žetā pahrdot wehl nepahrdoto semneeku semi, noteizot semes ženu un gahdajot semneeteem kreditu; 3) pahrwehrst dainizu un trona muischas par šabeedribas ihpaščumu; . . . 5) atzelt muischneeku priwileģijas tā šwejas un mehibu teesības us semneeku semes, tapat tilku un žetu ipaidus, pahrwehršot tiltus, želus un prahmjus par šabeedribas ihpaščumu; 6) notahrst serwitutus (teesības topeji leetot ganības u. z.); 7) šamehrot reānāšas (klauschus) ar semes ihpaščneeku semes daudhumu, pee tam us wehšehšanas laut pahrwehrst klauschus naudā; 8) dot semneeteem teesības želt un wadit wīšādus ruhņneezības eestahbes“.

Wīša šchi „petiziju“ apšpreeščana un šastahdīšana gahja titpat šifumigu žeku tā muischneezības landtagu šapulšehšanas un wīnu eefneegumu paraktīščana. Te tairni tita išpildīts waldības ušaižinažums, bet ko nošimē šifums waj waldības parwehle, ja tas balteeschu junfureem naw pa prahmam! Kašaku nagaita — tani eestweešas muichu muischneeku teesības un šifumības apšina! Kad 6. martā šalāšjās meščā kahdi 2000 neapbrunoti *Beerinumuischas* sikhsemneeki pahrunat šawas wajadības, tad us muischas ihpaščneeka š. Hatena aizinažumu šapulzei ušlupa ap 30—35 kašaki un kahdi 25 polizisti. Šapulšehšchees demās behgt. Kašaki draščās ar wīju šparu pafal un žirta laudis ar nagaitām un šobeneem tā šwehri. 8 zilweki tita peekauti pat tik šmagi, ka bij janowed us šifumizu; weenam no teem prištaws pat išfehris aži („Rihna“, Nr. 11, 1905). Waretu teikt, ka šchi šapulze nebij šifumigi atkauta, bet tas pats notika ari ar šapulžem, kas eepreeščj jau bij peeteiktas aprinta pōlizijai. Tā peem. „3. jūnijā us *Dsefawas* weetneeku pulka lehmumu šanahža aptahrtejee semneeki dehl semneeku petizijas apšpreeščanas un weetejā monopola un troga šlehģehšanas. Laušču bij šalāšjies ap 500 zilweku. Gešahka pahrunat petiziju un jau nonahža pee paraktīščanas. Bet te ataulešchoja kašaki, kureem eepreeščj ar šchnabi un alu „garu pazilajuschi“ bašizkungs Aunings un weetejās muischas ihpaščneeks Šadowiškis. No kašaku šlaktina weens nahwigi eewainots un wairaki weeglak“ („Rihna“, Nr. 16, 1905).**) Bet ar to wehl nepeektita. „Dūna žtg.“ kleešja tagad nelabā balši, ka pa-

*) Šchis petizijas tita šastahdības revoluzionarās propogandas nolūbtā, lai tahdi buhtu eespehšams demokratīšās prasības šķaidei išteikt un pahrunat, darit tās pašām mafam tīwū šaprotamas un eerosinat mafas us žīnu par šchim prasībām. Sozialdemokrati, protams, bij pretim šcho petiziju eefneegīšanai ministru padomei, tā šas ari ređšams no partijas otrā šongreša rezoluzijām.

**) Papībinam šcho korespondenzi ar kahdu „Deenas Lapas“ šifonumu: „Pağasta namu eelenja aprinta preeščneeka pelihģs Grigorjevs ar bandu kašaku un nelahdi ne-nošegūščos žilwekus ar nagaitām un šobeneem tik breesmigi šita un daušja, ka dašči palša afinis us weetas gulot; weenam pahrlaušs mugurtauls. Kašabus 4 aesteļa un peečetus pee širgeem aišweeda žetumā.“ „D. L.“, 255. num., 1905.

gastu waldem uš wisstingrako janoleeds iipildit 18. februara waldibas ukasu, jo ar to „turigu lauschu manta un dšhwiba teek no rupjas waras apdraudeta!“ Un wifai latweeschu prese ei jausleek par peenahkumu aistahwet muischneezibas interees un aprahdit, ka „revolutionara kustiba“ ir pretlikumiga un pret pašču walsti wehrsta. Jo „nazionalu un fahrtu preteškibām jaaplust, fur leeta grosas ap (muischneezibas! D. Br.) dšhwibu un ihpašchumu, fahrtibu, teesibām un likumeem“ („Düna Ztg.“, 23. März, 1905).

Te jaatsihmē, ka toreis aprila mehnesi paklujain tika ismehginata warbuhteja „saprashanās“ starp balteeschu konserwativeem un latweeschu tautiski-meireneem birgeleem. Sawās muischās baroni ar kalpeem un šaimneekem pat šarunās neeelaidās un rahdija teem fashku kanfchuku, pret pagastu mahjām, fur tila pahripreestas semneeku wajadšibas, tee rikhoja ušbrukumus —, bet Leelās gildes šahlē winu suhtitee preeschstahwi wišā šlepenibā raudšija „saprastes“ ar tā šauzameem latweeschu „šabeedriškeem darbineekem“ un tos weenā waj otrā jautajumā pahrdabut šawā puse.*) Ja ari ihstee šila junkuri uš laukeem nefā negribeja šajehgt no preeschā stahwoshām wehsturiškām pahrgošibām, tad tomehr muischneezibas politiskee wadoni bij no Peterburgas peeteefoški informeti, ka zarifšā patwaldiba zihnā ar revoluziju šawu lihdschinejo neaprobeshoto waru wairs išglahbt newarēs un ka ta buhs špeesta šchahdā waj tahdā weidā „konstituziju“ apsolit un warbuht ari pašludinat. Bet ja nepastahwēs wairs šreewijā neaprobeshota zara patwaldiba, tad kas lai noteek ar neaprobeshoto junkuru patwaldibu Baltijā? waj tad nefahškes atkal „reformas“ un neaišlauzis projam daušfas no muischneezibas šwarigatām privilegijam? Tapehž tahšredšigake balteeschu politiki raudšija pee laika ar latweeschu buršchuašijas pašhdsibu nostiprinat šawas pošizijas. To ari iškata pašštamais „Düna Ztg.“ redaktors Serašims šcho brahligo konferenzi atklahjot: „Ja nahts laiks, fur beigees wezās pahkreewošchanas sistemas špaidi un rodās išredse žaur pašču darbu tā eerihkot balteeschu mahju, ka wiš eedšhwotaji tani war meerigi dšhwot blafus, waj tad nebuhtu eespehjamš ari prešē jautajumus leetiškfi pahreemat un tā ašbehrt wišmas weenu ušbudinajuma awotu?***) Bet no šchis „saprashanās“ foreis nefas neišwahza. Wispirms jau aš šcheem latweeschu „šabeedriškeem darbineekem“ nestahweja it nekahdas šabeedriškās grupas, teem ari nebij ne majakā ešpaida uš weenu waj otru šabeedribas datu, un šchee Alberti, Tšchakštes, Plutu Wiši u. t. t. zitu neko nerepresenteja ščini šapulžē tā tika fewi pašču un šawas gimenes! Un beš tam min. wahžu un latweeschu „glahbejeem“ pašcheem šawā starpā nefakaneja domas neweerā jautajumā: balteeschu preeschstahwi nekur negribeja peekahptes, ne ari kahdu štrehmeli no šawas waras atmehrit latweeschu

*) No balteeschu pušes uš šcho „gowju andeli“ bij ceraduššees winu špehigatee literariškee barwešči: landrats š. Strandmans, Tobiens, Serašims, abi Stawenbagent, Šchjemans, mahž. Vernewižs u. z. No latweeschem minšim: Albertu, Tšchakšiti, Šterfi, Weberi, Weišmanu Šahni (no „Daw. Awšiem“), Plutu Wiši, škrastalnu, agronomu Wšfeneeku, prašwestu Žebi u. z. Ari pašštamais latweeschu demotrats A. Bergs nehmis dalibu ščini konferenzi, bet tika wišch loti puļojās uš Serašimu, ka tas nu to atklahjis, jo bijis tatiču šawštarpei norumats, ka „šchos notikumus atklahiti nešpauidis“. Št. „Dšim. Wešt.“, Nr. 17, 1911.

**) Ernst Seraphim, Aus der Arbeit eines baltischen Journalisten, 180—181. lapp. Riga, 1911.

fonkurentem (pat no patronata teešibām tee negribeja atlaištees meln-
fimtneeku prašwestam Īrbe par leelu nepatīšchanu); weetejās pašch-
waldbības jautajumā balteeschi, protamš, aišstahweja šawu landtagu,
kuru wajagot „organiski“ tahtlat attīhstīt, peelaišchot tani daščus leel-
šainneeku preekščstahwjuš, bet pilnigi išflehdšot bešsemneeku lihšbdalību;
kad beš tam dašchi latweešchi eerunajās par muišchu privileģiju aprobe-
ščošchanu, tad jūnturu pilnwarotee štrupi pateiza, ka to wini ušstatot
par „ekšpropriaziju“ un par „sozialisma un komunisma“ šahkumu! Ne-
kas žiš neatlikās, kā nemt zepures un eet mahjās, — nošlehdšamā
„šapraščanās“ bij jaušstata par išjufušču . . .

Bet balteescheem nebij eemešla suhrotees par latweešču nepateizību,
jo beš kašda formala „kompromiša“ šchini grūhtā břihti teem šteidšās
ištalpot mušhu „tautištee wadoni“. Lai minam titai Īr. Weinbergi,
kaš tikpat širdigi kā tagad jau toreiš išpildija polizijas šuna lomu (kā
šinamš, tšhetrkahjainee polizijas šuni tika eewešti titai pehž „konstitu-
cijas“): uš šwilpeenu taš drahšās eekščā wišnetihratās dulkēs, ištostija
un išwandija wišas malās un ar šaweem „Riģas Ņwišes“ melojumeem
peegahdaja wišlabako materialu jūnturu prešei, kaš tad wehlat tika iš-
leektots polizijas departamenta ofizialoš šinojumoš. Latweešču dšejneekš
un rakšneekš Andr. Needra, šuram pahrs gaduš atpakaļ pateizigā latwju
tauta bij šametūše naidu mahju eepirščanai, tagad nelahwa neweenu
deenu šawai špalwai apščuht un fabrižeja weenu pehž otras šawas
ašaraini-nekreetnās prešsozialistu broščuras, šuras nu pudeem pirka ba-
roni un bašnižkungi un kašaku nagaiku pawadibā iššwaidija pa wišu
Baltiju. Šur Weinbergis aiššmazis rehja, šur Needra atkal šmišstot
gaudoja, bet abi wini tupeja tagad deenu un nahti patwaldbības un
muišchneezības wahrtn preekščā. Un wezaiš „idealistiš“ un „tautas
waronis“ Aleksanders Webers, nešpehdams latweešču šemneekš ar
špalwu aptarot, žentās wahžu muišchneezibai naht palihgā ar runggu,
organiješot Štrišwerē brutnotu šelbšičuži no tumšhakeem šainneekegun.
Ņri Riģas latw. beedribas runās wišri ar Īr. Grošwaldu preekščgālā
nekawejās wairš neweenu břihti ilgak noštahtees klaji waldbības un
muišchneezības pušē — šchee reakzionaree meetpilšoni tureja par šawu
peenahšumu eesneegt „latweešču tautas“ wahrdā miništru padomei pe-
tiziju, ka tauta neešot wehl političkā šinā „šagatawota“ un ka tapehž
tai wišpahrejas wehšechanu teešības newarot dot! Šcheem glupeem
ščpišjereem bij tihri bail, ka titai žarištā patwaldbiba pardaudš neaiš-
rautos no demokratičkām reformam, un tā „mahnulinās“ bušetē radās
wišadi padomdewēji Buliginam un Drepowam. Tautištee wešchi gri-
beja pat dibinat šawu „konšerwatiwo partiju“, bet titai newareja tani
laitā šem ščahdas „partijas“ karoga šadabut kopā ne pahris dūšču
runās wišru. Šgahja ščoreiš atkal tikpat behdiģi kā 1904. gadā, kad
Weinbergis kopā ar tautištō ješuitu Dreulandu šaaižinateem Riģas be-
drišu preekščneekem šita preekščā nelaimigo projektu eerihšot šawu
tautištō-širģelištō „ochranku“ šozialistu iššpeegošchanai un kerščanai.*)

*) Duwal pat to „Sozialdemokrats“, Nr. 24 (kā latweešču širģeli gribeja tehwu
šeni gahbi). Toreiš 1904. g. mušhu reakzionaree dišchtautešči pat ne par kašdu naidu
newareja šadsiht kašdu „špezialistu“, kaš waretu šozializmu „abgahst“, — tagad teem
wairš naw to behdatees, jo beš šlutu Wiša nu teem ir W. Walters un Š. Jantawš,
kaš ščahdu darbu labrašht ušnemas. Tautištō širģelībai literarištō-politištō ščmotu
wairš netruht . . .

Revolūzijas wehtra istihrija šasmafuscho politisko gaisu pee mums Latvijā un wišās malās šahka nu brihwaki elpot. Pat glehwi kuhtrās tautišti-šihkpiļsoniškās aprindās šahka masleet kritišti domat un samanit, ka wimu „wadoni“, kirus tee gadu desmiteme zauri bij deewinajuschi, naw nefas wairak kā neleeschi waj nejehgās. Wišu, ko tee bij sludinajuschi kā augstato „politisko gudribu“, tagad wehsture eeslauzija mehslu bedrē. Rīgas šihkpiļsoniške elementi greska nu muguru šaweem Weinbergeem un Grosvaldeem un gahja politisko ahbezi mahzitees pee latweeschu sozjaldemokrateem. Minesim te tikai faktu, ka 24 Rīgas demokratiškās beedribas 1905. g. wafarā nodibinaja sawu „šaweenibu“, kura weenā otrā weetā zentās pabalstīt šrahdneeku kustibu (tā peem. tās eesneedja Rīgas pilsehtas waldei protestu pret kasaku minafshanu, pret nepeefahpšhanos tramwajneeku streikā u. t. t.). Ari tā šahktrā latweeschu „inteligenze“ raisijās nu walā no „mahmulas“ aishghdibas un — pehz kreewu rakstneeku, ahrstu, adwokatū, inšehneeru u. z. parauga — mehginaja ari peesleetees wispahrejām demokratiškām prašibām. Tā ar sozjaldemokratu lihdsdalibu tika išstrahdata pahštāmā „Latweeschu inteligences petizija“, atšimešim te tikai wehl, ka toreiš sem šchis petizijas šteidsās pirmee sawu wahrdu pawiltt wišadi rakstneezini un dšejneezini, kas pahrs gadus wehlat tapat spēedās un gruhdās, lai tittu pirmee šlaht pee Weinberga šwahru štuhra . . .

Latweeschu „inteligenze“ ir weegli šwaidama: ta war uš ihšu brihdi ušleesmot kā salmu uguns, bet drihs pehz tam kuhtrā meerā mirkt un truhdet kā mehslu kahrtā; latweeschu inteligenti pa wisleelakai dalai ir waroni uš weenu štundu, bet glehwuki uš wišu muhšchu! Domehr no šchis „inteligences“ mums jaatdala nost muhšu tautškolotaji, kuru idealisms, darba žensiba un nopeetniba mums jastahda jo augstu (protams, runa te eet tikai par apšinigo, progresiwo školotaju dalu, newis par wišiem mahžitaju un kreewu inspektoru kalpeem). Beš leeka pahšpihlejuma mehš waram teikt, ka tahda demokratiška inteligenze, tahdi tautškolotaji, kahdus wehlat pee mums noplahwa kontrrevolūzijas iškaptš, — naw bijuschi neweenā Eiropas demokratiškā semē (ta peem. išdaudstinatās Somijas školotaji newar lihdsinatees muhšu tautškolas darbineekeem revolūzijas laikā). Daudsi no šcheem školotajiem bij jau agrak aktiwi beedri muhšu organizajijā, bet tagad, leelajai tautas žihnai šahkotees, nahja pee mums pahri wiši, kuri newareja wairs ilgak pa nešt tautas školai ušwelts šlogus un fureem teesham nopeetni ruhpeja tautas garigā atswabinašhanās. 1905. g. aprīli noteek pirmā školotaju k o n f e r e n z e, kurā nem dalibu ap 125 školotaji (to starpā ari daschi kreewu un šchihdu tautibas lozekki). Tā ka latweeschu tautškolotajiem peekriht šwariga loma tautas revoluzionarās kustības gaitā, tad pee weedišim rakšturojuma pehz pahrs no pirmās konferenzes resolūzijām:

„Tā ka normala skola war pastahwet tikai štingri šitumigā, uš demokratiški-republikanisteem prinzišpeem dibinatā walski — mehš atrodam par neespehjamu apmeerinatees ar profesionalu žihnu un atšihstam revoluzionari-politiškās žihnas nepezeeschamibur“. — „Ewehrojot to, ka 1) demokratiškā prinziņa ušwara wišās kulturas walsišis tituse šasneegta pateļgotees šrahdneeku kustibai, ka 2) šrahdneeku šchikas politiska wara tituse rabita no augošchās sozjaldemokratiškās kustības, ka 3) šabeedrišo darbineeku puhles plašchato tautas aprindu labā ir šetmejšchās tikai tiktah, žittah tee gahjušchi rokā ar revoluzionaro sozjaldemokratiško partiju, — mehš, Baltijas gubernu tautškolotaji ka proletareeschi atšihstam par nepezeeschamū nemt dalibu šchtru žihnā, un tā ka weenigā partija, kura šetmigi wada proletariatu

šai zihnā ir sošaldemokratija, tad mešs peeweenojamees sošialdemokratistām organizāzijām”.

Tā, klajai revoluzionarai zihnai sahtotees, Latwijas sošialdemokratija plaščā warenumā iškrišina šawu fronti. Sem winas karoga šahw zeeschi organizetā fabriku proletariata armija, kurai peebebrojš lauku proletariats; bet zihnā par demokratistām prašbam sošialdemokratijas wirswadonibu atšihst nu ari lauku mašgruntneeku wairums un pilsehtu demokratistā šihšpilšoniba. Šahis neproletaristās šahširas juht un redš, ka weenigi sošialdemokratijas pušē ir stiprs organizets spēhšs, nelokams zihnas spars un noteikti mehri, un ka weenigi winas usnemtāis revoluzionarāis zeshš spēhš atšwabinat tautas mašas no šaimneezihstas un politistās weršības. —

Atgreššimees atfal pee notikumu wešturistās gaitas. Pilsehtās štrahdneeku ekonomistā un politistā zihna nebij rimuse neweenu brihbi un wišpahrejāis gara šahwolkis mašās bij tahds, ka uš 1. maju Latw. soš.-dem. štrahdneeku partijās wadiba „uš wišu beedru weenprahtigo wehleschanoš“ iššludināja generalštreiku pilsehtās un uš lauteem „no šestdeenas 30. aprila pulkst. 12 deenā lihdiš pirmdeenas 2. maja wakarām“. Un noštahjās tuhpet fabriku šturšteni, nodšisa lešsmu šwehles krašnis, nešlaudšeja maščinu trošnis Rīgā, Želgawā, Leepajā. Šewižchi warenti 1. maja generalštreiks noriteja Leepajā: pahtraukta bij pilnigi wiša ruhšneezistā un tirdšneezistā dšihwe, šehgti wiši weikali un trakteeri, aišdšihsti wiši wešumi no tirdšus laukumem, negahja tramwajš, neišnahja laitraksti, wijas elementarškolās bij špeštas šwinet 1. maju („Zihna“, 13. num. 1905). Tahdus majā šwehtus Baltijas provinzes peeredšeja pirmo reiš! Un nu ari lauku proletariats 1. majā zehlās un neša lihdiš šawu šarkawo karogu: *S a l ā m u i š c h ā* (Kuršemē) muiščā un mahjās met darbu pee malas šestdeen pusdeenā; šwehtdeen noteek klaja tautas šapulze grafa Pahlena parkā *R a u n ā m u i š c h ā*; pee *O l a i n e s* bašnizās noteek demonstrāzija un pirmdeen štrahdneeku gahjeens pa weetejām muiščam un mahjam aptur wišus lauku darbus. *R a u n ā* (Widšemē) pee bašnizās šapuhsti laušchu druhšma ar revoluzionareem šauzeeneem un dšeesmānt, pee kam bes maš iželas šaduršme ar šalbateem; *V a š d o n ē* 1. majā pee bašnizās šalafas demonstranti, šastahdas gahjeens un ar karogeem un dšeesmām dodas uš *M a h r z e e n u* un no tureenes uš *G r a š d o n i* un *B e h r š o n i*, pareištizigāis preesteris un luterānu bašnizkungs teek peespeesti nemt dalibu gahjeenā, zeku uš Behrjones muišču aištahj šaldati, bet eerotšchi neteek leetoti.

Behž pirmā maja par lauku revoluzionarās zihnas arenu teek bašniza un wišgarām Widšemē un Kuršemē sahtas „*b a š n i z u d e m o n š t r a z i j a s*“. Šau agrat bij biruščas proklamāzijas un no revoluzionareem šauzeeneem pahtraukti keišaristee aišluhgumi Rīgās un Leepajas bašnizās (1904. gadā); ari revoluzijas gada pawasari tas pats jau bij notizis daščās lauku bašnizās (Dundagā, Murrmiščā, Raunā), bet šchos deewahrdu pahtraukumus wareja wehš uškatit par nešaušcheem revoluzionareem ušbrukumeem, kamehr wehlatās bašnizu demonstrāzijas parahdas šistemistā revoluzionarās zihnas taktika. Un tas ari ir weentahrišchi ištādrojams, šapehž par revoluzionaru protestu weetām teek nu išraudšitas bašnizu telpas; wišpirms, jau aiš revoluzionarās pašcheenibas newareja wairš klufet apšinigo proleta-

reeschu pulki, kad pehž Mandšurijas ašiu pluhdeem un strahdneeku flaktineem Kreerwijas pilsehtās wehl arweenu tifa skaititi pahitari par tautas lahssteem apkrauto zara dšimumu, un otrkahrt, wajadseja klaji uštahtees pret wišeem meleem un nekreetnibām, tahdus nu katru šwehtdeenu ar trustu rokā muhšu bahnizkungi spredikoja pret strahdneeku fuštibu. Šchi saduršme bij pilnigi neišbehgama lauku bahnizās, ja ween eegaumejam, tahda loma tām pa gadu šinteneem peefrituše tautas wehrdšinaschanas un aptumšchoshchanas juhgā. Un šchim juhgam krihtot nenowehrschami wajadseja tahlu redšamā bahnizas kalnā šastaptees abām pretejām — pagahtnes un nahtotnes — warām: wezajai wergu laiku leekundšibai un brihwās nahtotnes zihnitajam proletariatam! Žeb kā Andr. Needra jawā rauduligā walodā rakštija: „Dīwi karogi nu ir šatikušchees šchai zihnā dehl šwabadibas: šarkanaš karogs un krushta karogs . . . Žela šchee dīwi karogi newar weens otram greest“.*) Un teescham — junfuristās bahnizas „krushta karogs“ drihs ween tifa nolaišts un ewangelija šimbola weetā pazehlās . . . selbšičužes rewolweri un tajaku piptās.

Šchahdas bahnizu demonstrazijas wareja notittees tīfai pee mums, kur tautas garigā attihštiba jau šafneegufe tīf augštu pakahpi, kur bahniza tīf klaji noštahjušes warmahku un ištuhzeju pušē un kur tā tihšchi wehl zentās ištaižinat pret fewi tautas naidu. Bahnizkungu draudi un lahtti pret „dumpiģeem, nepaklausigeem haureem“ pahrschaneja garigos meldinus un ehreģeku duhštonu un tā tīšni šauktin šauza, lai tauta naht un padšen toš no wimu kanželēm.***) Kur jau eepreekšch tautas apšinigatā dala bij pahraugufe wezās wergu tizibas mahnuš, kur rewoluzijas wehtra nu norahwa prom wišus leekulības un šwehtulības plihwurus no šchis kungu bahnizas, tur bahnizu demonstrazijas bij tīfai pehdejais šiteens, kas šatreēza drupās šakritušchos eltus! Pa-galam bij tautā drebeschana un bijaschana waldošcho pašauligo waru preekščā un lihds ar to bij jabeidšas mahnu bailem no kahdas pahrdabistās deewištās waras, no elles ugunim un welna rageem. „Zihnā“ toreiš rakštija: „Un ja teescham dascham tizigam želi nodreb, tad lai tas nu redš un pahrleežinas, ka bahniza naw nekos wairak kā leela, augšta muhra ehka, kuru it labi war išteetot tautas šapulžēm. No kanzeles war tīfpat labi nolaišit špreditus kā ari rewoluzionarus uštufumus, un naw tahda „Deewina“, kas tapehž nu nahtu ar šibeni un pehrtonu“.***) Ir teeša, ka daschā weetā bahnizu demonstrazijas radija it uštrauktas šženas, bet tā tas ir wišur bijis, kur jagahjšch to, kam pehž wehštūres lehmuma jakriht. Ja wahžu ordena krushtnešchi lepožās ar to, ka tee ar ašiem žirwjeem nopostijušchi paganu kuplos, šalos šwehtojolus, tad šimtkahrt špošchata šlawā peekriht latweeschu rewoluzionareem, kas žirwi lika pee šatnēm juntuuru bahnizas kalstofscham gīfts šofam . . .

*) Andr. Needra „Ko nemeerneeki meļē muhšu bahnizās?“, Žehšis, 1905, 14. lapp.

**) Muhšu melnšwahrschi Baltijā darija tīšni pehž tizibas tehwa Martina Putera paranga. Semneeku šaram 1525. g. Wahžijā ištjelotees tas šapat tuhdiņa brunieekus un širšus pret šemneekem: „Durat, šitat, šchnaudšat, kā šatrs tīf war, špeni un atkrahiti, un šaturat wehrā, ka nekos launaks, šaitigals un welniščhīgals newar biht par dumpiģu žilweku“. Nemeerigos šemneekus wajagot nogalinat „kā trahš šunis“ un kas walidibas pušē pee tam krihtot, tee ešot tīfpat šwehti, „kā Deewa mošetli“! Žuht, tapehž muhšu balteescheem jau ari tīf dahrgs širšu deenberis Puters.

***) „Zihnā“, Nr. 15, Bahnizkungi un demonstranti.

Pirmā ihstā baņņizu demonstrazija noteek La s d o n ē 8. majā, tad uš kanzeles parahdas ar maftu kahds weetejās organiaazijas lozeklis un greefčas pee fafulzetās draudfes ar revoluzionaru runu. Wehslaf faftahdas demonstrazijas gahjeens no kahdeem 2000 zilweekeem un weetejo baņņizkungu Ehrmani peespeefch lihdsi nest farfano farogu. Mehnefi wehslaf 5. juniajā Baltijā hwin farfanos wafaras fwehtfus: kahdās 11 Widsemes un Kurjemes baņņizās (Leelwahrdē, Madleenā, Ritaurē, Lubanē, Gostinu meeftinā, Durbe, Salā muiſchā, Salgalē, Sezē, Rindē, Ehdolē) baņņizu pahtari teef iſſaukti, mahzitaji nodſihtu no kanzelēm, un druhmās baņņizu welwēs atftan nu revoluzionaras ſozialdemokra-tiſtas runas un dſeefmas! Demonstrazijas nepaet beſ ſadurſmēm: Salā muiſchā kahds no baņņizkungu meefas ſargeem ſharu ar revol-weri; Sezē keltera dehls Eſchurewſtis ar pehrminderu bauu uſſluhpu ru-natajam; Ehdolē uradniks ar barona deendereem ſagrahbj organiaazijas beedri, tad tas baņņizā patlaban atſtina revoluzionaru farogu. Tomehr noteek ari tā, ka burſmā baņņizkungam ſaplehfch wina ſwahrtus, pa-gruhſch to un ar waru uſſpeefch tam gahjeenā neſt karogu. Pardaubs jau bij ſakrahjees tautas maſās naidis pret ſcheem mantfahrigem ſweh-tuleem, pardaudi tee ſawu patronu intereſēs lahdotees un gahnotees bij aifderuwſchi duſmas ſawām draudfem, tā ka ſaniknotā druhſma daiſch-reiſ wairs nenoturas robeſchās. „Waj tad neweena naw, kas ſawu mahzitaju aiſſtahw?“ tā baitu uſtraukimā bij ſauzis mahz. Ehrmanis. Un nebij neweena un newareja ari buht neweena. Bij, itkā draudie ar ſawu proteſtu atbildetu: „Kur tad tu muhs efi aiſſtahwējis? Kad waldiba un muiſchneeki muhs ſpeeda, waj tu nebiji par rofas puifi muhſu takla kungeem? Uš wiſām waldbibas warmahzibām tu efi ſajizis: ja nu amen! Tawš deews bij warmahfu deews un tu pats warmahfu kalps un muhju garigais bende“*) Pret warmahfu kalpeem newar juſt nekahdu zeenibu, un tapehž ari iſſtaidrojams, ka peem. L a u d o n ē 12. juniajā prahweſts Debners teef iſwafats pa leelzeta dubleem.

Atſihneſim, ka „Zihna“ beſ ſaweſchanās ſtingri noſodija ſchahdus newajadſignus waras darbūs (ſt. „Zihna“, 14. un 15. num.). Dtrais partijas kongreſs (1905. g. juniajā) atſihſt, ka „baņņizas demonstrazijas ſekmē apſinas modinaſchānu un mahzitaju un baņņizas autoritates gah-ſchānu wiſu draudfes lozeklu azis, ja ween mahzitaja perſonas aiſſtahr-ſchāna to nenofthāda idejas mozekla lomā“. Kongreſs tamdehl eeteiž: „ſarihtot baņņizas demonstrazijas wiſur tur, kur jau weſta eepreefſcheja agitazija un nohibinata pulzinu organiaazija, pee kam jaatturas no ne-wajadſigeem un netaktiſkeem waras darbeem, kā peem. no faroga uſ-ſpeefchānās mahzitajeem, ſpeegeem, uradnikēem waj ziteem patwaldbibas kalpeem“. Bet naw nekahda eemeſla ar leekuligām nopuhtām noſche-ſot muhſu zeenigtehwus, jo par dabuteem beſſeeneem tee uſ wiſnegan-tako atreehās ſodekſpediziju laiķā un ſawus baņņizu deymonſtrazijās ſaburſitōs ſalarus daudji no teem wehslaf notraipija ar ſemneeku aſinim. Protams, neweens no teem neſajis, žik daudji uſ-winu aifrahbijumu uſlitti uſ ſodu liſtēm nu aifraiditi uſ winu paſauli, bet pahrlaſeet tikai winu paſchu ſauſos, neſchehligos ſinōjumus grahmatelē „Die Revolution in den Oſtſee-provinzen“. Tā peem. T i r ſ a s zeen. mahzitajš R u n d j i n ſ ch leek par ſewi ſtahtit: „Breeſmigi ſmagos žihnas ar

*) St. Zentr. Konitejas proklamaziju „Baņņiza un tauta“, 1905. g. juniajā, 35000 et

fewi un ar leelu draudšes datu, ufkuditu no švešneekem, bij jais dšihwo zauri mahžitajam kundšinam . . . Rewoluzijas trafums buhtu peeknehmīs schaufmīgus apmehrus (tā tad wehl tas nebuht nebij peeknehmīs! D. Br.), ja nebuhtu eeradufēs kara teesa un nošchaujot 10 Diršas, 3 Višones un 1 Sinoles rewoluzionaru nebuhtu wedufe peeprahtra draudsi*.) Rewilus usmahzas schaubas, waj tikai warbuht dajcham labam no šcheem 14 Diršas draudšes „rewoluzionareem“ nebij jakriht no saldatu lodēm tamdehl, ka pawafari reis bij traukfuschees farihtkot pee weetejās basnizās demonstraziju, pee kam zee-nigs drauzšes gans toreis pa grahwjeem flapstotees pahrbchdšis uš jawu mahžitaja muišchu (nekahdus zitus rewoluzionarus notikumus kronika nesin minet par Tirju) . . .

Luhk, tahdā fahrtā wehslat teet draudšes „pee prahtra weštās“! Bet basnizu demonstraziju laikā muhsu dwehjelu gani bij wišnizinafakee, wišnoshchlojamakee glehwuli: tee swehreja farkano farogu rokā neneem, kamehr ween tee dšihwi buhs, un tomehr nehma un nefa to; tee swehreja jawu peenahkumu ispildit un tomehr — pat bes fahdeem peedraudejumeem — daudši no teem 1905. gadā nekaitija wairs nekahdus aišluhgumus par keisarisko namu**); tee swehreja zihnitees ar krusita tehlu un nehma palihgā junkuru rewolwecus un kafaku schtitus! Kā wiškem wehl buhs atminā, konšistorija toreis (tikpat ar pahwesta interdiktū laitos) gribeja dumpigās draudšes nošodit tā to, ka aišlehdša zeeiti draudšes basnizās un aistahja nu laudis „bes Deewa“. Un muhsu luteranu basnizkungi buhtu zitadi bijušchi it laimigi, ka nu teem swehtdeenās sabojatā latweeschu walodā wairs naw japuhlas ar deerwahrbu teksteem, ja ween tos nebuhtu moziusčas raišes, tā nu palis ar „zeezineem“ un ziteem draudšes grafcheem? Pašču Kristus mahžibu jau war wišadi grofit, bet tikai ne Kristus mahzkeekem pildamos „regulatiwus“.

Baltijā no basnizās wed teeschš zehsch uš muišchu. Un tapehž ari šaprotams, ka pehž basnizu demonstrazijām lauschu bari dewās uš muišchu pašinot un islikt šawas prašibas. Bet pa wisleelakai dalai gadijās tā, ka waj nu zelu aiškrustoja saldati waj atkal gahjeenam tuwo, jotees barons bij — pāslehppees waj eemuzis meščā! Tā peem. 8. majā Lasdonas basnizās demonstranti eet uš Brauleeui prasit, lai weetejais muišchneeks ispilda strahdneeku prašibas, bet tas ar tahškatu eeradufišis „dumpineekus“ nahkam un aišlaidees lapās. Demonstranti ištatiušchi pili wišus faktus, „leekungu“ mešledami, bet aigahjušchi tad projam

*) St. „Die Revolution in den Ostsee-provinzen“, 48.—49. lapp.

**) Broščura „Die Revolution in den Ostsee-provinzen“ uštaita daubšus tahdus gabijumus: Peterupe (mahžitajs Stamers) rewoluzionari gau neuštahbijušchi nekahdās prašibās, bet „spaidigem apstahleem peemesrojotees“ mahžitajs keisarisko aišluhgumu faišninajis reſp. atlaidis nošt (18. lapp.); Veeseerē (mahž. Behrjins) pehž eeprreelšcheem „edinajumeem un aišfardšibas truhstuma dehl keisariskais aišluhgums naw notures abweites swehtdeenās (34. lapp.); Gaujene mahž. Pawafars „zaur jawu ešpaidu un peekahpiu, atteejotees uš keisariskā aišluhguma formā“, nowehrišs basnizās nemeerus (48. lapp.) u. t. t. Wehs te nemas neminam wišus tos gabijumus, kur basnizkungi tureja jušmīgās runas pee kritušcho rewoluzionaru kapeem (peem. mahž. Zende Kaina) waj peebatijās mitinos (peem. mahž. Kaspars Stujenē, mahž. Baers Nujenē u. z.) waj pat likās eewehletees „rihžibas tomiteju amatos“ (peem. mahž. Ojolinšč Juun-Weebalgā). Par wišneezigalo „amata pahrtahpumu“ rewoluzionaro juku laitos semneeki tita noštahditi plintes šobra galā, bet, tā rešam, šchos basnizkungus šargaja deewa kerubi un daubšos gabijumos bahrgee kara teesu lozjeti pat greefās pee wišem pehž padoma . . .

neka neaistidami, pat us galda sakrautos eerotfchus nē. — Saikawā 2000 dalibneeku leelā tautas šapulzē 15. majā iſnēm zauri jo ſihfi „ſemneeku petiziju“; pehž nodſeedatām revoluzionarām dſeeſmam wiſi eet uſ muiſchu, bet baronš jau eepreefſch eebehdšis meſchā. Bahrwaldneekam un meſchfungam tita eſneegtiāš ſihtas praſibas tā no kalpeem, tā ari no ſaimneekēem („Zihna“, Nr. 14). — Weetalwā=Odſeenā 9. jul. pee pagasta nama, kur bij ſapulzejuſchees pagasta ſemneeki, notureja runu. Pehž tam dewāš uſ Odſeenas muiſchu, kur notureja leelu ſapulzi pils preefſchā. Trauzejumi nekahdi nenotika. Odſeenas „leelmahte“ dabujufe ſinat, ka nahtot ſozjaliſti, aiſbehguſe pee meldera un uradniks eemuzis birſē. No Odſeenas gaſjeens dewāš uſ Weetalwas muiſchu, kur ari peeveenojās tās muiſčas laudis. Dſeedot „Moſtatees, juhš darba laudis!“ puhlis noſtahjās pils preefſchā, kur no werandāš notureja runu. („Zihna“, Nr. 19). — Mehš redbam, ka ſchee gaſjeeni uſ muiſchām norit wehl it meerigi, bej kahdeem uſbrukumeem waj poſtijumeem, — latweeſchu ſemneeki grib tika tahdā kahrtā apleezinat ſawu zihnāš ſolidaritati un uſwehrt ſawāš kopejās praſibas. Bet taš taiſni atfal rakfuro muhju junkurus un winu taktifu, ka tee ſchis praſibas nemaj neiſklauſja, pat nekahdāš ſarunāš neelaiſchas ar ſawu muiſchu kalpeem un ſaimneekēem, bet waj nu aiſlehpjas aiſ kaſaku mugurām waj atfal loti bruneneezifki eemuhf krumhoſ! Par to war junkuri pateiktees paſchi ſew, ja 6 mehneſchus wehlat pehž ſcheem wafaras gaſjeeneem pa ſcho paſchu muiſchu zeleem, pee ſcho paſchu pīu werandām pluhſt lauſchu bari, bet tagad ar eerotfcheem rokāš . . .

Pehž pahrzeſtām newajadſigām bailēm no krummeem iſlihduſchi muhju warenee leelfungi ſinaja nu tika wehl tratat ſleegt pehž aſinainas atmaſas un drihšā laikā ſtaltakāš Widſemes un Kurſemes muiſchas bij pahrwehrſtas par kaſaku un dragunu kaſarmēm. Bet pehž junkuru domām ar to wehl nepeetika un tee paſtahweja uſ to, ka wiſeem „konſerwatiweem“ un „labi domajoſcheem“ lauku elementeem janahf teem palihgā ſargat muiſchas un baſnizas. Bet „konſerwatiwee“ ſaimneeki it ſtrupī atraidija teem peepreesto lomū un peefuhtija muiſchu ihpaſchneekēem ſawuſ lehnumus: ja pehž baronu domām pehdejās demonſtrazijās notikufe „baſnizu apgahniſchana“, tad pehž ſemneeku eeſtateem ſchahda „apgahniſchana“ tikufe paſtahwigi baſnizāš peekopta no muiſchneeku eezelteem mahſitajeem, jo tee jau weenmehr no kanzeleš muiſchneezibas intreſes aiſſtahwot ſudinajuſchi „politiku“. Tā ka neluhfojot uſ draudſes nodewām baſnizas un mahzitaju labā, baſnizas ihpaſchumu pahrwalda un mahzitajuš eezel muiſchneeku patronāts, tad ari draudſes lozelli newar uſnemtees nekahduš peenahſtumus pee baſnizu apſardſibas. Un ſawutahyt draudſes praſa, lai atzel patronatu, lai mahzitaju muiſchas pahrwehrſch par draudſes ihpaſchumu preefſch tautas iglihtibas noluhkeem, lai atdala baſnizu no walſts un lai eewed neaprobeſchotu apjinaš brihwibu, pee kam tad wehl daſchāš draudſes — ka peem. Beelwahrdes ſaimneeku ſapulzē 20. junijā — teek uſſtahdita praſiba par paſtiprinatāš apſardſibas atzelſchanu un runas, preſes un ſapulſſchu brihwibas eewefchānu. Titlihdſ junkuri iſdſirdeja, ka no teem praſa patronata teeſibu iſnihzinafchānu, tad tee lika iſrakſtit jaunūš eerotfchu ſuhtijumus un nehmāš nu dibinat ſawu „ſ e l b ſ t ſ c h u z i“.*)

*) Junkuriflās lapas ſagehla nejauhtu gwalti, ka warot maſ uſdroſchinatees praſti patronata atzelſchānu, jo taš taiſchu dibinotees uſ 1567 g. landtaga lehnumus

Kā jau teikts, administrāzija teesham neipehja apmeerinat wiſas baronu eegribas un teem suhtit itkdaudj kara ſpehka, zik tee praſija. Bezais Wiſjemes gubernators Paſchows tika junijā atlaiſts no amata un wiņa weeta nahza „gudrais un enerģiſkais“ Eweginzewš, kas muhſu junkureem beſ kaweſchanaš uſlahwa dibinat ir ſawu kara ſpehku, ir ſawu poliziju. Tas bij ſen lolots plans un nu to wareja iſweſt wišā plaſchumā: tagad wajadiſeja tika ſabungat kopā kā uſ kara gaheenu wiſadus muiſchnee, iſkus wajankus un kauſchus un tad nepaklauſigeem ſemneekem bij trihzet ſem junkuru brunotā kulaka! Sawas apbrunotāš bandas (jeb „melno ſotru“, kā tās tautas mutē dabuja noſautumu) Baltijas baroni un grafi ſaſaſija kopā no wiſadām ſabeedriſtām padibenem: tur bij kopā zaurbiruſchi muiſchneeku un mahzitažu dehlini, wahžu gehgeri, muiſchu ſpeegi, uradniki un — tſcherkeſi. No ſahtuma „Düna Zit.“ liſa ſchim mehrtim preekſchā „uſtizamus un militariski apmahzitus zilwekus“ (tahdi tad ari dutſcheem tika atweſti ſchurp no Wahzijas), bet wehſat ta atrada, ka pret latweeſchu ſemneekem wiſlabat nodereſchot ſtaufaſijas meſchonigee iſcherkeſi, jo tee ir „ſirdigi un iſweizigi, jau no maſotnes ſawā dſuntene peeraduſchi iſeet uſ raibeem peediſchwojumeem waj nu kā ſahrtibas ſargi waj kā laupitaji“. Tas wehl nebij Baltijā peeredſets, ka zilwekus war tapat iſraſtit kā ſinamas ſugas medibu ſunus, bet muhſu „kulturtregeri“ parahdija, ka wini to ſpeh: Rigas diſtonta bankā tika atwehrtis fantoris, zaur ſura widutajibu intereſenteem-muiſchneekem tika peegahdati pehž peepraſijuma tiſ un tiſ eſemplari plehſigu tſcherkeſu! (ſtrihweres un Jaun-Sahtes muiſchu ihpaſchneeki tuhliſt paſteidsās ſawus meeſas ſargus ſaſtahdit no tſcherkeſeem.) Domehr pahraki par tſcherkeſeem breesmonibas un plehſonibas ſiud tika weennmehr — ar pilnigi dibinatu teſibu — uſſtatiti paſchi junkuriſko zilſchu lozekli, kā to peem. leezina ſahdas puſtratas adeligas dāmas dſejiftais uſſautums:

„Waj tad muhſu ſemes ziltis nemiſ wairs neſtrahwo ſeno bruneeeku aſinis? Waj muhſu preekſchetſchi preekſch daſcheem gadu ſinteneem, ſchee ſirdigee un droſchee bruneeeki, buhtu meerigi noſtatijuschees, ka teem . . . nekannigā ſahrtā pabara winu zilwekus neuſtizamus un nepabewigus (!)? Tamdehl lihdii wineem poſchatees uſ zilnu, juhs ſemes jaunee dehli, pulzejatees ap ſawu ſartan-ſal-balto tarogu! Dibinat kaņas pulkus!“

Un tahtat ſchi pate junkuriſkā Orleanas jaunawa aizinaja „ſemes jaunos dehlus“ meſt wiſas medišchanas un ſchaudiſchanas meſchos pee malas, jo „tagad jamedidaudj labakus kuſtonus“ (es giebt ein beſſeres Wild zu jagen), proti: latweeſchu revolutionaros

un uſ 16. gadu ſintena ſitumeem par baſnizu pahrwaldibu! Iihri brihnumš, ka tee ne- atrada wehl ſahdu landtaga lehmumu no „preekſch Kriſtus diſimichanas“ laikeem. Un nemitigi kā iſſalkuſchu wilku ſauzeens nu ſtaneja balteeſchu dſeeſma: eewetot ſalbatuš uſ draudſchu reſkina, ſatā draudš eezelt no weetejeem muiſchu ihpaſchneekem „pagaidu nolizijas komiſaru“ un tad — „kara teeju ſpreedumi pret baſnizu apgahnitajeem weſtu galā nomeerinaſchanas darbu“. „Düna Zit.“, 20. Juni, 1905.

*) Biteju pehž rakſa „Wahzeſchu ſelbſtſchuze Baltijā“ („Wahrſas“, Nr. 3, 1909). Japeeſihmē, ka diſchjiltigās baroneſes beeſchi ween nehma enerģiſtu lihdibalibu pee ſelbſtſchuzes hultigawu apbrunochanas un apmahziſchanas. Daſchas mahzitažu zeenigmahſes (peem. Lubaneš baſnizkunga Kadeš ſeewa) paſchas beſ ſchaujameem rihleem bij eegahdajuchās ari iſhtas taſaku nagaitas (ſt. „Deenas Lapa“, Nr. 155, 1905). 1906. g. ſahtumā wahžu iluſtretaish ſchurnals „Woche“ ſneedſa fotografiju no ſahdas drufnas mahzitaža meitas ſirga mugurā, kura, netihbrās dragunu biſfēs eekahpuſe, ſodekſpehziſijas nodatām kuhliſes lihdš ſpeegochanas uſdeiwumā . . . Ja gan, „Ruhm und Heil den edlen baltiſchen Frauen!“

semneetus! Muišchneezistee plukatas, wišadi noščuhpojuschees balteeschu studenti waj tahdi pat „jaunfungi“ bes gimnastijas diploma, nelika few tahdas leetas diwreis teittees: teescham, tam medit jakus waj irbes, ja laika kawekla dehl ar kantschuku war pahrskalbit galwu kahdam nepa-klaufigam baurim waj treekt tam schahweenu mugurà? . . . Nu nahza weena preeka wehšts pehz otras muhhu junkureem: 28. junià kursemes muišchneeku „brachligà konferenz“ nolemj dibinat bruotu selbšschuzi un 30. jun. „Düna Ztg.“ wareja lihgsmot, ka no gubernas pahrwalbes pušes nefas tam nestahwot zelà, ja baroni grib eestahtees par „g o d a p o l i z i s t e e m“. Aprinku pilsehtinàs un muišchàs noweetotee saldati tagad nahza pilnigi sem scho „goda polizistu“ komandas un dumpigo latweeschu tautu nu wajadseja sem sahbatu papehšcha samihšt . . .

Baroni taisni nu zentàs issaukt ašinainas šaduršmes un basnizu laukumus pahrwehršt par kautinu weetàm. To leezinaja 29. majà pee R a u n a s basnizas šariškotais kafatu usbrutumš meerigai, neapbru-notai lauschu druhšmai, kur ar nagaikàm un šobeneem lihđš nemanai tika šadausti wezišči un seewàs, lihđš tee turpat palika ašinš wahla-jamees basnizas preekšchà. Daschi bes tam tika apžeectinati un aišwesti uš Žehšu zeetumu. Un par to wišš schiš ahrprahtigais slaktinš? „Düna Ztg.“ wehslat to pastaidroja: pee kahdeem rateem, luhšt, semneeku starpà atradees wihrš ar silàm brilleem (tà tad katrà sihà „dumpineeku wadonis“)! „Mehš newaram šlehpt šawu wehšschanos“, — rakšta jun-turu organs —, „kaut wišur lihđšigà situazijà aprinku preekšchneeku pa-lihgu fungi riškotos tišpat „schneidigi“ kà schini gadijeenà fon N(en-gartens)“. Uš to tagad iŕgahja junkturu zenšchanàs, bet pee toreijejeem apštahleem ta newareja nemt labu galu un daschš labš no schneidiga-teem selbšschuzneefeeem pats uštrehja eerotšchu ašinim wiršü. 3. ju-nijà S e s a w a s basnizà eerodàs apbrunojušchees barons Šahns un barons Bištrams ar saweem pawadoneem: itklihđš atškan rewoluzionaree šauzeeni un kahđš no demonstranteem grib kahpt uš kanželi, kad abi baroni išrauj rewolwerus un šahšt turpat basnizà šchaut lauschu druhšmà! Bet tagad rihb schahweeni pretim — š. Bištrams krišt un š. Šahns teek eewainots. Junkturu usbrukumeem teek dots brunots at-š p a r s — latweeschu semneeki šahšt riškotees pehz prinzipa: sobu pret šobn, azi pret azi! Rewoluzija paleek rewoluzija un brunotas šaduršmes schahdà zihnas laikmetà ir glušči neišbehgamas, bet tas mums tomehr newar leegt konstataet, ka junkturi pirmee padehla eeres tautas tšchus un pirmee raidija šawas lodes tautas d r u h š m à. —

Širms mehš pahrejam uš nahkošcho rewoluzionaràs zihnas zehleenu, mums wehl jamin kahđš wahrds par 11 partijas kongresu (Riŕgà 11.—13. jun.). Ahrtašeteji štraujà momentà šanahza kopà schiš kongresš: itšdaudš zihnas un ušwaras bij paweiktas tik ihsà laika šprihdi, tik leeli un iššaktriošči notikumi šahweja patlaban preekšchà, tik leeliski bij gahjuše uš augšchu partija (organizeto beedru štaits bij zehlees no 2500 beedreem 1904. g. uš 10,000!) un ašrpus' zeešči nošlehgtàs or-ganizastijas rindàm waj wišš pilsehtu un lautu proletariats bij gataws šetot šozialdemokratijas zihnas karogam! Ša rewoluzijas kauju duhmos un ušwaras gawitu šajušmà kongreša delegatu wairafums tomehr ne-šauđeja nepeezeešchamo pašakritiku un prata pareiji nowehtret wišpahš.

rejo situaziju Kreewijā, to mums skaidri rakda kongresa svarīgā rezo-
luzija „par brunotu fazelščanos“:

„Ceweļrojot, ka 1) weenigais pateeš demokratiskais elements Kreewijā, turšch
špeļ eelarot un nodrošināt demokratisko walšis lahtribu, ir proletariats; 2) ka
Kreewijas proletariats, šewišchi Gelschreewijā, wehl naw wišir peteetofšchi apšitigš
un organizētš, lai waretu jau tagad ušahlt wišpahreju brunotu fazelščanos, 3) ka
brunotu fazelščanos atšewiščlās walšis dalās, pahrejo
Kreewijas apgabalu proletariatu nepeedaloteš, pat-
waldbi wehl špehtu apšpeest wišbreemigakeem waraš
lihdšekleem. — Watv. šoz.-dem. strahbu partijas kongresš neatšihš par eepš-
jamu jau tagad šautt proletariatu uš ichahbu pahriteigtu šoli. Watv. šoz.-dem. par-
tijas kongresš atšihš par šozialdemokratijas galweņu peenahšumu joprojam
modinat proletariata ščliras apšinu, organizēt un
wadit proletariatu uš topeju beedrotu zihnu, bet eeweļrojot, ka ščkiru zihna
šem patwaldbi špaideem newar netrauzeti norišinateš, kongresš eeteiz pašahwigi
gatawat proletariatu uš apbrunotu fazelščanos, dodot jau tagad ar eeroškeem
rotāš atšparu katrat patwaldbiš warnahžibai un pahwehrišot šaburmi ar
patwaldbiš kalpeem par nemitigu partisanu zihnu.“

Zit leela loma partijas dšihwē peekrita toreijejai lauku proleta-
riata zihnai, tas šfredšams jau no tam, ka leelākā daļa no peenemām
rezoluzijām šchahdi waj tahdi atteežas uš lauku proletariata taktiku (re-
zoluzijas par atteežibām pret zittautu šoz.-dem. organizacijām, pret
šozialisteem-revoluzionareem, pret liberaleem bij jau išstrahdatas un
apšpreestas agrat). Tas bij tit raksturigi preešch toreijeja momenta,
ka kongresa pehdeja deenā peenahža šinas par Lodšes strahdneeku
eelu zihnām un ka kongresu šlehdja godinot 13. janwari kritušcho pee-
miā un nošuhot šweizeenu Polijas proletariatu lihdš ar šolijumu
šopā ar to „zihnitees uš dšihwibu un nahwi, lihdš reiš buhs išarota
galiga ušwara pār tautas ašnim traipito patwaldbibu“.

Latwijas šozialdemokratijas toreijeja taktika šanemama ihšos wahr-
dos: no weenas pušes, eerošināt arweenu plaščahas tautas mafas uš
apšinigu revoluzionaru zihnu, organizēt un wadit šchis mafas,
no otras pušes, dešorganizēt un ahredit walboscho Kreewijas
eelahtu, pee kam par zihnas lihdšekleem beš šainneeziškeem un politiš-
keem štreikeem tika toreis atšihš — pašwa preteštiba pret wal-
dbiš un muišchneezišas rištojumeeem un aktiwa brunota zihna.
Šo mehš šapratam toreis šem „aktiwas brunotas zihnas“? Latwijas
šozialdemokratija naw nekad ušluhtojuse „teroru“ par proletariškās
zihnas metodi: šawu taktiku ta dibināja uš pašchu mafu apšinigo rewo-
luzionaro darbibu, newis uš diwkauju štarp zarišma augštakeem eerehd-
neem un atšewišchkeem waroneem-teroriškeem; revoluzijas panahšumus
ta šagaibija newis no zara un wina deenderu eebaidiššanas, bet no
paščas tautas politiščās gatawibas un winaš organizetā mafu špee-
deena. Bet taišni šchi organizetamā mafu kustiša 1905. g. neatleekami
prašija brunotu pašchaishtahwefčanos, jo atšlās tika weens
no diweem: waj nu dot atšparu polizijas un šasatu šwehriškeem uš-
brukumeem waj atkal pawišam atteiktees no šlajas mafu zihnas, no
štreikeem, demonstracijām un mafu šapulžem! Janwara generalštreika
uš patwaldbiš komandu šigā bij pluhduščas strahdneeku ašniš, pehž
tam šchahda šleptawošchana tika par pilnigu šistemu: ušbrukumi no
maldbiš kalpu pušes notika waj katru deenu drihš weenā, drihš otrā
pišehčās malā, katrs štreiks, katra mafu šapulze bij pašahwigi apdrau-
deta no polizistu šobeneem un šasatu piškām. Un uš lauteem ar „pa-
ššprinatas aparšjibas“ eeweščanu un „šelšišchuzes“ nodibinašāniti

muischneeu terors wairs nesinaja nekahdas robeschas — sinamos ap-
rinkos wairs neweens semneeks newareja justees drofchs ne us zela, ne
us lauka, ne pats sawās mahjās. Muischneeu negantā warmahjāda
taisni usspeeda lauku proletariatam pašchaisstahweščhanās taktiku: ap-
gahdatees ar eerofšceem, atbrunot sawus usbruzjejus un ahrfahrtjejos
gabijeenos pat padarit nekaitigus sawus bištamatos pretineekus (spee-
gus, nodewejus, negehligakos waldibas un muischneezibas deenderus).

Wislabat Latwijas sozjaldemokratiņas stahwofli šchini brunotā
zihnā apšihmē toreif „Zihnā“ eewetotee raksti, no fureem teit peewe-
dam pahrs weetas:

„Zit upuru praša rewoluzija, atkaras no [waldošchās sabedriņas] fahrtibas
g r e h k e e m pagahtnē un tagadnē. Ja ari tagad wezā fahrtiba wairs neturetōs
pretim rewoluzijai ar waras lihdsleem, winas weederigee tapež newar iseet
šweita. Wisi tee špaidi, kuri gabuminteenem galejušchi us tautas truhim, wifās ne-
taisnibas, tas no tautas ir pahzreestās, tās it dabigi sanz wež atmalkas, pehž at-
reebibas. Šā twaifs, kas ilgi katlā karšets, beidjot katlam plihstot ar waru laučhās
us abru un ispoita wifu, kas tam naht zelā, tā tautas fakrahtā rewoluzionarā ener-
ģija laučh sawu zelu beš schehlastibas, tad tauta reif zelās fahjās un nofrata sawās
wasčas. Tas naidis, ko fattris sewi ilgi bij sehpiis, nu atstān štali un sawenojas
par wifās tautas nemeera bāšči! Tad eerehdni un muischneeft planj, ko wini ir
sehjušchi, tad notriht mastas winu preestereem un tee parahhdās sawā ihšā plehģio
wilu špalwā . . .

Bet ortfahrt — upuru štaitis atkarās no tam, kā wezās
fahrtibas aijstahwji išturas tagadnē. Un ja zilwežio jūhtu labā
ir wehlmās arobschot upuru štaitu, tad tas stahwo ari scho wezās fahrtibas pihluru
rolās. Lai pagahtnē ir grehstōis, bet tagad, kur atmalkas štunda klaudina pee
birwim, tagad „pašču grehžimeer“ labā, to wairs nedrihtstetu darit! Kur fates
agumirkis gaitšaki runā, ka špaidi tītai paahtrina, paafina atšwabinaščhanās kusību
un puhčh zela wehju rewoluziņas burās, ar fahdu atšbu tur wajaga buht šiteem
teem, kuri joprojam grib ar špaideem apturet no gahščhanās to, kas taišni špaidu
deht gahščhās. Preefmiņu atbidību wini nem us sewis, un wina waina
buhš ta, ja wezā fahrtiba newis famehrā meerigi fagruhs, bet noslihts sawās aknis kā frantichu rewoluziņas laitā“.
(„Zihnā“, Nr. 17, Par teem, kuri ettu lej uguni.)

Waj atkal fahds žits raksts:

„Un tomehr — farišč paleet farišč! Muhiu mehtis naw zilwekus
nogalinat, bet tad fahce žilwefti grib muhs nogalinat, tad mums žits neatleek kā
atbidet ar to pašču. Tad mehs pee ta keramees kā pee weenigā lihdsleki, waram
teit, tā pee neišbehgama faunuma, kas ir wajabģijs, lai wispahz žihnu waretu weft.
Un tad kapitalisti brunojas, lai mums usbruktu, nelautu šapulžes noturet, runat,
agitet, tad mehs atnemim wineem eerofščus, kaut tee ari ir winu priwatihpa-
ščams. Waj ja nodewiba sehpees muhju pašču rindās, mehs to nesaudesim! Ahtal
no tapehž, ka mums buhtu fahre us nofauščhanu, bet ka mums žits nekās
neatleek, tā nodroščinat sawu žitabi meerigo ištiras žihnu. Par speegu, ičan-
darnu, kasaku un muischneeku noščhauščhanām lai muischneeziba un patwaidiba pa-
teizās pašchās sew, turas muhs us to speeda. No wirām tas atkaras,
waj ištiru žihna noriņas meerigi waj pluhšt ar ašinim.

Bet sawu žihnas idealu mehs nedrihtstam aijmirkt. Šleetosim ahrejo waru
tītai kā beidšamo lihdslekti. Meisleekim weetas, newainigas
a šinis! Žit ween eespehjam, pahreleziņasmees par fatur leetu, pahrbandisim
to un tītai tad šperšim ištichroščus šokus . . . Wifam buhs peerahbit, ka mehs
esam apšingigi dišģiplineta masa, kas apšinas, ko ta dara, šwež wifur ištichit
un ištichrot labu no launa un leet apšihbet rewoluziņas warenos wilnis muhju sozjal-
demokratiņas apšinas stareem“ („Zihnā“, Nr. 19, „Farišč paleet farišč“).

Latweešču sozjaldemokrati nekad, protams, naw sehpušchi, ka tee
ir waldošchās eefahrtas pretineeki un fa šchi eefahrtā gahščhama re-
woluzionaras waras lihdsleem, bet tee ari weenimehr ir aifinušchi, ka
brunotis atšpars leetojams tītai ahrfahrtjejos masu žihnas momentos
un fa pee ta jakeras galwenā fahrtā rewoluzionarās kusības pašch-
aifardšības deht. Ja paškalamees 1905. g. rewoluzionaro notikumim

froniku, tad ij tās redzams, ka lihdj rudenim partisanu zihna pret polizisteem un kafateem noteef wišwairaf uš pilsehtu šakarseteem elu akmeeneem (sewiščki Riġā), jo katrs leclafs streifs, mašu šapulze waj pat weentahrišča laušču šadruhsmeščanās tifa no šcheem „šahrtibas šarģeem“ ar erotšcheem apdraudeti un štrahdneeki taišni tifa promozeti uš brunotu paškaištahweščanos^{*)}. Uš laufeem wišus wařaras mehneščus zauri semneeki pee erotšcheem keras wišai reti, lai waretu atšwabinatees no weena otra negehligatā apšpeedeja un wajataja: 15. junijā Prauleenā teef noščauts kafatu ofižcers Ķiršows; 25. junijā Dundagā no revoluzionaru lodem kriht aprinka preeščneeka palihģs Šmiditš; 9. julijā tahds pats listens ter Grobinas semneeku komiřaru f. Brewernu. Šaduršmē ar semneeku-demonstrantu baru teef 17. julijā noščauts Meščneeku barons šon Biřtrans.

Bet junkuri 1905. g. wařaras karštumā trakoja taišni kā uš negalu. Daščos aprinkos wairs nepagahja neweena deena, tur selbščušzneeki un kafati nebuhtu glušči newainiģus zilwekus peekahwušči un islaupijušči, eegruhdušči šawos zeetumos un tur lihdj ašinim špihdjinajušči. Tā peem. Prauleenā 16. julijā kafati aišwed 18 zilwekus uš meščmali, peešeem ar strikeem pee koka, norāuj teem drehbes un tad nemās tos ar nagaifam „apštrahdat“, lihdj ašinīs plušt. Pehģ šwehriřtās efekuzijas kafati atnem pulštenuš un iřwanda kabatas.^{**)} Sewiřčki Žehšu aprinkis tifa ščiui laiķa šlawens zaur junkuriřko polizistu breesnu darbeem: te rihtō aš tahdi zilweziřtu šajehģu šaudejušči subjekti kā šon Kengartens, Žwanowš, Ķrigorjewš, Maluča u. z. kā ari wehłafais ašinainais „goda polizitiš“ šon Brimmers ar šaweem palihģeem (Riģas aprinki semneeku řiřčanā un bendeščanā ar wineem šazentās šon Henings, f. Peteršens un Mařimowitščs). „Lituma“ wahrđā šchwihštēja tagad nagaifas un plinjču reģali un šobenu ařmeni aplipa ar semneeku ašinim, „lituma“ wahrđā Žehšu zeetums tifa peedřihtš pilns ar semneekeem un peenehna lařaretes iřřkati, jo tit daudš te bij zilweku „ar šakroptoteem lozeķleem, eelaustām ribam, iřwagoteem ģihnjeem un mugurām“.^{***)} Junkuriřko polizistu meščonibas un nezilwežibas uesinaja wairs nekahdas robeščas, tā ka pat dašči weentahrišči lauku polizijas eerehđni tureja sem šawa goda wairs ilģaf atrařtees šchahđā deeneštā un šawu uradņika mehteli un šobenu atšweeda atpatal šaweem diščzilģeem aprinku preeščneekeem. Tās bij iřštš junkuriřka terora laikmets un muřsu baroni to ari nemaš neščehpi: kreewu šchandarmerija un teefa, luht, rihtkojuřes pahraf lehni un beešči ween junkuru atweřtos ģuřšteņus laiduře walā „peerahđijumu truhštuma deht“, bet par to junkuriřka „polizija un karašpehtš uřřkatijušči to par laimi(!), ja tee atduhruščees uš brunotu

*) Pilsehtās polizija taišni trauzas uřřlup un no zela dabut noř pašchus energiřkos un špehģigatos štrahdneeku žihnitajos. Tā 5. julijā Želgawā priřiawš Dellowiřš noščhauj no muguras puķes štrahdneeku-agiatoru Rudolfsu Dillnu (uš tapeem tritničo beebri iřwaba 5000 štrahdneeki un pa angłabāščchanos laitu teef apturetos wiřas fabriřas un darbnizas). — Leepajā 8. julijā kafati nořta štrahdneeku Breeđneeku, tad tas bij ģribeiš atšwabinat tahdu apzeetinatu beebri. Šchis šlepawu darbs iřřauģ newaldamu šaščhutumu štrahdneeku mařas; šahrtu uš tapeem pamaba ap 10 tuřřt. zilweku.

**) „Žihna“, 18. num. 1905.

***) Šchos wahrđus leeto aģrafais polizijas eerehđnis Ed. Žahitiš šawā šatreezoščā apšubđiřbas rakřā pret junkuriřko polizistu rihtibu. „Newaru wairs klusef“, „Deenas Pawa“, 155. num. 1905.

pretestibu un warejuschī pašchi leetot šavus eerotichus". (Vettische Revolution, II, 200. lapp.). Un šcho „laimi" jau wareja weegli šafneegt, jo ja ari negadijas ne majaka „brunota pretestiba" zela, tad to gluščī weentafhrščī wareja katreij išdomat.

Pehz pašchu junkuru atstahsteem waldiba 1905. g. wafarā wīnu rihzibā atsuhtijuse 4 dragunu eskadronus Rīgās aprinki un 4 kafatu šotnas Zehšu un Walfas aprinki; Wīdšemes muišchneežiba („Landesvertretung") išweda zauri, ka šchee draguni un kafati nahza sem muišchneežisko „goda polizistu" komandas (šchahdu „goda polizistu" Rīgās aprinki ween bij fahdi 10 gabali). Kafatu ofižeri — pehz baronu leezibas — bijuschī pa leelakai dalai „pilnigi nephehjiği", ari pašchi kafati nebijuschī peedabujami uš wīseem waras darbeem, ja pats „goda polizists" nepratis ar teem personigi eedraudsetees (t. i. tos šadsirdit an uskuhdit) waj atkal par kreetnu dšeramu naudu šakubināt uš semneeku iškauščanu.*) Un nu Wīdšemes un Kuršemes muišchas palita par ištām rasbaineeku ligšdām kā šenos brunineeku laikos. Diščizlitige selbštšchuzneeki brachlojās ar kafateem un iščerkesēem, lopiši plih-teja zauras deenas un leelijās, kā kūršč no teem eelausis ribas semneekteem, išplehšis kahršdu waj matūs, usbruzis šeeweetem u. t. t. Tee ahlejās ar šaweem eerotičheem un šchahduja revoluzionarus beš apstahščanās, bet tika ar wīnu išdšerto alkoholu neradās bruneneežisfā duhšcha un tee baidijas pašchi no šawas ehņas. War teikt, ka muhšu baroni šchīnš laikā bij pilnigi šastirguschī ar „revoluzijas traktumu": deemu un natti teem uu špokojas preeščhā „revoluzioari", katrs telegrafa štābs teem šchitās wīršū šrejam un „Dīna Žtg." šlejas nu pilbijās ar muišchneežisko bahbu tentām par wīšadeem nebijuschheem un no gaisa grahbteem „ušbrukumeem" (wīšas šchis blehņas tika daščreis pat telegrafiski šinotas Peterburgas polizijas departamentam waj pat Nikolaja galmam). Ka katrs welošpēdišs tika noturets par „sozialistu", to wehl waretu šapraft, bet „Dīna Žtg." korespondenti deewojas redšejuschī revoluzionarus „ar automobilēem (!) brauzam" un proklamazijas tairam; pehz wīnu droščhām šinam semneeku uskuhditaju štarpā atrodotees ari daščhadi „ahršemneeki", jo kahda baroneše pate šawam aušim dštredejuse, ka kahds „wadonis" latweeščhu semneeku druhšmu komandējis tihtrā „frantschu walodā" (!) u. t. t. Un jo wairak tee šchis aplamās pašezinas klahštija, jo wairak teem ari pašcheem nu drebeja zeli. Arweemu zeeschāt tik muhšu baroni eekšhrās kafatu širgu aštē un bailu muhšumā tee žirta un šchahwa, kur til ween teem gadijās' šastapt kahdu neapbrunotu wežiti waj pušaugušchu šehnu; pašahwīgi tika išrastiti jauni eerotičhu šuhtijumi un ar teem peefranti pils ištābu fakti; pašchas muišchneeku mihtnes tika apžeeinatas kā fara laifā.**)

*) „Nicht selten spielte der Bakisch eine große Rolle bei alledem" (Mereti dšeramaš naudaš peekrita te leela loma) — tā ar rūpju žinīšmu arištās muhšu muišchneežibas wadoni. „Vettische Revolution", II, 199. lapp.

**) Pašči junkuri neubt nešlehpj, ka tee wīnu šcho laiku tairni gatawojušdees uš taru. „Partera logi pils tika aismuhreti, ar dšelscheem aišproštoti waj ar šuitišdu mašheem nobroščhinati; tika sagahdata munizija un prowižants, patrulas šastahditas, šargu waktis noliktās, signali norunati" u. t. t. Vettische Revolution, II, 226. lapp; Kahds „Dīna Žtg." korespondents raksta par Štahmereenti: „Jan no wafaras wīdūs pils bij pahwehrita par žertokni. Žogi wīšra augštumā aiššagati ar dibul-tām šeegeku rindam (ar erihšloteem šchawjameem žaurumeem) un imilščhu mašheem, šlehti un burwīs arištās ar dšeli, pagraba telpas nožeeinatas ar dšels trelneem; prowižanta

puštrako junkuru rihžiba, vienu afinaince ušbrukumi un nemitigā bru-
nošchanās, teešcham tīfai elku lehja ugunis un fatuhra gaiščās leesnās
tautas naidu un aisdemu bajščas pret muiščneezīfko „melno sotnu“.
Tā — ūchi wahrda teeščā nošhmē — pašchi Baltijas muiščneeki ar
fawam rotam palika sprīdšinamās weelas sem fawām zeetām pilim,
lihdj revoluzijas uguns tās išpehra gaišā!

— Weens no wišwarigakeem revoluzionareem notifumeem 1905.
gada wafarā bij leelais laufstrahdneeki streiks Zelig-
was apkahrtinē. Zapeemin, ka laufstrahdneeku streiki juliā i-
zehlās wairatās muiščhās (Biršču, Madleenes, Arapes un Jaunpils
draudjēs [Widjemē] streikoja kahdās 17 muiščhās un pušmuiščhās),
streiki norišinajās ari Talsu aprinki (Dundagā, Mrlawā), bet ūchis
išflaidētās zihņas epifodes nepawijam newareja salihdjinātees ar Zelig-
gawas un Dobeles-Bauščas aprinku kalpu un gahjeju wareno streiku,
kurā pedalijas kahdi 30 000 laufstrahdneeki. Šchis milsu streiks ne-
sprahga walā nejauschī, tas bij eepreeščh organizēts un norišinajās
sem sozjaldemokratijas teeščhās wadības, tas neištra, bet par ūpīhti
wišem spaidēm ilga 2—3 nedēlas; te nebij wairs weenfahrdča eko-
nomiķa kustība, bet — lihdjās pilsehtu proletariatam — laufstrahd-
neeku mašas pahrgahja uš tahlaku reweluzionaru pakahpi un ušsahka
flaju reweluzionaru zihnu pret wezo walsts waru un winās eestahdem,
kā ari pret weetejo muiščneezību.

Peewedišim te kahdu „Zihņas“ siuojumu no Ralna muiščhās,
lai laštajem dšihwi stahditu preeščhā toreijeja streika raksturu.
„Swehtdeen 24. juliā bij mašas šapulze (300 zilw.) un beedru ša-
pulze (100) zilw.). Runats tīfa par streiku un wina iweščhanu.
Nakti uš 25. juliju tikuše pahrtantta wišā apgabalā telefona un tele-
grafa šatīfme — wairaf dešniti staku nošahgeti, d.ahhtis aiņnestās.
Organizētee pulzini apstaiģaja mahjas, wijur darbus pahrtantdami.
Pulzīnu šalaštee laudis šadalijās 4 pulkos. Weens pulks, kas apstaiģa-
ģaja Lužes pagastu, išpostīja Lužes monopolbodi; dšert neweeenam
nedewa; nandās kašē nebija. Otrs pulks apstaiģaja Pentules pagastu.
Pee pagastnama nonahkot tīfa norauts walstisehrģis un išfahrtne:
papiři tīfa wišī šadedšinati un keijara bilbes iņihzinātas. Gahjeens
dewās uš Pentules muiščhu — f. Wilderlings bij aišbehdšis. Utrada
7 labas slintes un 2 rewolwerus. Treščhais pulks, kas apstaiģaja
Auru muiščhās pagastu, išpostīja weetejo teešas namu; papiři šadedšī-
nati u. t. t. Zeturtais pulks išpostīja Ralna muiščhās teešas namu.
Wišī šchee 4 pulki jaweenoģas norunatā weetā pee mahzītāja muiščhās
— laušchu pulkis bij pahrat par 2000 leels. Gahjeens jau dewās
uš mahzītāja muiščhu, kad no Ralna muiščhās pa leelzēlu redšeja
aulekščhojām kafafus, šaitā 12**). Tahdus pat ihsus un šparģis
siuojumus — gluhđi kā no fara lauka — „Zihņa“ šneeds no Wez-
Swirlaukas un Ģaroģes, no Platonēs un Wirzawas, no Saleneekēem,

šagahdščhana uš ilģatu laiku, bogatīgi uhdens trahjumi, 55 wišru leela šafatu nobala
wairafu apbrunotu apkaimēs lungu apweščhanās pīst — iščahbi un tamlihdģīgi šoli šitās
pīst nostahdam tīf šīprā aptardšībā, tā ka — veļz wišu domam — ta woreja išturet
ilģatu eelenščhanu“. Un taišni iščahdās rihžības panahturns bij tas, ka Šlahmereenes
pīst pat neweenu deemu neištura revoluzionaru ušbrukumus wehlatā semneeku šarā,
ka nakti uš 2. deģembri bij winās cemihntneekem ar wišem kašakeem ļaaišbeģh un pate
pīst tīfa pahreħrēta par gruweku un pelnu laudši...

*) „Zihņa“, Nr. 18.

no Schagares un apkahrtnes u. t. t. Wiſur ſtreitotaju gahjeeni ar ſarfaneem karogeen, ar reволuzionaram dſeeſmam un runam; krona monopoli teef iſdaufiti un nauda konfiſjeta organifiſzijas mehkeem; pagafu nami teef iſtihriti un ehrgli, zara bildeſ, pagafu aktis uf ſahrta ſadedſinati, pagafu naudas (iſnemot bahrinu naudas) teef konfiſjetas partijas wajadſibam; muiſchās teef atnemti erotſchi, ar fureem nu apbrunojas paſchi demonſtranti. Wiſi ſchee ſtreift un reволuzionaras demonſtrazijas norit bej maſakā ſajukuma, taiſni preekſchiſhmigā fahrtibā, wiſa riſziba wirjas pehz eepreekſchi iſſtrahdata un nolemta plana, — tā ka ſelgawas aprinka preekſchneeks ſ. Grothuſs, kad 25. julija preekſchpuſdeenā wina kanzlejā ſahſta peenahft ſinas no wiſam muiſcham, no wiſeem leelzeleem, it iſmiſis eſſauzees: „ſchee ſozialiſti jau riſtojas pehz tahda pat plana kā japanu marſchals Djama!“ Gluſchi pareiſi, barona ſgs!

ſchis ſtreifts peerahdija tahdā warenumā maſu beedroto ſpehku, ka drebuli pahrnehma paſchus ſpihtigatos muiſchu ihpaſchneekus, tā ka daudſi no teem tuhliſt ſolijās uſſtahditās praſibas iſpildit un uſ weetas peelika pee wafaras algas pa 5, 10 un 15 rubleem. Daſchi gan ne par to negribeja peekahptees, bet bij pats karſtakais plaujas laiks un tamdehl pat paſchi nejaukatee baroni bij ſpeesti ar behdigu duhſchu atſiht ſtreitotaju praſibas. (NB. Wiſpahrejas laukſtrahneeku praſibas bij tās paſchās, kahdas formuletas pawafari iſlaiſtās „Zentralās Komitejas“ proklamazijā, tagad tīfai nahza wehl klahſt diwi punkti: „preekſchi katras kalpu mahjas, kā ari preekſchi muiſchās gahjeeni. jaiſrakſta laikrakſts pa 1 eſjm, kahdu paſchi gahjeji wehlās“, un beidsot no muiſcham „jaaiſſauz wiſi kaſaſi un draguni“.) Aſihmeſim wehl tīfai to, ka tīlihdj ſtreitotaju gahjeeni tuwojas muiſcham waj peeklouweja pee pilu durwin, weetejee baroni ar ſaweem ſargeem bij aiſſaiduſchees lapās waj attal daſchā weetā trihzedami nahza pretim jehrū paſemibā: tā peem. Wednes muiſchās ihpaſchneeks atdod ſawus ſchaujannus riſtus, ſeedo 25 rub. preekſchi erotſcheem, pazeenā 300 demonſtrantus ar puſdeenu un — tawu laipnibu! — iſdala wairak kā 100 hawana zi-garus!*) Bet par to nu pehz tam nahza tahds bailu brehzeens no junkuru riſkles, ka wiſi Peterhofas pils eedſihwotaji uſlehzā kahjās. „Revolution!“ wehſtija uſ Peterburgas poliſzijas departamentu kurſemes telegrafu drahtis, „Krevolution!“ kehrya „Dīna 3tg.“, jo muiſchu kalpi leedjotees rudjus plaut, „dumpineeki“ atnehmuſchi baro-nam Roepenakam flinti pahrs ſimts rubulu wehrtibā un pee Kalna muiſchās apſchaidijuſchees ar kaſateem! Un nu waldbiba ſteidsjās ari glahbt pahrbeedetos kurſemes junkurus: 6. a u g u ſ t ā — taiſni tani pat deenā, kad tīka iſſludinats Buligina „walſts domes“ projekts — „Wald. Wehſtn.“ bij laſams, ka kurſemes gubernā teef eeweiſis k a r a ſ t a h w o k l i s un ka par kurſemes generalgub. rnatoru teef eezelts generaleitnants ſ. B e k m a n s. Keiſē ar to parahdijas klajā ari waldbibas ſinojumis par nemeeru kuſtibū Baltijas gubernās, pee kam

*) Gluſchi tapat uſwedas ari muſtu „tauteeſchi“ — krona muiſchu arendatori. Tā peem. Jaun-Blatonā paſiſtiamais kulats Gauja „ſagaiba derouſtrantus, leeliſti pallandamees un ſtalā halſi ſaukdams: „Labdeen, mani tautas brahli! Juhs eieet pahraſi par Randſchurijas ſareiwjeem. Juhs zihnatees par ſawu pahrlēzibu, bet tee turp diſhti ar waru“. Tureja leelu agitazijas rumu, tomehr newis aiſ ſawas pahrlēzibas, bet aiſ bailēm“. „Zihna“, Nr. 18.

īchis oficiālais dokuments veetām mūdšcheja no nepareišbam un jun-
furištem ņamelojumem, bet tomehr nobewa gaišchu leezību par mušhu
revolucionarās kustības plaščumu un stiprumu. Waldibai nahžās
fonstatet, ka „sem paštīprinatas agitazijas eespaida soziālā kustība Bal-
tijas provinžēs sahhuše peencimt ņaži revolucionarū un beeshi pat
anarkistisku (?) raksturu, kas neaišturami zentuses iņņihžinat walsts un
ņabeedriškas dšihwes pamatus“, ka „revolucionarās partijas panahhu-
ščas to, ka Kurfemes gubernā weetejā komunālā un politiškā dšihwe
pilnīgi dešorganizeta un ka walsts kahrtība sistēma
atišķi teek pahrlahpta.“ Zunturiškā preše gavileja, ka pate
waldiba ņawā pašinojumā noleedšot lauku kustības agrari-ekonomiškos
želonus un wainu usfraujot „revolucionarai agitazijai“, kamehr pašchi
baroni lihdš delirijam bij ņalihgfmoti par ņ. Bekmana pawehli, ka
„meers un kahrtība tiks atkal nodibinati, kahdus šodus tas ari
neprašitu“. Un nu teescham ari sahčas kara stahwoklis Kurfemē ar
pawarroteem junkuru ņpaideem un warnahžibam . . .

Tā wareja ilistikēes, ka beš ņinaneem ekonomiškeem atweeglināju-
meem leeklais Kurfemes lauhstrahdneeku streiks nekā nebuhtu wairak at-
neišs kā ņ. Bekmani ar karastahwokli, ar wina nežehdšigeem zirkula-
reem, ar wehl trafakām junkuru patwaribam! Waj teescham lauku
proletariata taktika šhini momentā nebij pahrstēigta? waj newajadšewa
warbuht aprobeščotees tīkai ar meerigu ekonomišku streiku beš wišām
eerotščhu atnešchanām, pagastu namu demoleščhanām un pagastu pa-
piru dedšinaschanām. u. t. t.? — tā waretu tagad daščs labš jantat.*)
Uš to mums ihši un ņskaidri jaatbild ar „ne!“ Aktiwi rewolu-
zionarā taktika, kas pahreet teechā ušbrukumā newis pret atē-
wiščkeem iušhzejeem, bet pret wišu ņabeedriši-politišku eekahrtu, pret
muihžneeziški-patwaldbneeziško reščhinu wišpahre, bij toreišeja momentā
weenigi pareišja. Waj jel mašleet atgahdinamees tīkai 1905. g.
jultiju, kad wiša Kreewija teescham bij apnenta no „nemeera leejmam“:
pehž Lohšes eelu žihnam (8.—11. jūnijā) seko matroschu dumpis
Melnās juhras flotē — „Knaša Potemkina“ mašos pliwijas ņarfanašs
karogs; noteek flottini Odešā, izelas wišpahreji streiki Nikolajewā,
Zefaterinoilawā, Harowā, kas atkal wedami ņakarā ar „Knaša Potem-
kina“ pazelto rewoluzijas signalu; warens ņainneezišks streiks teek iž-
žihnišs Iwanowo-Woņneņeņskas rajonā; sahčas nemeeru kustības starp
Kreewijas matroscheem un ņaldateem; waj katru deenu iščhišt bumbas
un riht rewolwera iščahweeni! „Lotās patwaldbības dšelščhu pihlari,
bruht winaš stipratee muhri. Behdejaišs iščkiroščais žihnas brihdis
nahš arweenu tuwat“.***) Un mūhhu Baltijas pilšehtas jultija twehlo

^{)} Tā peem. kahdā „Neue Zeit“ rakstā („Aus der Geschichte der lettischen Arbeiter-
bewegung“) Kleinbergs jau toreiš trata galwu, ka streikā leetoti „woras lihdšekli“, ka
streika rezultats bijis „karastahwohla eeweščhana“, ka tas bijis „uhdens uš pretineetu
ņudmalam“, ka mašat apūnīgi strahdneeki lihdš ar to „saudejuščhi uštžibu uš soziāldemo-
kratiško partiju“?! To paščhu dšeeņu dširdam mehs ari b. St. rakstā „Atklats uš
„Žihnas“ idejišo wiršeen“ [„Žihnas“ 100. jubilejas num.], kur runajot par Jelgawas
lauhstrahdneeku streiku tas ņata, ka „loti weetā te nu buhtu bijis pozeltees pu t n u
l i b o j u n u a u g š t u m o š (l) un no tureenes pahrlaišt ašinatu teoretišku ņatu par
peetopjameem žihnas panehmeeneem, jo ar to buhtu no brunotās žihnas idejas jau
laidā iščhaušt tee dešorganizazijas dihgiti, turi wehlat noweda pee dojewišina“. Te ņafata
tīkai, ka tee, kas no iščahdeem „pūtru lidojuma augšumeem“ grib špreest par muhhu
rewoluziju, naw ičo rewoluziju ņapratuščhi.

**^{*)} Centralās Komitejas proklamazija „Nemeeru leejmās“, 35 tūkstotšči ešem.,
jūnijā 1905. gadā.

tā vulkāni: patlaban pehž pahrļaihtā revolūzijas pušgada ar varonīgu šajuhsmu tika nošvineta 9. un 13. janvārī kritušo pēmina; wirs Rīgas un Lēpajas fabriku sfursteņiem tika ušspraušti šarkani karogi un janvārī ušsahhtā šaimneezīstā zihna teef ušņenta no jauna. Rīgā ween streito kahdi 40 tuhsti. fabriku strahdneeki, kureem peeweenojās buhwstrahdneeki un tramwajneeki. Zihna ičhorēij bij šihsta un neat-laidīga: ušņehmaji ne par to negribeja peekahptees, dašchi streiti ilga 6—8 nedelas (peem. Baltijas wagonu fabrikā), bet galu galā tee nefur neišbeidās beš šinameem panahfumeem. Galwenais tomeht pee šcheem streikeem nebij šinami šaimneezīsti eeguwumi, bet šwarā te krita streitu kustības rewoluzionari-politiiskais raksturs, jo — ihsti nemot — ta bij zihna par proletariata runas, šapulšču un beedrošhanās břihwibam. Fabriku pagalmi un maščinu telpas tika pahrewehrti par šozialdemokratišku mišinu weetam; waj fatru deenu bij jaatšit kašatu un poližistu ušbrutumi, kuri trauzās išklihdinat strahdneeku klajās šapulžes; iškrotā „fabriku pašchwaldiba“ galwenā fahrtā pastašweja eekš tam, ta ušņehmaji tika peespeesti atšiht strahdneeku organizazijas un wiņu preekščstahwjuš. Un fur nu maš bij domajams, ka rewolūzijas ofeanam bangojot wares meerīgā kluhumā palift mušfu lauku proletariats, ka ušsahhtais laufstrahdneeku streiks rites tīfai pa ščauri ekonomiiskās zihnas šleedem!

Lauku proletariata kustība ļaujās pate no šewis uš preekšču ar elementaru waru un šozialdemokratiņas ušdeuwums bij nemit ičhis kustības wadību šawās rotās, nelaut tai aišplušt šahušs, bet wirst to to pretim noteišteem, ašpinateem mehrkeem. Toreišejsis rewolūzijas moments prašija, ka proletariats no „pašiwās preteštības“ pahreēt uš „aktiwu zihnu“, ka tas nem dragat un deorganizēēt wezās walšš waras maščinu, lai tās weetā listu tautas rewoluzionari-demokratiiskās waras organuš. Toreišejsis proletariata lošungs bij — nerimščoča rewolūzija (Revolution in Permanenz — tā to ari klautššis ušwehra, runajot par šreewijas rewolūzijas wareno wehsturiško nošihni)*). Šchis rewolūzijas darbs bij jašahk no paščas a paščas un tamdeht ari lauku proletariata kustībai wajadbeja šagrunt wezās pagasta waldes ar wiņu ehrgleem un waldivas aktim, ar wiņu birokratiški-poližejušam funkzijam, lai notihritu weetu nahfoščām rewoluzionaras pašchwaldības eekšahdem. „Zihna“ treiš rakstija par ičo jautajumu:

„Aktiwās zihnas wajaga mums, lai notratitu šawas waščas, noahrditu pagahntes šlogus, un wehl wairat — aktiwās zihnas mums wajaga, lai nobibinatu jaunu fahrtību, kuru teekšam neweešs mums nenahšs dahwinat, bet kura mums ir jāušjet ar tām paščām zihnas šweedreem un ašinim walgām rotam. Šo tablat mešs eekim šawā zihnā, to teeku leelata nošihne deekritis taišni aktīwai zihnai. Šo wairat angš mušfu špekti, to eek wairat tee prašis aktīwai darba. Un uš to mums jābuhst gataweem: ušwaru beidšot išččktirs newis pašiwā preteštība, bet aktīwa, pat brunotā zihna!“**)

*) Št. „Neue Zeit“, 1905.

**) Št. „Pašiwā preteštība un brunotā zihna“ [„Zihna“ Nr. 18—19, 1905.] B. Št. „Zihnas“ jubilejas monarā šuhrojas par ičo rakstu, ta tauti „špauščas šewiščhi tahbas anarkistišgas (!) idejas“, jo „te mušfu idejištas zihnas un organizazijas uššuhwes weetā wišpirmā weetā nošahdu erotičku zihnu un demoleščanu“. Waj tīfai b. Št. nefajauž tagad šehdseenus „rewoluzionars“ un „anarkistišgs“ un waj tīfai tagad „rewoluzionara“ zihna winam naw tas pats, kas „anarkistiģi zihnas paņchneeni“? — Tablat b. Št. kura par wajadšigu pašiwot, ta wišččch toreišeja momentā uššahjees par „pašiwu proteštiju“ un „aktīwu nebrunotu (!) zihnu“, bet tahds „Zihnas“ redat-

Ja Latvijās sociāldemokrātiskā strādnieku partija zentas isvēst zauri, ka tautas mašas boikotē valdības cēstahdes un valdības cērehd-
nūs, ka tās atteizas no nodokļu maksām, nepakļaus iļfludinātam mo-
bilizācijas pavēšlem u. t. t., tad weens no wisnoderigāteem līhdjē-
leem šchini zihnā bij taiņi pagastu namu demoleščanas jeb „išihri-
ščanas“, tā 1905. gadā mehdsja teitt. Zitešim atkal to pašču „Zihnas“
rařtu:

„Wispirms ir pilniģi jādeforganisē wežās pagastu cēstahdes, jāpadara tās pil-
niģi nepehģijas kautkahdus peenahkumus iřpildit, — tikai tad rasees wišem intrese
wehletees un dibinat ļaunās cēstahdes... Te mehš nedrihřtam apřahtees ne pret
tahdam eerunam: lai řajuhř wiři datumi, tad turais diinis, tad turam jācēt řarā,
ģit turam jāmatā un ģit grautes iřdihwas ļauiber —, tikai tā mehš spehřim ar
laiku panahřt atteiřčanos no řara ļlauřibam, no nodokļeem un ziteem peenahř-
meem. Mehš řaidri noīauřřam, ka līhři ar wišem reģistrēem un rulleem řihři
revoluzijas leēmām par upuri ari dařřa ļaba burřřģiřřta mantas teřřiba, bet
proletariats newar uřřawetees pee tahdeem řihřumeem“.

Atřihmeřim te wehř tikai, kā pee tahdas pat revoluzionaras taktiķas
turejas ļauřāřģijas sociāldemokrati Ģruřģijā: birokratiķās řahřģiķu
waldes řřa demoleťas un řadedřřinātas, řahřģiķu ofiģialo amatu wiřri
řřa atģelti un padřřihřti, valdības cēstahdes řřa no wišem eedřřihwo-
tajeem boikotetas, weetejas pašřwaldības leetas, teēřa un řřola atradās
revoluzionaro „řemneeku komiteju“ řřinā. Ģruřģijas peemehřs, tapat kā
Ģomijaš „pařřivā preteřřřiba“, wiřu ļaifu řřa ļatweeřřu sociāldemokrātu
uřřauřřumos nořřahđřs par revoluzionaru parauģu Baltijas řemneekeem.
Mobilizācijas un rekruiřģu řarakti bij ļau agrā řřur tur tituřģi iř-
niģřināti (tā peem. Ģites pagastā, řurřemē), monopola bodes iřdau-
řřitas (peem. Ģofřina meeřřinā), zariķķas ģihmetnes un ehřģli drupās
řařřiti (peem. Ģubanē u. ģ.), — bet Ģelgawas ļauřřahđneeku demon-
řřazģijas atřřihřrās zaur to, ka te wairš nebij atřewiřřřu revoluzionaru
pulģinu uřřbrukumi, bet ģan pašķas ļauřřu mašas zehļās un iřweda
zauri revoluzionarus aktus, ka te eepreeřřģi nolemťas zihnas plāns
řřa iřpildřs 3 deenās 25 pagastos uř reiši! Te runāja pašču mařu
spehřs un drořme. „Ģittahřt meerģee „Deemřemites“ ļaudis zehļās
beidřot un pa tuhřřwōģeem kopā ģahģa iřpildit ģa wu ģribu! Ģeptinūs
řřinu ģadus walditi, wini nu řřa drebet ļaweem waldneekeem. No
đřřinuma uř đřřinumu wāřati wa wāldības papireem, kā nodokļu un
řara materials, wini nu pahřwehřta řřos papirus par pelneem. Ģau
ilģi ar reebumu řřatijusķeēs uř wāłřs ehřģleem un patwāldneeku ģih-
metnem, wini řadragaja řřos wehřřřības řřahmus nu drupās.“*)

Bet řřeikā tātřģu tituřģi leetoti „waras līhdjēķi“? Ģa ģan —
atřřildēřim mehš —, kā wiřur un weenmehř r e w o l u z i ģ ā. Ģo re-
woluzģij naw řřahģa partija, to pee tehģas ģahģem nořřehřet, bet
tautas zihna par ļaunu řabeedřřiķi-politiķģu eēřahřtu, ķas iřřarojama
ar mařu brunoto řaželščanos. Mehš řřinam, ka pat konřřituģionālā
Wafar-Ģiropā beēřģi ween weentahřřģi řřeikģi rada řadurřimes ar poli-
ģģiju un řaldateem (tas noteēř pat pee diģģiplinas řři ļoti peeradinātā

ģģijas loģģeřģis wina rařtu „uř ļaigu ģalwu řarantģģis un eepitis wehř eēřģā brunotas
ģģijas ļautajumu ar wiřam tām demoleščanam“. Wabuhř nebuhs leēķi minet, ka
řģi rařřta „ľabotajš“ nebij neweens ģģis tā nelaiķģis Ģ. Ģfars řřahģs „noteģģoģģis
wahrđs“ „ģģinas“ redahģģijas leetas wīnam nebuht nepeēřřita, beř tam ļalait mums bij
ari řana „redahģģijas komiřģģa“, řuru tairģu iřřiti newares nořauff par „anarģģiřu“ wāř
„bojewiřtu“.

*) „ģģina“, Nr. 19 [Apřřats par revoluzionareem nořřřumeem Baltģģijā].

Wahžijā, kā peem. 1910. g. Moabita nemeeros Berlīnē); patlaban, kur šchis rindinas teef rakstītas, Anglijā teef iļļudinats dšelsznelneeku generalstreits un telegrafs wehita, ka Līverpulē, Kardišā u. z. streikotaju druhšmas ar afmeneem un rungam stahjušchees polizijai pretim, ka šabotajšchās mehginajumu dehl dšelsznelu linijas teef no šabdateem apšargatas u. t. t. Ja tas noteef Anglijā ar winas plaščām pilsonīstam teefibam meerigās ekonomīskās zihņas laikā, tad kā gan 1905. gada revoluzijā laufšrahdneeku mīļu streits buhtu warejis norīšinatees beš muiščās šchuhnu dedšinasčanam un kašaku apšchaidiščanam?! Tātšchu toreij bij klajas revoluzijas laiks, kur „kritīkās eerotšcha“ weetā bij jastahjās „eerotšchu kritīkai“, kur „materialai warai“ wajadseja titt gaštai zaur „materialu waru“. Ir jau radušchees un radīsees wehl „maršīstī“, kas pehž pagahjuščās revoluzijas tīt pahraf attri atšīfūšchi un kas 1905. gada zihņas taktīkā nu redš „anarkīšma un bojewīšma tendenzes“, bet teem war ceteikt palašit pašču Maršku, to tas raksta un spreesch par 1848. gada revoluziju. Šchoreij peemehra pehž peewedīšchu tīkai weenu zītatū: „... patš kontrrevoluzijas fanībaliimš pahrlleezinās tautas, ka ir tīkai weens līhdšeklīs — wežās šabee-dribas šlepkawīgos nahwes krampjus ur: jaunās šabee-dribas dšimšchanas mofās šaišīnat, padarit tās weenfahriščakas un konzentret tās, un ka šchīs weens līhdšeklīs ir — revoluzionarais terorīsmš.“*)

Atšīštot brunotas zihņas nepeezeeščamību klajas revoluzijas laikā ar to nepawīšam naw teikts, ka līhdš ar to buhtu atšīhta „bojewītu“ un „ekšpropriatoru“ rīhžiba revoluzijas atpluhdu gados. Proletariata taktīkai jahuht peemehrotai katreijejeem zihņas apšahkleeem: kas īrahdījas par nepeezeeščamū un derīgu 1905. gadā, tas šabee-drištī-politīkai situāzijai grošotees 1906. un 1907. g. wareja šawufahrt taišni atkal kaitet mašu organīšazijas darbam. Un lai paturam zeeščhi wehrā dšilo starpību starp mašu brunoto zihnu 1905. gadā un „kaujas druščīnu“ rīhžību 1906. un 1907. g.: toreij uš augščhu ejoščās revoluzijas laikā brunots mašu atšpars pret patwaldbības un muiščneezības waru, — wehlať atšewīščki šarīškoti ušbrukumi, kureem beeščhi ween nebij nekā kopeja ar proletariata revoluzionaro zihnu; toreij revoluzionaree atti teef īdarīti paščām mašām peedalotees, šem pašču mašu kontroleš, — wehlať no paščeeem „kaujeneekēem“ uš šawu galwu nolemti „ušnehmumi“, beš šasīnāščanās ar organīšaziju, beeščhi ween (kā peem. „ekšpropriāzijas“) pašču „konšīžetaju“ privato intreschu labā; toreij brunotais mašu atšpars ahrda un dešorganīše muhšu pretueeku rindas, — wehlať bojewīku „terors“ wahjina un šapošta muhšu pašču organīšazijas! Ar to, protamš, es negribu afmeni mest uš nobendeto „mešcha brahlu“ un „kaujeneeku“ kapeem, jo wīnu rīhžīka ir šaprotama un īššaidrojama šakarā ar wīšu kontrrevoluzijas breesnu laikmetū, bet tomehr ir wajadšīgs wehl reij ušīwehrt nenoleedsjamo wehšturīsto mahžību, ka terorīstīskais zihņas weids, kahds Baltijā tīka peekoptš revoluzijas atpluhdu gados, īrahdījās organīšetai mašu zihnai par kaitīgu. — Ari tas naw šlehpjams, ka 1905. g. revoluzijā notīka weens

*) Aus dem litterär. Nachlass von Karl Marx und Fr. Engels, Stuttgart, 1902, Bd. III, 199. lapp. Protamš, ka šem „revoluzionara terorīšma“ Maršks nešadrot kautahdnš atšewīščkus „bojewīku“ ušbrukumus, bet pašču tautas mašu brunoto žaželščanos.

otrš usbrukums, kas no sociāldemokrātiska redzes stahwokla nebij pees laišchams, bet te jaecgaumē, ka tahdas leetas beeschē ween tika isdarīta no laudim, kas stahweja ahrpus organizāzijas un kās tikai īļseetoja preeščj jāneem noluhseem „rewoluzionaru“ masu, un tā karstas rewoluzionaras zihņas laikmetā ir gluschē neespehjamš wīsu nowadit kā pa deedšīnu, jo dašči pahrschteigti soli, pahrmehribas un nejauschības ir šchahdās reišēs pilnīgi neišbehgami*).

Mušu pretneekem — taisnību šatot — peenahstos apbrīhnot Latvijas Soziāldemokrātijas dišziplinejosecho spēhku, kura prata wareno tautas kustiību wadit šīnamās robeščhās un atturet to no newajadšgeem waras darbēm. Un ja ari daščreij gahjufe nezēlā kahda reta militšču lode, ja kahdā weetā beš ihšta eemešla uļleefmoja weena otra ehka, tad nepeemiršīim tatišču nekad, ka šchahdi fakti ir tikai neezigs pileens pret ašīnu un breesnu juhru, kahdu wehlat kontrewolūzijai tratojot zarištā waldība un muišchneezība pluhdināja pār Baltijas provinziem . . .

Bet Jelgawas laukstrahdneeku streika jētas bij tās, ka Kursemē eewēda karastahwokli? Ja gan, bet usšahkot klaju zihnu ar patwaldību un muišchneezību mehš nekad nedomajaru masām šleht, ka mušhū pretneeki ar labu nepeekahpēes un īļseetos pret mums wišnegantatos špaidu lihdsēklus. Un te atlika tikai weens no diweem: waj nu paššchēem kauptees atpakaļ un pazeetīgi nešt tahlat warmahzības juhgu jeb atkaļ — wījam draudoščām breesmam par spihri — eet zihnā us preešču! Ari tā ir tulscha, welta špekulāzija, ka beš demonstratiweem gahjeeneem un pagasta namu „īstihrišchānām“ štreifotaji-laukstrahdneeki buhtu no kara stahwokla īstikuschē šweikā. Kursemes junkureem tas bij gluschē weenalga, waj Nikolaja portrejas pagastu namos karajās pee seenas jeb demonstrāntu gahjeens us leelzēla rās šamin jem kahjam, jo pehž „kara stahwokla“ tee šauza tikai tapehž, ka muišču kalpi pašchā karstakā plaujas laikt leedšas strahdat un usstahjās ar šawām prašibām**). Mēšs redšam, ka Wīdsemē rewoluzionaru notikumū kronika bij tikpat bagata kā Kursemē, bet tā ka te nebij tik plašči organizetu laukstrahdneeku štreiku, tad „kara stahwokla“ negaišs pagahja ari Wīdsemē garam.

*) Toreisejeje Jelgawas beedri warbuht wehl atminēees kahdu proklamāziju „Teli ne wibri!“, kur ihšā bojewitu šilā tika peedraudets „pawilkt pee šara augšat“ u. t. t. Tahdi zihņas panehmeeni netika šubināti us organizāzijas lehmumu, jo šchis teroristisks frašes bij laidis us šawu galwū wātā tahds Jelgawas kēmitejas loželis, kas rewolūzionārā šturbumā bij šaudejis nepezeeschamo pašchriiitu. Tomehr ziādi jāleezina, kā mušhū organizāzijas darbneeki weenmehr apšīnajas atbildību par šawēem wahrdeem un darbēem.

**) Štarp žitu to waram ari redzet no kahdas par junkuru naudu (pee Stefenhegena, Jelgawā) īšdotas anonīmas broščureles „K a s p a n a h k t s?“ (pehž afaru un šetala nowatpitam lapņuem īpreeschot autores naw atkaļ nekās žits kā mušhū wezais pašina Andr. Needra). Kēwis par pagastu namu demoleščhānām šarakštītajam ušdots gaudot, bet par „štreikeem“ un „lones paaugštīnājumeem“. „Waj tad lones p a a u g š t i n a s c h a n a b i j t i k š e i d i a m a, k a n e w a r e j a g o d a d e h t u n t a i n i b ā s d e h t g a i d i t l i h d š l i h g ņ a m a m l a i k a m, b e t w a j a d š e j a š a w u t a i n i b u u n w a h r d u u p u r e t p a h r i s r u b ņ u d e h t? Ž i t s l a b a t š a u d ē w e e t u u n p a t d i h w i b u (!) n e š ā l a u ņ c h š a w u l i h g u m u — u n t e t o p a h r d e w a p a r n e e k u p a a u g š t i n ā j u m u“. Un šchāufmas pahrneem juhštīgo štribentu, kas nu notīščot ar tautas „jauno paudži“? „Behri redšēja šawus tehpus l i h g u m u u l a u s c h a m, b a n d ā m l i h d š l e j o š a m u n w i n u d u m p i n e e k u j a u n ā s d ņ e e m ā s d ņ e e d a m — k a h d u p r e e ņ c h ņ i h m i š c h e e b e h r n i n e m ņ e e s?“ Pats Andr. Needra, wehlat par dašuztīngu bušdams, ari lauka līhgumu un „lones paaugštīnāšanas“ deht lītas pahrszetees no Matīšchēem us Beetalwas-Kalsnawās draudži, — kahdu preeščhīhmi gan wina pašcha behrii nu nemēes?

Ar Bēkmana eerašhaus Zēlgavā šahās nu junķuriska terora laikmeis Kursemē. Gezeltais generalgubernators tika ņewiškē flawens ar ņawēem neħēdħigēem „zirkulareem“, furus tas lifa pēšit pēe wiķēem ceļu stuhreem. Tur nu bij pēedraudets, ka wiņšħ „ħahrtibu“ nodibinašħot „ar wiņšħaudħigakeem liħdħēķēem“, ka „wainigēe“ tiķšħot nodoti „ħara teeħu wištingrakeem Ćodeem“ un t. t. Ćar wišbiħstamakeem „meera un Ćahrtibas“ eenaidneķēem Bēkmanš eķstatija — melošpēdistus un uš ņtingrako nolēedša teem apħahrt brauħat bēj Ćewiškħas poliķizijas atļaujas. Ćalsts štiprakee piħlari — pēħz Kurķemes generalgubernatora domam — bij muišħneķu telefona štabi un toš nu eedšihwotajeem wajadšeja Ćargat Ćā leelako šweħtumu (ħatrs apģaħšts telefona štabš tika no Ćubernas administrācijas nowēħrtets uš 3000 rubķēem un šħahħa Ćoda Ćuma tika ari šolidari ušlitta wiķēem Ćrobinaš, Ćihrawaš un Ćehlpils paģastu loķēķēem!). Bēj tam paģastu laudini, nu wajadšeja „Ćargat“ wišas malaš: tiltus un paħrbrauzamaš weetas monopoluš un paģastu namaš, — dašħā weetā pēe Ćargasħanaš Ćadiina 10—18 Ćilweķus, weħl wairak nekā pēe Ćahħa pulwera paģraba waj arħerala. Bēj tā ka Kurķemes generalgubernatoram „Ćargu“ tomēħr weħl iħstās par maš, tad tika dibinataš ņewiškħas „diworniku“ Ćeb „bleķa wiħru“ nodalaš Zēlgavā, Ćeepajā un Wentšpili (iķ pa 2 wiħri uš 10 namaem), Ćam pulķst. 9 watarā bij Ćanoslēħdš wiši wahrti un durwiš. Un Ćātrā šinā Ćemneķēem weħl bij Ćaatnem wiši „eeroťħi“, Ćahħot ar wežām Ćramenizām uu beidšot ar — Ćuħtu Ćaujameem našķēem.*)

Ćēķē Ćmeekļģēe birotatiķēe zirkulari, Ćiķ Ćmāģi wiņi ari nebuħtu preeķšħ weetejeem eedšihwotajeem, Ćaķēħla wišgaram šobģalķbaš un neħahħā šinā newairoja biģibu pret baħrgo waldbibu. Ćomeħr iħstās „ħara šħahwoķķa“ břeķmas nenēša wiš generalgubernatora Ćanzķejas paģiri, bēj — Ćā Ćau aišweemu Ćaktijā — Ćunķuru aģinainās Ćahħamaš paģtagas. Kurķemes Ćemneķi nu tika atdoti muišħneķu neaprobešħotām patwaribām un negantibām! Ćineģim te tika Ćahħu iħwirtušču nežilweķu wāħrdus Ćā Ćuķaišču Ćiršu L i e w e n u un Ćalna wišħas maģhitaja braħli Ć u t Ć o w š Ć i, furus pilniģi wār ušstatiit par weħlako šobēķšpēditoru preeķšħtēķēem. Ćuķaišču muišħas paģraboš Ćau 1905. Ć. auguštā tika eeriħħotš Ćawš Ćunķuriskš „mušējs“, Ćur beenu no deenas muišħas apħaimē Ćaģuħštitoš Ćemneķus bēj Ćahħas nopratinašħanaš waj iħmeklēģħanaš tiķ šħaušħalģi Ćapaja ar naģaitām, liħdš wišas paģrabu telpas bij aģinim pēemirkuščas . . . Ćiķ neaprobešħota bij tagad Ćunķuru wara, ka šħis patš Ćiewens ar Ćawēem draģuneem wareja eebruħt deenas laikā Ćħaģares meestina (tā tad pa wišam Ćitā Ćubernā, Ćo Ćħaģare pēeder pēe Ćaunass Ćub.). pēšit te laudis liħdš aģinim un ar Ćawēem Ćawangoteem upureem aišħaħ neħrauzēģš projām, Ćlušči Ćā pleħšonu brunneķu laitoš! Un ari Ćiti brunneķēģiķē „iķumi“ nu wareja iħsti parahħditees Ćlājā deenas Ćaģimā:

*) Ćar pēewēst te Ćahħu Ćaktiķu notikumu iķ toreiģējā „ħara šħahwoķķa“ laikeem, Ćas Ćandriģš waretu iħlittēes Ćā aģēdore. Ćahħās Ćiģrandes Ćaimneķa maģģās eedħaģģās poliķizija un Ćouģģģeja wišas leelatus duģģšħus un našħus. Ćad pēenaģģa Ćuħtu Ćaujamaš Ćaģš, min. Ćaimneķš Ćreeģās ar rakģģiķu Ćuģģumu pēe Kurķemes generalgubernatora, lai. tas iķuħta Ćuħtu nošħaķģģanaģ — Ćahħu ņewiškħu ušdewumu eereħni iķ Zēlgawas Ćaħrgas duģģmāš Ć. Bēkmanš eelģa Ćaimneķu par Ćahħu „Ćuģģumu“ uš 3 meħneķģēem aģēģā . . .

ščinis raibaineecziškos kara gahjeenos fewiſchſt ſwarš tita liſtš uſ to — pa zelam ſaguſſtit kahdu kalpu ſewu waj ganu meiteni, tās tika aiſſſteptas uſ muuſchu, tur tad augtdžimtais firſts Liewens un baſniſzunga brahliš Rutkowſtiš pamihſchuš ar kaſateem tās nehmas — i ſ w a r o t . . . Notika pat tik lopiſtas ſzenas, ka „goda poliſiſtš“ Rutkowſtiš uſbruka kahdai ſewetei kahda ſemaka poliſiſtš eerehdna klahrbuhtnē!^{*)} Luht, te mehš redſam wiſā reebigā jehlumā junkuriſtoš „kulturtregeruš“, kuru žilts ſihmes ne par weli uſrahda wiſadu ſwehru galwas un aſteš . . .

Firſts Liewens, protams, nebij weenigaiš, tura muuſchneeziſkeem inſtinſkteem „kara ſtahwokliš“ nu dewa pilnigu walu. Katrā aprinki radāš tagdi pat baroni, kaš ſawu muuſchu apkaimē ploſiſās tikpat ne-žilwežiſtā ſahetā. Sewiſchli žeeſt nahžās Želgawaš-Bauſtāš aprinku ſemneekteem, jo wajadſeja taſſchu atreebtees par pahrzeeſtām bailem laukſtrahdneeku ſtreiku laiſā, par algu paangſtinajumeem u. t. t., un junkuru un dragunu waraš darbi eet tik taſlu, ka aptahrtejee ſemneeki nedrihſt pat wairš uſ leelzeleem rahditeeš. Lauku revoluzionari teek noſtahditi par mediſameem kuſtoneem (tā peem. ſož.-dem. agitatorš Lindermaſ Saleneekos tika no draguneem eedſihtš upē un tur noſchautš); lauku mahjaš teek kratitas un iſlaupitas; Želgawaš zeetumā wairš naw telpaš ſimteem un ſimteem „dumpineekteem“, kuruš ſajetus un ſadauſituš junkuriſtee poliſiſti beſ miteſchanaš tranſportē ſchurp. Un tomehr Latwijaš ſož.-dem. ſtrahdn. partijaš organijaſijaš neteek un newar tiſt iſnihzinataš, un tomehr ar nepahrtrauktu energiju turpiņaš ſoſialdemokratiſkaš propogandaš darbš fewiſchli ſtarp wiſeem teem, kuruš taiſni leelaiš laukſtrahdneeku ſtreiſš peegreeſiš revoluzionarā proletariata žihnai. Ja ari Želgawaš apfahrtnē pagaidam maſu žihna newar uſſtahtees ar klaži ateiſinatu kara karogu, tad tikpat revoluzijaš uguņš gar ſemi lodajot paſtahwigi eet plaſchumā un ſchur tur iſſchaujaš gaiſchāš leeſmāš. Tā peem. Dundajā, kaut gan te leelā ſkaitā ſajuhtiti draguni un kaſati, iſſludinatai mobilijaſijaš pawehlei neteek klauiſtiš un eeſauzamee reſerwiſti nolittā deenā nemaš neerodāš. Un ſoſialdemokratiſko organijaſiju ſkaitš un ſpehš wiſāš Kurſemeš malāš taiſni ſchēniš mehneſchwoš augtin aug.

Tā liſtāš, ka Kurſemeš „kara ſtahwokliš“ titai wehl wairat uſpuhſtu revoluzijaš ſwehli pilſehtāš. „Diſko iſſludinaja mobilijaſijaš pawehli“, — tā ſiwo „Žihna“ jawa 20. numurā —, „kad wiſi Lee-pajaš ſtrahdneeki, paklauſidami Zentr. Kom. uſaižinajumam, meta darbu pee malāš (16. auguſtā). Apſtahžāš ari elektriſkee tramwaji, pat uguņšdſehſeji ſtreiſtoja un tirguš palika neſlauziſti. Dieſžela darbnižāš notureja weeteju ſtrahdneeku ſapulzi, pehž kam wiſi dewāš uſ drahſchu fabriku, tur bij lemtš ſapulzetees wiſeem Leepajaš ſtrahdneekteem. Uſ tureeni paſchlait ari nahža 2½ tuhſt. leelaiš kara oſtaš ſtrahdneeku barš ſem ſarkanaš karoga. Drahſchu fabrikā tika uſwilti 2 ſarkani karogi un ſem teem lihđ 10,000 leelaiš ſtrahdneeku barš notureja proteſta ſapulzi. . . Dreſchdeem pehž pušdeenaš drahſchu fabriku eenehma ſaldati. Domehr žeturdeenaš rihtā (ap pulkſt. 6) ſtrahdneeki atkal eelauiſāš fabrikā un peeſpeeda ſalbatus to aſtaht. Pehž runam latweeſchu un kreemu walodāš wiſš 3000 leelaiš barš ar kleedſeeneem:

*) „Žihna“, Nr. 22. Pehž ſchahdeem waraš darbeem ari nemaš uewareja žitati notittees, ka wehlat revoluzijaš laiſā Butaiſchu pilš tita lihđš pamateem nobediſnata.

„Kost ar patvaldību! Kost ar mobilizāciju!“ demās uf eelas. Ofizeeris un pusrotas jaldatu par schahdu „kara stahwofla“ neenechroschānu tīfai azis ween bolija.“ Un eesaukteem rezerwisteem prom ejot (20. augustā) Leepajā noteek celu zihnas. Kahds ofizeeris komandē jaht druhsmai wirsū, bet tam galwu fer sweests atmens. Kajatī jaht tapat ar sobemu ajneneem, lihds ij kahda nama logeem rihb pirmais revolvera schahweens. Weselas slinšču jalwes zara jaldati raida pret strahdneeku nameem un ar schtikeem kluhp wirsū weziščeem, seewam un behrneemi. Druhsnā kahdi 10 krituschi un ap 60 eewainoti — kafatu jaudejumi naw usdoti.

Wispahrim uf augustā ijsludinato mobilizāciju Baltijā stātijās kā uf gaidamo generalkauju pret patvaldības spēškeem. Tomehr par tahdu neiswehrtās masu protests, jo pašā mobilizācijas leenā peenahza jau wehsts par noslehgtu pameeru ar Japanu un lihds ar to, protams, a slahba masu fawituojumis. Rīgā generalstreits gan tika ijsludinats un usfahfts, bet pameera šinas kā remdens leetus diehsa revoluzionara entusiasmā uguni.

„Pameers noslehgts ar Japanu“, štan Rīgas komitejas īslaitais usfautums. „Ja tam sekos meers, tad tas buhs revoluzionarā proletariata nopelnis. Mobilizācija teek turpinata, jo karšč ar „eefščejo eenaidneeku“ naw beigts. Mehš, strahdneeki, neslehgšim ne meeru, neds pameeru. Mehš gatawošimees uj zihnu, uf ijschiroščo zihnu!“

Ar breefmigeem pametumeem zariskā waldbida bij nobeigufe jawu nelaimigo zihnu Mandščurijas klajumos, bet par to nu ihsti sahstās atkal tikpat smaga zihna Kreewijas pilsehtās, fabriku sahdischās, dselzeli mešglu punktos, tura oktobra deenās noweda pee patwaldības katastrofas.

Un schini revoluzijas zehleenā weens no drošmigateem preeščipulkeem Kreewijas tautas zihnā bij Latwijas pilsehtu un lauku proletariats. Tas stahweja pirmās rindās wehsturiskās oktobra deenās, tas gahja tuhli nemitigi zihnā tahtak pret Kreewijas wezo walsts waru, tas ar revoluzijas dselšs ahnuru jāsita Baltijas junkuru pilis kā reekstu schaumas, tas peerahdija lihds tam wehl nepeerebsetu un nezeretu apšinību, solidaritāti, organizetu zihnas spēhtu — un tamdeht ari Latwijas proletariatam bij wehlaķ japahrzeesch wisbreesmigatās kontrevoluzijas ugunis.

Un kaut ari simteem kapu un upuru mums aptahrt, tad tomehr toreis fashneegtā tautas uswara naw wairs isdsehščama un īsnihzinama...

Pirmās daļas beigas.

Latvijas Sociāldemokrātijas Centrālā Komiteja nolēmusi
laist klajā veselu rindu brošūru par proletariāta tagadnes un nā-
kotnes uzbūvēšanu, par sociālisma principiem un mērķiem, par swa-
rigākiem Krievijas tautnieciskās un politiskās dzīves jautājumiem.

Patlaban atrodās darbā un drīzumā iznāks šādas brošūras:

- 1) **Baltijas revolūcija** (otrā daļa);
- 2) **Šķirņu zīņa un sociālisms**;
- 3) **Mūsu programmas prasības**;
- 4) **Valsts dome un nākotnes veidošanās**.

Bez tam dabūjama Latvijas Sociāldemokrātijas apgādeņa iz-
nākuse K. Kautska grāmatā

„Zēkš us waru“.

Ar pēprasījumiem un naudas lūgumiem beedrus lūdzam
griešties pē „Zīņas“ ekspedizijas uz šādu adresi:

**Imprimerie E. Odry (pour « La Lutte »),
rue de L'Artichaut 27, Bruxelles - Belgique.**

„Zīņas“ ekspedizijā dabūjami arī wehl dašči eksemplari iz-
āgrātā Latvijas Sociāldemokrātiskās Strādnieku Partijas šurnala
„Sociāldemokrāts“ gada gājumiem. Tapat arī dabūjami wīši
„Zīņas“ numuri no 100. (jubilejas) un 108. numura šāftot.

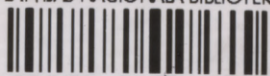
Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Centre of gravity

Faint, illegible text in the middle section of the page, likely bleed-through.

[0,80]

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0303048021

Макса 1 franku (40 kap.).